

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİMDALI

**BİRİNCİ HAÇLI SEFERİ VE BİZANS (İMPARATOR ALEXİOS
KOMNENOS DÖNEMİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Recep ÇELİK

Danışman
Doç. Dr. Seyhun ŞAHİN

Nevşehir
OCAK 2021

BİRİNCİ HAÇLI SEFERİ VE BİZANS (İMPARATOR ALEXİOS KOMNENOS DÖNEMİ)

Recep ÇELİK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2021

Danışman: Doç. Dr. Seyhun ŞAHİN

ÖZET

Bizans tarihinde önemli imparatorlardan biri olan I. Alexios Komnenos, Bizans İmparatorluğunun dağılmakta olduğu bir zamanda askeri sınıfla beraber Bizans tahtına geçmiş ve imparatorluğun çeşitli düşmanlarına karşı ülkesini sonuna kadar diplomatik ve askeri hamlelerle muhafaza etmiştir. Normanlardan olan Robert Guiscard onun rakiplerinden biri olmuş. I. Alexios Komnenos onunla mücadele edebilmek için ittifaklar yapmıştır. Onun döneminde Selçuklu Türkleri, Bizans topraklarının aleyhine yayıldılar ve bunun neticesinde I. Alexios Komnenos ilk Haçlı Seferinin ortaya çıkmasında etkin bir rol oynadı. Bu İlk Haçlı Seferi, Anadolu'daki Türk üstünlüğüne son vererek Antakya, Urfa ve Kudüs bölgelerinde Haçlı yönetimlerinin oluşmasına neden olmuştur. I. Alexios Komnenos, Bizans İmparatorluğunun yıkılmasını böylece uzun bir süre önleyebilmiştir. Meydana gelen bu ilk Haçlı Seferi ile Anadolu'daki Türk gücü durdu ve birçok Selçuklu ülkesi Bizans ve Haçlıların yönetimi altına girdi. Askeri aristokrasiden gelen I. Alexios Komnenos ve onun başlattığı Komnenoslar sülalesi Bizans İmparatorluğu tarihinde alınan yeni bir soluk dönemi olarak tarif edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Bizans, I. Alexios Komnenos, Haçlı Seferi, Selçuklu Türkleri, Normanlar.

**FIRST CRUSADE AND BYZANTINE (THE EMPEROR ALEXIOS
KOMNENOS PERIOD)**

Recep ÇELİK

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Department of History, M. Sc. Thesis, January 2021

Supervisor: Associate Professor Seyhun ŞAHİN

ABSTRACT

I. Alexios Komnenos, one of the important emperors in the Byzantine history, passed the Byzantine throne with the military class at a time when the Byzantine Empire was falling apart, and his country against the various enemies of the empire was diplomatic and military preserved with moves. Norman Robert Guiscard his competitor start to become. I. Alexios Komnenos entered into an alliance quest to fight him. During his reign, the Seljuk Turks spread against the Byzantine lands and as a result I. Alexios Komnenos played an active role in the emergence of the first crusades. The first Crusade ended Turkish rule in Anatolia and led to the formation of the Crusader administration in Antakya, Urfa and Jerusalem regions. Thus I. Alexios Komnenos was able to prevent the collapse of the Byzantine Empire for a long time. With this first Crusade, the Turkish power in Anatolia stopped and many Seljuk lands came under the rule of the Byzantine and Crusaders. I. Alexios Komnenos coming from the military aristocracy and his Komnenos family can be described as a new breath taking in the history of the Byzantine Empire.

Key Words: Byzantine, I. Alexios Komnenos, Crusade, Seljuks, Normans.

TEŐEKKÖR

Bu çalıőmanın gerçekleőmesinde iki yıl boyunca bana manevi destek veren Annem Kıymet TOPAŐ'a, benimle çalıőmayı kabul eden saygı değer hocam Doç. Dr. Seyhun ŞAHİN'e ve altı yıl boyunca beni yetiőtiren Nevşehir Hacı Bektaş'ı Veli Üniwersitesi Tarih bölümündeki değerli hocalarıma sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	İİ
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	İİİ
KABUL VE ONAY SAYFASI	İV
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	Vİ
TEŞEKKÜR.....	Vİİ
İÇİNDEKİLER	Vİİİ
KISALTMALAR VE SİMGELER.....	X
RESİMLER DİZİNİ.....	Xİ
ÇİZELGELER DİZİNİ	Xİİ
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	Xİİİ
MİNYATÜRLER DİZİNİ	XİV
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KOMNENOSLAR HANEDANLIĞI VE I. ALEXİOS KOMNENOS

1.1. Komnenoslar Hanedanlığı Hakkında Bilgi	5
1.2. I. Alexios Komnenos'un Tahta Çıkışı Öncesinde Komutanlık Yılları	7
1.3. I. Alexios Komnenos'un Tahta Çıkması.....	11
1.4. Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos'un Ailesi	18
1.5. I. Alexios Komnenos Döneminde Anadolu'daki Türk Siyasal Varlığı ve İmparatorun Şark Politikası.....	24
1.6. Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos'un Balkan Politikası ve Peçenek Türkleri ile İlişkileri	29
1.7. Venedikliler ve Normanlar.....	32

İKİNCİ BÖLÜM
BİRİNCİ HAÇLI SEFERİ VE BİZANS İMPARATORU I. ALEXİOS
KOMNENOS'UN HAÇLILARLA OLAN İLİŞKİLERİ

2.1. Birinci Haçlı Seferinin Nedenleri ve Bizans İmparatorunun Sefere Bakışı.....	39
2.2. Bizans İmparatorluğu ve Katolik Batı Dünyası İçin Birinci Haçlı Seferinin Önemi.....	42
2.3. Birinci Haçlı Seferinde Önemli İsimler	47
2.4. Birinci Haçlı Seferinin Doğuşu ve Konstantinopolis'te Yaşanan Temaslar.....	50
2.4.1. Haçlıların Gözünde Konstantinopolis (İstanbul)	52
2.5. Haçlılar'ın İznik Kuşatması ve Bizans İmparatorunun Müdahalesi	54
2.6. Antakya Kuşatması ve Haçlılar ile Bizans İmparatoru Arasındaki Anlaşmazlık	66
2.7. Kudüs'ün Haçlılarca Ele Geçirilmesi.....	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BİRİNCİ HAÇLI SEFERİNİN BİZANS AÇISINDAN ÖNEMİ VE I. ALEXİOS
KOMNENOS'UN YAŞAMININ SONU

3.1. Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos İçin Birinci Haçlı Seferinin Sonuçları	82
3.2. Haçlı Seferi Sonrası Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos'un Ölümüne Giden Süreç.....	84
3.2.1. I. Alexios Komnenos'un Yaşamının Son Seferi Olan 1116 Sonbaharında Türkler Üzerine Gerçekleştirdiği Sefer.....	84
3.2.2. Bizans İmparatorunun Ölümü.....	86
SONUÇ.....	89
KAYNAKÇA	93
ÖZ GEÇMİŞ	97

KISALTMALAR VE SİMGELER

CT	: Cilt Yok
Çev	: Çeviren
Haz	: Hazırlayan
SY	: Sayı Yok
YK	: Yıl Yok

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1.1. Alexios Komnenos.....	22
Resim 1.2. Anna Komnena	23
Resim 2.1. Temsili Haçlı Askeri.....	64

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizegle 2.1. İznik Kuşatması	65
Çizegle 2.2. Antakya Kent Planı	73
Çizegle 2.3. Haçlı Birliklerinin Kudüs Kuşatması	80
Çizegle 2.4. Kudüs Şehrinin Çizelgesi.....	81

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 2.1. İznik Surlarından Görüntü.....	62
Fotoğraf 2.2. Kudüs’de Bulunan Kutsal Mezar Kilisesi.....	78

MİNYATÜRLER DİZİNİ

Minyatür 2.1. Haçlılar, Korkutma Amacıyla İznik Kuşatmasında Ölen Türklerin Kafalarını Mancınık Aracılığıyla Surların İçine Atıyorlar (14. Yüzyıl Minyatürü)..	63
Minyatür 2.2. Antakya Kuşatması	72
Minyatür 2.3. Kudüs Haçlı Kralı I. Baudouin.....	79

GİRİŞ

Bizans imparatoru I. Alexios Komnenos döneminde meydana gelen Birinci Haçlı Seferi konusu ve Bizans İmparatorluğunun bu dönemdeki durumu konusu Orta Çağ tarihi bakımından önemli konulardır. Bu dönemde I. Alexios Komnenos'un, Bizans İmparatorluğundaki gerek büyük başarıları gerekse İmparatorluk yönetimine olan büyük etkisi nedeniyle kendisinin Bizans İmparatorluğundaki faaliyetleri ve Birinci Haçlı Seferindeki konumu ve yeri tezde işlenen konulardır.

Bizans imparatoru I. Alexios Komnenos ve Birinci Haçlı Seferi konuları Bizans ve dünya tarihlerindeki konular arasında önemli bir yere sahiptirler. I. Alexios Komnenos, Bizans imparatoru olmadan önce, Anadolu'ya akınlarda bulunan Selçuklu Türkleri ile komutan olarak savaşmış ve onların askeri taktik ve becerilerini yakından tanıma fırsatı bulmuştur. I. Alexios Komnenos genç yaştan itibaren komutan olarak, Türkler ile sık sık karşı karşıya kaldığı için onların savaş yöntemlerine de aşina olmuştur ve bu bilgilerden imparator olduktan sonrada faydalanmıştır.¹

Tarihte çok önemli olan Haçlı Seferlerinin ilkinin I. Alexios Komnenos döneminde meydana gelmesi ve her bakımdan I. Alexios Komnenos'un bu seferde etkili olması tez konumuzu daha da önemli hale getirmektedir.

1071 Tarihinden, I. Alexios Komnenos'un Bizans İmparatoru oluşuna kadar, Selçuklu Türkeri'nin, Anadolu'ya akınlarda bulunmaları ve bu coğrafyayı kendilerine yurt edinmek istemeleri önemli bir konudur. 1071 tarihinden I. Alexios Komnenos'un 1081 tarihinde Bizans İmparatoru olmasına kadar, Bizans İmparatorluğunda taht mücadeleleri olmuştur. Bizans İmparatorluğu'nun gücünü kaybetmiş olması Anadolu'nun Türkleşmesi konusunda belirleyici bir faktör olmuştur. Nikephoros Bryennios ve Nikephoros Botaneiates'in, dönemin Bizans İmparatoru VII. Mikhail Doukas'a karşı isyan ettikleri ve Bizans imparatoru olmak istemeleri çeşitli kaynaklarda geçmektedir. I. Alexios Komnenos dönemine kadar Bizans İmparatorluğu

---

¹ A. Komnena, **Alexiad Anadolu'da ve Balkan Yarımadasında İmparator Alexios Komnenos Dönemi'nin Tarihi**, 1.Basım, Bilge Umar (çev.), İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1996, 15-17.

iç meseleler nedeniyle Anadolu'ya gelen Selçuklu Türkleri ile olması gerektiği gibi mücadele edememiştir.²

I. Alexios Komnenos, Bizans İmparatorluğunun çok zayıf bir durumunda yaşlı imparator Nikephoros Botaneiates'e darbe yapıp Bizans imparatoru olmuştur.³ Balkanlarda, Bizans İmparatorluğuna baskı yaratan Peçenek Türkleri, Batıda Robert Guiscard ve sonrasında Bohemond'un Bizans imparatorluğuna karşı gerçekleştirdikleri seferler, Bizans imparatorunun ilgilenmesi gereken konulardı.⁴

Doğuda, Anadolu'ya akınlar düzenleyen Selçuklu Türkleri nedeniyle yıkılmaya yüz tutmuş olan Bizans İmparatorluğunu devralmış olan I. Alexios Komnenos adeta imkansız başarılmış ve olabilecek en iyi stratejik, askeri ve diplomatik hamlelerle Bizans'ı dönemin zor koşullarında müdafaa edebilmiştir. I. Alexios Komnenos kendisiyle beraber başlayan Komnenoslar sülalesini kurarak kendisinden sonrada Bizans İmparatorluğunun uzun bir zaman boyunca hayatta kalmasına önyak olmuştur.

Birinci Haçlı Seferi öncesi Avrupa'dan bahsedecek olursak; Avrupa'nın sosyal, ekonomik, siyasi problemleri olduğunu söyleyebiliriz. Ekonomik olarak özellikle karasal Avrupa, feodalite sistemi içinde toprağa bağlı bir hayat sürmekteydi. Sosyal ve yaşamsal hakkı bulunmayan düşük halk zümresi, lordların topraklarında karın tokluğuna çalışmaktaydı. Feodalite sisteminde merkezi krallıkların tamamen gücünü kaybettiğini ve parçalı bir siyasi ve sosyal düzen olduğunu söyleyebiliriz. Papalık ve Avrupa kralları da tam bir siyasi güç savaşı içindeydi. Dünyevileşmiş papalık ve kilise takımı siyasi otorite içinde sayılmaktaydılar.⁵

Tezin içeriğinde kullanılan konular bakımından şu içerik ve bölümlere yer vermeye çalıştık:

---

² A. Sevim, **Anadolu Fatih Kutalmışoğlu Süleyman Şah**, 1.Basım, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1990, 26-27.

³ S. Koca, **Türkiye Selçukluları Tarihi (Sultan Alp Arslan'dan Uluğ Keykubâd'a) (1071-1220)**, 1. Basım, Ankara, Berikan Yayınevi, 2016, 65-66.

⁴ A. A. Vasiliev, **Bizans İmparatorluğu Tarihi I**, 1. Basım, Arif Müfid Mansel (çev.), Ankara, Maarif Matbaası, 1943, 455.

⁵ M. Gül, **Orta Çağ Avrupa Tarihi**, 6. Basım, İstanbul, Bilge Kültür Sanat, 2014, 88-89.

I. Alexios Komnenos'un Bizans tahtına geçmeden önceki komutanlık yılları ve Bizans imparatoru oluşu ve imparator olduktan sonra tasarladığı Bizans İmparatorluğu dış politikası. Bizans İmparatorluğunu tehdit eden tarihi kişiler ve krallıklarla I. Alexios Komnenos'un gerçekleştirdiği savaşlar. Bizans imparatorunun tesis ettiği ittifaklar ve diplomasi atakları. I. Alexios Komnenos'un meydana gelmesinde etkili olduğu I. Haçlı Seferi ve bunun Bizans açısından yansımaları ayrıca Bizans imparatorunun yaşamının sonuna doğru geldiğinde Bizans'ın içinde bulunduğu yeni durumlar ve bu ilk Haçlı Seferinin, Bizans İmparatorluğu açısından sonuçları.

Tezde geçen tarihi olaylar ve kişiler konuyla alakalı dönemin bazı ana kaynaklarında geçmektedir. Bohemond ve Çaka Bey gibi tez çalışmamızda geçen kişiler hakkında meydana getirdiğimiz anlatımlar ve görüşler bulduğumuz kaynaklara dayandırılmış olup gerçeklikleri tarihi bakımdan önemlidir.

Tezi hazırlarken I. Alexios Komnenos'un hayatı ve kişiliğinin ortaya konması noktasında kullanmış olduğum en önemli kaynaklardan biri Bizans tarihçisi Anna Komnena'ya ait Alexiad adlı eserdir. Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos'un kızına ait olan bu eser ayrıca Bizans imparatorluğunun, Birinci Haçlı Seferindeki yeri hakkında önemli bilgiler barındırdığından tez konumuz açısından son derece değerlidir. Alexiad ana kaynağı olayları detaylıca işleyen bir anlatım tarzına sahip olduğunu söylemeliyiz.

Tezde kullanmış olduğum ana kaynaklardan biri Süleyman Genç tarafından "Haçlılar Kudüs'te Bir Papazın Gözünden İlk Haçlı Seferi" ismiyle yayına hazırlanmış olan Raimundus Aguilers'e ait olan eserdir. Ana kaynağımızın yazarı Birinci Haçlı Seferine bizzat katılmış bir Hristiyan din adamıdır. Raimundus, papa II. Urbanus'un Haçlı ordusunda sefere katılmış ve gözlemlerini eserinde kullanmıştır. Raimundus Aguilers'e ait kronik yapıda olan eserde Haçlı Seferleri ile ilgili önemli aydınlatıcı veriler bulunmaktadır.⁶

---

⁶ R. Aguilers, **Haçlılar Kudüs'te Bir Papazın Gözünden İlk Haçlı Seferi**, 1. Basım, Süleyman Genç (çev.), İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2019, 25-26.

Tez içerisinde kullanmış olduğumuz bir diğer önemli ana kaynak Peter Tudebodus'a ait olan kronik eserdir. Süleyman Genç tarafından "Bir Tanığın Kaleminden Birinci Haçlı Seferi Kudüs'e Yolculuk" ismiyle yayınlanan bu eser Birinci Haçlı Seferi arka sahnesi ve Katolik Avrupa'nın, Birinci Haçlı Seferindeki konumunu yansıttığından dolayı değerli bir kaynaktır.⁷

Tez içerisinde kullanmış olduğum başka bir ana kaynak ve yazarımız olan Fulcherius Carnotensis, Clermont Konsiline ve Birinci Haçlı Seferine bizzat katılmış olması nedeniyle bilhassa önemlidir. Birinci Haçlı Seferinin başından, Kudüs'ün Haçlılarca ele geçirilmesi zaman aralığı içinde meydana gelen olayları eserinde yazmıştır. Kudüs'ün Haçlılar tarafından ele geçirilmesinden sonra burada kurulan krallık ve yöneticileri eserinde anlatılmıştır.⁸

Birinci Haçlı Seferi hakkında bilgi veren bir diğer kaynağımız Willermus Tyrensis'in Haçlı Kroniğidir. Willermus Tyrensis 1130'da Kudüs'te doğmuş ve on altı yaşında Avrupa'ya gitmiş ve yirmi yıl boyunca buradaki okullarda eğitim almış bir kişidir.⁹

Tezde kullanılan yabancı kaynaklı eserlerin yanında Türk tarihçiliğinde önemli yerleri olan Osman Turan, Salim Koca ve Işın Demirkent gibi önemli olan isimlerin eserlerini tezde kullanmaya önem gösterdim.

Yukarıda ifade ettiğimiz ana kaynaklar dışında tezde kullanılan araştırma eserler; Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi kütüphanesi ve Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi kütüphanesinden elde ettiğim ayrıca İstanbul'da bulunan Marmara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, İslam Araştırmaları Enstitüsü, gibi önemli kurumların arşivlerinden bulduğum ve çalıştığım eserlerdir.

---

⁷ P. Tudebodus, **Bir Tanığın Kaleminden Birinci Haçlı Seferi Kudüs'e Yolculuk**, 1.Basım, Süleyman Genç (çev.), İstanbul, Kronik Kitap, 2019, 11-12.

⁸ F. Carnotensis, **Kudüs Seferi**, 1. Basım, İcan Bither Barlas (çev.), İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2009, 17-18.

⁹ W. Tyrensis, **Haçlı Kroniği Başlangıçtan Kudüs'ün Zaptına Kadar**, 1.Basım, Ergin Ayan (çev.), İstanbul, Ötüken Neşriyat Anonim Şirketi, 2016, 18.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOMNENOSLAR HANEDANLIĞI VE I. ALEXİOS KOMNENOS

1.1. Komnenoslar Hanedanlığı Hakkında Bilgi

Bizans kronolojisine baktığımızda 1059 tarihinden 1081 tarihine kadar başta beş imparator olduğunu görürüz. Bunlar; I. İsaakios Komnenos (1057-1058), X. Konstantinos Dukas (1057-1067), IV. Romanos Diogenes (1067-1071), VII. Mikhail Doukas (1071-1078) ve III.Nikephoros Botaneiates (1078-1081) şeklindedir.¹⁰

Komnenoslar Hanedanlığı öncesi dönemde taşra asilzadeleri ve ordu teşkilatı arka planda kalmış ve kilise Hristiyanlığı imparatorluğun önemli bir parçası olmuştu. Bu ayrım askeri sınıf arasında Bizans'ın bürokratik teşkilatına karşı zaman içinde bir düşmanlık yaratmıştır. 1057 tarihinde, Bizans taşra yapısındaki Temalarda bulunan askerlerin isyankâr olması da anlatılanlarla alakalıdır. Bizans İmparatorluğundaki memnuniyetsizlik durumu Bizans İmparatorluğunda askeri sınıfın yönetimi kademe kademe ele geçirmesiyle devam etmiş en son tez konumuz olan I. Alexios Komnenos'un tahta çıkıp Komnenoslar sülalesini Bizans imparatorluğu yönetiminde etkin kılmasıyla askeri teşkilat sivil bürokrasiye karşı zafer kazanmıştır.¹¹

Komnenoslar sülalesinin kökeni hakkında genel kanaat onların Yunan kökenli olduğu yönündedir. Edirne'de aile malikaneleri bulunurdu. Bu aile Bizans'ta askeri bir soydan gelmekteydi. 1057 tarihindeki askeri müdahaleyle İsaakios Komnenos generaller

---

¹⁰ M. V. Levchenko, **Kuruluşundan Yıkılışına kadar Bizans Tarihi**, 1. Basım, Maide Selen (çev.), Özne Yayınları, İstanbul, 1999, 197.

¹¹ Levchenko, 197-198.

koalisyonu tarafından başa getirilmiş ve böylece askeri sınıf Bizans yönetiminde çalıştığımız dönem içinde ilk kez etken olmuştur.¹²

Komnenoslar sülalesinin kurucusu rakip Dukas sülalesinden gelen Eirene (Iren) ile evlenen I. Alexios Komnenos sayılmaktadır.¹³ Askeri sınıfın bu yükselişiyle beraber imparatorluğun gücünün arttığı söylenebilir.¹⁴

1 Nisan 1081 tarihinde Bizans askeri kuvvetinin çabasıyla imparator Nikephoros Botaneiates tahtını kaybetmiştir. Başa gelen I. Alexios Komnenos, Bizans'ın içinde olduğu karışık düzene son vererek topraklı askeri aristokrasiyi Bizans'ın iç yönetiminde etkin kılmıştır.

I. Alexios Komnenos ile beraber, Bizans'ta askeri sınıf Konstantinopolis'in bürokrasi dünyasını ele geçirmiştir. I. Alexios Komnenos 1081 ile 1118, ondan sonra oğlu II. İoannes Komnenos 1118 ile 1143, onun oğlu I. Manuel Komnenos 1143 ile 1180 yılları arasında imparatorluk yapmışlardır.¹⁵

Bazı tarihçiler, Bizans imparatorluğu yönetimine Komnenoslar sülalesi ile askeri sınıf yöneticilerinin egemen olmasıyla, Bizans'ın ömrünün uzaması noktasında bir paralellik olduğunu düşünürler.

Komnenos hanedanlığının ilk zamanları kendileri için çok zordu zira Türkler doğu yönünde Bizans İmparatorluğu açısından büyük bir risk olarak ortaya çıkmışlardı. Malazgirt bozgunuyla Bizans İmparatorluğu, Anadolu'da toprak ve nüfus kaybetmeye başlamıştı. XI. yüzyılın sonlarına doğru Türkler; Suriye'yi ve Batı Anadolu'yu ele geçirmiş durumdaydılar. 1081'li yıllarda Türkler, Anadolu'da her ne kadar güçlü olsalar da aralarında tam bir siyasi birlik yoktu. Bizans imparatoru I. Alexios

---

¹² A. Bailly, **Bizans İmparatorluğu Tarihi**, 2. Basım, Haluk Şaman (çev.), İstanbul, Kilim Matbaası, 2006, 217.

¹³ F. Yavuz Ulugün, **Bizans Selçuklu & Haçlılar Dönemi Bithynia**, İzmit, Kocaeli Öğrenim Derneği Tarih Yayınları, 2010, 53.

¹⁴ Levchenko, 197.

¹⁵ P. Lemerle, **Bizans Tarihi**, 8. Basım, Galip Üstün (çev.), İstanbul, İletişim Yayınları, 2019, 107.

Kommenos, Nisan 1081'den Ağustos 1118 tarihindeki ölümüne kadar imparatorluk tahtında kalmıştır.¹⁶

I. Alexios Komnenos ilk askeri hayatına imparator VII. Michael ve III. Nikephoros'un ordularında general olarak başlamıştı. Onun ileride eşi olacak Eirene'de askeri kökenli bir aile olan Dukalardandı.¹⁷ I. Alexios'un ordularda general olarak yaptığı hizmetler onun imparatorluk hayatında da atacağı adımlarda daha deneyimli olmasına sebep olmuştur.

1.2. I. Alexios Komnenos'un Tahta Çıkışı Öncesinde Komutanlık Yılları

Anna Komnena'nın eserine göre I. Alexios Komnenos'un ilk askeri komutanlık yılları imparator Romanos Diogenes zamanına denk gelmektedir. Bu yıllarda I. Alexios Komnenos ilk kez Selçuklu Türkleriyle meydanlarda karşılaşarak onlarla tanışmış olmalıdır. Romanos Diogenes döneminin meşhur Malazgirt savaşıyla (1071) neticelendiğini düşündüğümüzde I. Alexios Komnenos'un bir komutan olarak ne kadar Türklerle ilgili deneyim kazanmış olduğunu tahmin edebiliriz. I. Alexios Komnenos'un komutanlık yılları imparator VII. Mikhail Doukas döneminde de devam etmiştir. Bahsi geçen esere göre I. Alexios Komnenos, Bizans'ın doğu ve batı başkumandanı olan ve aynı zamanda kendi kardeşi olan İsaakios Komnenos'un komutasında vazife yapmıştır.¹⁸

1071 Tarihinden, I. Alexios Komnenos'un Bizans İmparatoru oluşuna kadar, Selçuklu Türkeri'nin, Anadolu'ya akınlarda bulunmaları önemli bir konudur. Bu tarih aralığı içerisinde Bizans İmparatorluğunda taht mücadeleleri olduğu için Bizans İmparatorluğu gücünü kaybetmiştir ve bu durum Anadolu'nun Türkleşmesi konusunda belirleyici bir faktör olmuştur. Nikephoros Bryennios ve Nikephoros Botaneiates'in, dönemin Bizans İmparatoru VII. Mikhail Doukas'a karşı isyan ettikleri ve Bizans imparatoru olmak istemeleri çeşitli kaynaklarda geçmektedir. Burada ilginç olan konu Nikephoros Botaneiates Bizans İmparatoru olmak için Anadolu Selçuklu

---

¹⁶ Dukas, **Bizans Tarihi**, 1. Basım, V.L. Mirmiroğlu (çev.), İstanbul, İstanbul Enstitüsü Yayınları, 1956, 4.

¹⁷ D. Nicolle, **Birinci Haçlı Seferi (1096-1099)**, 2. Basım, L. Ece Sakar (çev.), İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011, 16.

¹⁸ Komnena, 15-17.

hükümdarı Süleyman Şah'tan yardım istemesi ve Süleyman Şah'ın bu isteği yerine getirmesidir. Anadolu Selçuklu Sultanı ile ilgili detaylı bilgiler ilgili bölümlerde bulunmaktadır.¹⁹

Yukarıda bahsettiğimiz konu Alexıad eserinde de ifade edilmektedir buna göre; Bizans imparatorluğunda bahsi geçen iki komutan, Bizans imparatoru VII. Michael Doukas'a karşı isyan etmişlerdir. Bunlardan biri ileride imparator olacak olan Nikephoros Botaneiates bir diğeri ise Nikephoros Bryennios idi. 1 Nisan 1078 tarihinde Nikephoros Botaneiates, Konstantinopolis'te taraftarlarının yardımı sayesinde, imparator VII. Michael Doukas'ı devirip başa geçmiştir. VII. Mikhail Doukas'da Ephesos Metropolitliği (Piskoposluk) görevine getirilmiştir.²⁰

I. Alexios Komnenos'un yapacağı darbe girişimi öncesinde Bizans imparatoru Nikephoros Botaneiates idi ve I. Alexios Komnenos onun hizmetinde olan bir komutandı. Nikephoros Botaneiates döneminde de Türkler, Anadolu'da yoğunlaşmaya başlamışlardı, bu nedenle de İmparator Nikephoros Botaneiates, İznik (Nikaia), İzmit (Nikomedia), Khalkdon ve Üsküdar gibi Batı Anadolu topraklarında Türkleri paralı asker olarak imparatorluk ordusunda kullanmıştır. Bu nedenle de I. Alexios Komnenos, komutanlığı döneminde Türkleri yakından tanıma fırsatı bulmuş idi. I. Alexios Komnenos'un kardeşi İsaakios Komnenos da Antakya'da imparator hizmetinde çalışan bir komutandı.²¹

Alexıad eserine göre I. Alexios Komnenos imparator Nikephoros Botaneiates'e isyan eden eski komutan Nikephoros Bryennios'un üzerine gönderilmiştir ve bahsi geçen eserde Anna Komnena iki komutanında askeri güç ve ordu stratejileri bakımından birbirlerinin aşağıda kalır yanlarının olmadığına dikkat çekmiştir. Ancak aralarında meydana gelen savaşta I. Alexios Komnenos ordusunun bir kısmını gizleyerek ve düşman askerlerinin geleceği bir yerde pusarak gizli ordusuyla arkadan saldırıp Nikephoros Bryennios'u mağlup etmeye çalışmıştır. Ancak askerleri daha düzenli ve

---

¹⁹ Sevim, 26-27.

²⁰ Komnena, 23-24 .

²¹ S. Runcıman, **Haçlı Seferleri Tarihi**, 4. Basım, Fikret Işıltan (çev.), Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2008, 51-55.

disiplinli olan Nikephoros Bryennios burada savaşı I. Alexios Komnenos'un aleyhine çevirmiştir. I. Alexios Komnenos çocukluktan beri arkadaşı ve danışmanı olan Theodotos adlı bir askerın görüşüne uyarak tekrar ordusunu toparlayabilmek için geri çekilmiştir. Sonraki süreçte I. Alexios Komnenos ordusunu toparlamış ve Alexiad eserinde anlatıldığı üzere I. Alexios Komnenos ordusuna savaşçı Türklerden birlikler ekleyerek ordusunu güçlendirmiştir. Türkler savaşa ok yağmurlarıyla başlamışlardır ve Nikephoros Bryennios böyle bir geri dönüşü I. Alexios Komnenos'tan beklemediği için hayli şaşırmıştır. I. Alexios Komnenos'un düşman kuvvetlerini pusu yerine çekebilmek için sahte bir kaçış düzenlemesi Türklerin yüzlerce yıllık savaş taktikleri hakkında bilgi sahibi olduğunu ve onların savaş sanatlarını kullanacak kadarda Türk yöntemlerine güvendiğini göstermektedir. Bahsi geçen iki komutan arasındaki savaş I. Alexios Komnenos'un zaferi ile neticelenmiştir.²²

I. Alexios Komnenos ne ilginçtir ki imparator Nikephoros Botaneiates tarafından isyan eden komutanlar üzerine gönderilmiş bir komutandır zaten Nikephoros Botaneiates'de kendi imparatoru VII. Mikhail Doukas'ı darbe yaparak indirmişti. İlginç olan I. Alexios Komnenos'un üzerine gönderildiği bu komutanları yendikten sonra bu sefer tabi olduğu imparator Nikephoros Botaneiates'e darbe yaparak tahta çıkacak olmasıdır. Yani hülasa üzerinde araştırma yaptığımız bu dönem güç mücadelelerinin olduğu ve güçlünün güçsüzü yenerek tahta çıktığı bir dönemdir ki I. Alexios Komnenos bu güç mücadelelerinden anlatacağımız üzere zaferle çıkabilmiş bir tarihi şahsiyettir.

İmparator Nikephoros Botaneiates, I. Alexios Komnenos'un savaş sanatında ustalığını görünce I. Alexios'un ağabeyi İsaakios Komnenos gibi ona da sevgi ve hürmet göstermiştir ve ona Strategos Autokrator (Rumeli Beylerbeyi) olarak görev vermiştir.²³

Komnenos kardeşlerin imparatora karşı yeterince güven beslemediklerini Alexiad eserinde bir örnekten anlayabiliriz. İmparator Türklerin doğuda güçlenip fetih hareketlerinde bulunması üzerine I. Alexios Komnenos'u çağırılmıştır, I. Alexios ile

---

²² Komnena, 27-33.

²³ Komnena, 61.

kapıda konuşan İsaakios Komnenos'ta merakla onunla beraber imparator Nikephoros Botaneiates'in huzura gelmiş ve imparatorla beraber sarayda yemek yerlerken imparatorun neşesinin olmadığını fark etmişlerdir ve bu durumdan endişe ederek suikasta uğrayacaklarını düşünmüşlerdir ancak durumun ne olduğunu anlayınca imparatoru teselli etmişlerdir ve içleri de bu şekilde rahatlamıştır.²⁴

Komnenos kardeşlerin imparatora ilk kez cephe almaları konusu Alexiad eserine göre imparator Nikephoros Botaneiates'in adamlarının Komnenos kardeşleri yakalayıp gözlerine mil çekmek planı ve Komnenos kardeşlerinde bu durumu öğrenmeleri sonucu meydana gelmiş bir durumdur. İmparatorun adamlarından biri olan köle olarak Alexiad eserinde geçen Borilos adlı bir kişi imparatora I. Alexios Komnenos'un askeri kuvvetlerini başkente getirdiği haberini vermesi sonucu imparator Nikephoros Botaneiates I. Alexios Komnenos'tan derhal şüphelenip onu yanına çağırılmıştır. Durumu kabul etmeyen I. Alexios Komnenos durumu şöyle ifade etmiştir:

“Gerçekten, dedi ordu her yana dağılmış durumda bulunduğu için, gel komutunu alan birlikler pek çeşitli konaklama yerlerinden kalkıp gelmektedir. Rum devletinin çeşitli bölgelerinden yığın yığın onların gelişini görenler, sanki tüm ordu toplan komutu almış da burada toplanmaktadır sanıyorlar, oysaki sırf görünüşe bakıp aldanıyorlar”. Borilos her ne kadar I. Alexios'u imparatorun karşısında asi gibi göstermek istemişse de imparator ona değil I. Alexios Komnenos'a hak vermiştir. Aslında I. Alexios Komnenos'un darbe yaparak tahta çıkma planı doğrultusunda askerlerini Konstantinopolis'e çektiği aşikâr olsa da imparator bunu ilk başta fark edememiştir.²⁵

İmparatorun, Komnenos kardeşlerin niyetinin iyi olmadığını anladığı ilk durum Komnenos kardeşlerin birdenbire anlaşarak başkenti terk etmeleri ile olmuştur. Bu durum meydana geldiğinde imparator, Synkletos isimli bir danışma meclisi toplamış ve orada I. Alexios Komnenos asi bir komutan olarak ilan edilmiştir. İmparator Nikephoros Botaneiates, Komnenoslardan kim varsa göz hapsine almıştır. Hatta o sırada kilisede bulunan I. Alexios'un annesi Anna Dalassena'yı, Straboromanos ve Euphemianos adlı iki adamını göndererek kiliseden yanına getirtmek istemiştir ancak Anna Dalassena şu cevabı göndermiştir:

---

²⁴ Komnena, 66-67.

²⁵ Komnena, 67-68.

“İmparatora şunu iletin; benim çocuklarım, sen hükümdarımızın sadık hizmetkarlarıdır; her koşulda canla başla hizmet etmişlerdir ne canlarını ne de bedenlerini esirgemişlerdir ve senin egemenliğin uğruna her zaman (düşmanlara) en önde yiğitçe göğüs germişlerdir. Ama onlara karşı duyulan haset, sen hükümdarın onlara gösterdiği şefkati ve lütuf kârlığı çekememiş, onları her an bir büyük tehlike karşısında bırakmıştır; onları kör ettirmeye karar verildiğinde, onlar bunu öğrenmişlerdir ve böylesine hem korkunç hem de haksız bir kadere katlanamayarak, kentten, asi olarak değil, tersine sadık hizmetkârlar olarak çıkmışlardır; bunu yapmakla, bir yandan, kendini göstermiş bulunan tehlikeden kurtulmak, bir yandan da kendilerine karşı tezgahlananı açığa vurmak ve sen hükümdarımızın koruyuculuğunu dilemek amacındadırlar”.²⁶

I. Alexios Komnenos tahta çıkabilmek için askerlerini önceden toplaması iyi bir hamleydi zira kendisi ve kardeşi bu şekilde Tekirdağ’da Çorlu taraflarında kendilerine bağlı orduyla buluşmuş ve I. Alexios Komnenos kendini imparator ilan etmeden önce büyük bir askeri gücü arkasına alabilmiştir.

1.3. I. Alexios Komnenos’un Tahta Çıkması

Ordularını Çorlu’da toplamış olan Komnenos kardeşler Nikephoros Botaneiates’i devirip hükümdar olmak istemekteydiler ordu ise kimin imparator olması gerektiği konusunda fikir ayrılığına düşmüş durumdaydı. Ancak Komnenos kardeşler birbirlerine saygı ve hürmetlerinden bir diğerinin tahta çıkmasını istiyor gibi davranmışlardır. Ordu içinde I. Alexios Komnenos taraftarları kendi düşüncelerini ordu içinde yayınca ordunun çoğu I. Alexios Komnenos’a taraf olmuştur. Bu durumu gören İsaakios Komnenos kardeşinin tahta çıkması konusunda ikna olup ona imparatorluk alameti olan mor renkte ayakkabıları giydirmek istemiştir ve ona tanrı senin aracılığıyla ailemize Bizans imparatorluğunu yönetme gücünü vermek istiyor demiştir. Alexiad eserinde bu konuda şöyle bir hikâye geçmektedir. Anna Komnena bu hikâyeyi babasının hükümdarlığına ilahi bir boyut kazandırmak için uydurmuş olabileceği kuvvetli bir ihtimaldir. Hikâyeye göre: I. Alexios Komnenos atının

---

²⁶ Komnena, 72.

üzerindeyken yanına aksakallı bir ihtiyar gelir bu ihtiyar onun bacağını kavrar ve ona şunları söyler:

“Dikkatli ol; gerçeği, şefkati ve adaleti geliştirip onlar için egemenlik sür” ayrıca hikâyede ona dedikleri arasında “İmparator I. Alexios” lafı da geçmektedir sonrasında bu ihtiyar bir anda kaybolmuştur, I. Alexios Komnenos onu arasa da bulamamıştır. Anna Komnena bu hikâyeyi anlattıktan sonra İsaakios Komnenos’un, I. Alexios’un imparator olması gerektiği konusunda daha fazla ısrarcı olduğunu eserinde ifade etmiştir. Anna Komnena tarafından anlatılanların, I. Alexios Komnenos’un imparator oluşuna dini konuda destek veren bir hikâye olduğunu düşünmekteyiz.²⁷

Nikephoros Melissenos tıpkı I. Alexios gibi imparator olmak için bu dönemde isyan hareketlerine kalkışmıştı. Nikephoros Melissenos, Anadolu Selçuklu hükümdarı Süleyman Şah’ın kendisine yardım etmesi karşılığında Denizli ve Ankara bölgelerinde bulunan kent ve kaleleri ona teslim etmiştir. Bizans İmparatoru Nikephoros Botaneiates bu nedenlerle İznik üzerine askeri kuvvetler göndermiş fakat Selçuklu Türklerine karşı zafer elde edememiştir.²⁸

Nikephoros Melissenos, Komnenos kardeşlere bir mektup göndererek beraber imparator olmak istediğini onlara söylemiştir. Mektup içeriği şu şekildedir:

“Tanrı, beni, buyruğumdaki ordu ile Damalis (Üsküdar)’e kadar sağ salim getirdi, sizin başınıza gelenleri, kölelerin hain tezgâhlarından ve size karşı kurdukları acımasız komplodan, tanrının isteği sayesinde, nasıl kurtulduğunuzu ve kendi selametinizi nasıl sağladığınızı da öğrendim. Hısmılık nedeniyle, tanrı sayesinde, sizin yakınınız (enişteniz) durumunda bulunduğuma göre ve duygularım bakımından, size karşı değişmez sevgim konusunda ben sizin kan hısımlarınızın bile hiçbirinden geri kalmadığıma göre, her şeyi hükme bağlayan Tanrı biliyor ki, kendi aramızda uzlaşmaya vardıktan sonra, her esintinin bizi sallamaması, tam tersine kendi adımlarımızı sağlam yere basarak, iyi bir yönetim oluşturmamız için, güçlü ve sarsılmaz bir durum edinmemiz gerekir. Bu amaca, sizler Tanrının yardımıyla başkenti ele geçirdikten sonra ikinizden biri, imparator ilan edilerek Batı’nın işlerini (devlet ülkesinin Rumeli parçasını) yönetirseniz ve bölüşmede benim payım olarak

---

²⁷ Komnena, 78-81.

²⁸ Sevim, 29.

Asya'ninkileri (devlet ülkesinin Anadolu'yla ilgili illerinin yönetimini; Anadolu'yu) bana bırakırsanız, hiç kuşkusuz ulaşırız; ben de, sizin içinizden imparator ilan edilecek olanla, taç-bağı sarınacağım, Mor'u(mor imparatorluk cübbesini) giyeceğim ve adet üzere imparatorların alkışlandığı yolda alkışlanacağım; Böylece alkışlama her ikimiz için yapılacak ve her ne kadar ülkeler (yönetilecek) işler aramızda bölüşülecek ise de tek ve aynı yönetim var olacak. Biz bu tutumda oldukça, imparatorluk, ikimiz tarafından, her türlü nifaktan esirgenerek yönetilecektir".²⁹

Salim Koca "Türkiye Selçukluları Tarihi" isimli kitabında, Nikephoros Melissenos'un, Nikephoros Botaneiates'in imparatorluğunu tanımayarak Bizans imparatoru olmak istediğini ifade etmiştir. Nikephoros Melissenos bu nedenle Anadolu Selçuklu hükümdarı Süleyman Şah'tan yardım talebinde bulunmuştur. Nikephoros Botaneiates, Süleyman Şah'ın ve Nikephoros Melissenos'un üzerine ordu yollamıştır, ancak başarılı olamamıştır. Salim Koca eserinde, I. Alexios Komnenos'un bahsedilen savaş ve karışıklık durumunda Nikephoros Melissenos'tan önce harekete geçerek Bizans imparatoruna darbe yaptığını ve Bizans İmparatoru olduğunu ifade etmiştir.³⁰

Alexiad eserine Konstantinopolis'te bulunan Alman güçleri ve onların ihaneti ile I. Alexios Komnenos kan dökmeden şehri ele geçirebilmiştir. Durumu haber alan Nikephoros Botaneiates karşı koyamayacağını anlamış ve yaşının tesiriyle direnmeden tahtını devretmek zorunda kalmıştır. Aslında Nikephoros Melissenos'a ilk başta bu devri yapmak istemişse de I. Alexios Komnenos daha erken davranmış idi. Nikephoros Botaneiates tahtı bıraktıktan sonra manastıra çekilmiştir ve I. Alexios'a gönderdiği bir haberde şunlardan bahsetmiştir:

"Ben şimdiden, yalnız ve kimsesiz bir insanım; oğlum yok, kardeşim yok, hısımlım yok. Eğer istersen (bu sözleri yeni imparator I. Alexios'a yöneltiyor) ben seni oğul edineyim. Bana gelince, senin kendi askerlerinden hiçbirine verdiğin ayrıcalıklardan (ve rütbelerden) hiçbirini geri almayacağım; imparatorluk erk'inin kullanılmasını hiçbir biçimde seninle paylaşacak değilim; ben yalnızca, imparator sanını taşımakla,

---

²⁹ Komnena, 81-82.

³⁰ Koca, 65-66.

alkışlanmada adı geçmekte, mor ayakkabı giymekle, birde sarayda kendi köşeme çekilmiş yaşam sürmekle yetineceğim devletin yönetimi tümüyle senin olacak”.³¹

I. Alexios Komnenos Bizans İmparatoru olduğunda taht mücadelelerinden dolayı imparatorluk çok zayıf bir durumdaydı bu nedenle I. Alexios Komnenos, Anadolu Selçuklu hükümdarı Süleyman Şah ile 1081 tarihinde anlaşmak zorunda kalmıştır. Dragos Suyu aralarında sınır olmuştur. Dragos Çayı ismiyle bilinen bu antlaşma ile Bizans İmparatorluğu’nun, Anadolu Selçuklu Devleti’nin gücünü ve varlığını kabul ettiğini söyleyebiliriz.³²

Sarayda iktidar değişikliğinden kaynaklanan problemler vardı mesela eski imparatoriçe Maria yeni imparatoriçe Irene’ye karşı düşmanlık beslemekteydi. I. Alexios Komnenos, Maria’nın oğlu Konstantinus Doukas’ı büyük Kızı Anna Komnena ile evlendirerek sarayda huzuru ve ittifakı tesis etmeye çalışmıştır ayrıca Romanos Diogenes’in oğullarından birini kız kardeşi Theodora ile evlendirmiştir. Önceki imparator zamanında önemli komutanlardan biri olan Nikephoros Melissenos’u, I. Alexios Komnenos kız kardeşi Eudokia ile evlendirmiştir. Nikephoros Melissenos, Caesar ve devlet görevlerini yeni imparator I. Alexios Komnenos’a devretmiştir. Tahta çıktığında yanında sadece ailesi ve ordusu olan I. Alexios Komnenos tahttaki durumunu kuvvetlendirmek için Dukas soyundan bir kızla evlenmiştir ve bu şekilde Dukaslar ve Komnenoslar güçlü bir ittifak tesis etmiş oluyorlardı.³³

Yeni İmparator I. Alexios Komnenos, Başkentteki durumunu kuvvetlendirmekten başka imparatorluk dışında da kendine ittifak yandaşları aramıştır. İmparator; İtalya’da duka Ermanos, Roma’da papa VII. Gregorius, Capua Baş piskoposu Erbios ve ufak çevre hükümdarlarına mektuplar göndererek kendine çeşitli yönetimlerden destekler aramıştır. Bunlar arasında Germen (Almanya) kralı VI. Heinrich³⁴ en güçlüsüydü bu

---

³¹ Komnena, 92.

³² Sevim, 30.

³³ B. Hill, **Bizans İmparatorluk Kadınları Himaye ve İdeoloji**, 1. Basım, Pınar Kesen Gibbon (haz.), İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2003, 70.

³⁴ A. A. Vasiliev, **Bizans İmparatorluğu Tarihi**, 1. Basım, Tevabil Alkaç (çev.), İstanbul, Alfa Basım Yayın Dağıtım Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi, 2016, 436.

nedenle I. Alexios Komnenos ona Khoirosphaktes isminde bir elçi ve mektup göndermiştir. Mektup içeriği şu şekildedir:

“Çok soylu ve gerçekten çok Hristiyan kardeşim! Güçlü devletinin gönenci ve yeni bir atılımla büyümesi ben Görkemli imparatorun dualarına konu olmaktadır. Gerçekten, senin dindarlığını öğrendikten sonra senin için en iyi olan, en yararlı olan neyse o gerçekleşsin diye niyazda bulunmak, ben görkemli imparatorun dindarlığına yakışacak davranış değildi de neydi? Senin, ben görkemli imparator hakkında gösterdiğin kardeşçe içtenlik ve yakınlık, şu Tanrının, Hristiyanların düşmanı, katil ve cani kişiyi rezilliklerden dolayı hak ettiği biçimde cezalandırmak için bu sapığa karşı (girişeceğim savaşın getireceği) yorgunluğuma destek sağlamak üzere yaptığın vaatler, senin gönlünün yüce doğruluğunu açıkça göstermektedir ve bu davranış senin Tanrıya karşı candan bağlılığının hasıllığına kanıttır”.³⁵

I. Alexios Komnenos tahta çıktıktan sonra ağabeyi İsaakios Komnenos’u imparatorluk yönetimine dahil etmiş ve onun tecrübelerinden faydalanmıştır ayrıca ilk icraatları askeriye ile alakalı olmuştur zira Bizans İmparatorluğu ordusunda askeri düzen olmadığı gibi askerlerin imparatora karşı sadakatları da imparator açısından şüpheli olduğundan I. Alexios Komnenos hep kendisine bir darbe yapılır mı? Endişesinde olmuştur. I. Alexios Komnenos annesi Anna Dalassena’yı yönetim işlerinde değerlendirmek istemiş zira Alexiad eserine göre kendisi sağlıklı kararlar alabilen akıllı bir kadındı fakat aynı zamanda devlet işlerinde yer almak istememiş kiliseye gitmek istemiştir bu nedenle I. Alexios Komnenos onu pek zorlamadan yavaş yavaş naiplik statüsünde fikir aldığı bir konumda yanında tutmuştur.³⁶

I. Alexios Komnenos tahta çıktıktan sonra dindar bir kişiliğe sahip olduğunu günah çıkarmasından anlayabiliriz zira Alexiad eserine göre o Bizans başkentini ele geçirdiğinde meydana gelen kargaşalıklardan ve yönetim değişmesi sırasında ölen ve yaralananlardan dolayı kendini suçlu hissetmiş ve tanrının öfkesini çekmiş olabileceğini düşünmüş ve tüm bu nedenlerle günah çıkarmak kararını almıştır. Kendine özgü dini karakterli bir mahkeme kurdurup kendini orada yargılatmış ve günah çıkarabilmek için zor bir yol önünde belirmiştir. Buna göre kırk gün ve gece

---

³⁵ Komnena, 120-121.

³⁶ Komnena, 108-113.

boyunca yerde yatmış yastık yerine başını taşlara koymuştur ve kendi suçları için yas tutmuştur. Bu kırk gün bittikten sonra günah çıkarma işlemi sona ermiş ve gönül rahatlığı içinde imparatorluk hayatına kaldığı yerden devam etmiştir. Ana kaynağımızda geçen bu konu gerçek olmayabilir ya da I. Alexios Komnenos Konstantinopolis'teki din sınıfının gücünü arkasına almak için bunu yapmış olabilir.³⁷

1081 tarihi I. Alexios Komnenos için zor bir tarihtir zira tahta çıktığında imparatorluğun ekonomik askeri problemleri hat safhadaydı öyle ki imparatorluk hazinesi boştu.³⁸

Balkanlardaki ayaklanmalar ve Anadolu'nun kopmuş olması vergi toplama sistemini dağıtmış durumdaydı bu nedenle de imparatorluk parasının değeri düşmüş ve I. Alexios Komnenos kilise mallarına el koymuştur. Bunun yanında bir önceki imparator Nikephoros Botaneiates ile iyi ilişkileri bulunan papa Yeni imparator I. Alexios Komnenos'u aforoz etmiştir. Mektuplar yollayarak arayı soğutmak istemeyen imparator I. Alexios Komnenos başarısız olmuştur eğer papayla diplomatik uyuşmayı yakalayabilseydi İtalya'daki Robert Guiscard için de baskı kurabilecekti.

Komnenos hanedanının kurucusu olan I. Alexios Komnenos imparatorluğu müddetince imparatorluğu hem doğudan hem de batıdan tehdit eden dış düşmanlarla sert mücadeleler vermiştir.

XI. Yüzyıldan Sonra Bizans İmparatorluğunun zor zamanlar yaşadığı ve askeri olarak düşmanlarının karşısında zor kaldığı bir dönemde I. Alexios Komnenos gibi bir askeri dehanın imparator olması gerçekten Bizans İmparatorluğu için iyi bir şans olmuştu. I. Alexios Komnenos askeri kökenli biri olsa da diplomasisinden iyi anlamaktaydı, diplomasisini düşmanlarını alt etmede kullanırdı. Bizans'ın her taraftan düşmanlarının olduğu gerçeği onun diplomasiyi kullanmasını zorunlu hale getirdiği söylenebilir. Özellikle etrafında birçok tehdit bulunan Bizans İmparatorluğunun yapabileceği şeyler

---

³⁷ Komnena, 107-108.

³⁸ G. Ostrogorsky, **Bizans Devleti Tarihi**, 6. Basım, Fikret İşıltan (çev.), Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2006, 341.

çok az olduğundan dış düşmanları birbirine kırdırmak diplomasiyle mümkün olabilirdi.

Bizans İmparatorluğu tarihinde I. Alexios Komnenos ve onun kurduğu Komnenoslar hanedanı imparatorluğa son defa da olsa çeşitli başarıların olduğu bir zafer dönemi yaşatmışlardır.³⁹

I. Alexios Komnenos tahta çıktığı dönemde Bizans, İtalya'yı bir daha geri alamayacağı şekilde kaybetmiş, Balkanlar tehdit altına girmiş, Anadolu, Mezopotamya ve Ermenistan elden çıkmış vaziyette idi.

Bulgaristan'da bulunan Pavlikianlar (Bogomiller) isyan durumundaydılar bu topluluk I. Alexios Komnenos döneminden evvel V. Konstantinus ve İoannes Tsimiskes dönemlerinde Balkanlara yerleştirilmişlerdi. Peçeneklerle, Bizans'ın ilişkileri de bahsi geçen isyanın Bizans tarafından bastırılma gayreti sonucunda bozulmuştu. Bunun üzerine imparator 1087 tarihinde Peçeneklerle de ilgilenmek zorunda kalmıştı, meydana gelen savaşlardan sonra 29 Nisan 1091 tarihinde Bizans Balkanlarda kesin bir üstünlük ve kontrol sağlayabilmiştir.⁴⁰

Bizans İmparatorluğunun doğudaki düşmanları Türkler idi. Türkler, Bizans topraklarını fethederken Türk emiri ve Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan'ın kayın pederi Çaka Beyin, Bizans'ı denizden sıkıştırarak bir filo oluşturma çabası önemlidir. Sultan I. Kılıç Arslan'ın Çaka Beyin kızıyla evlenmesi Bizans İmparatorluğu için zararlı bir diyalog idi. Çaka Beyin düşmanı Bizans'ı, Balkanlarda sıkıştıran Peçenek Türkleriyle ittifak yapmak istemesi Bizans imparatorunu çok endişelendirmiştir. Çaka Bey, Smyrna'da (İzmir) güçlü olduğu kaynaklarda geçmektedir.⁴¹

I. Alexios Komnenos tahta çıkışından sonra ilk iki ay boyunca Konstantinopolis'in Anadolu yakasına ufak harekâtlar düzenlemiştir. Türkleri kıyı şeridinden uzaklaştırmaya

---

³⁹ Y. Bedirhan, **Orta Çağ Tarihi**, 3. Basım, Konya, Eğitim Yayınevi, 2018, 352.

⁴⁰ H. Bahar, **Roma ve Bizans Tarihi**, 1. Basım, Konya, Kömen Yayınları, 2011, 157.

⁴¹ Nicolle, 15.

çalışmıştır. Robert Guiscard ile başı dertte olan I. Alexios Komnenos o sırada Kilikya’da bulunan Süleyman Şahla vergi karşılığında anlaşma yaparak barış ortamı sağlamıştır ve böylece 1081 yılında Drakon Çayı aralarında sınır kabul edilmiştir. Bu anlaşmayla İzmit körfezinin bir kısmı Bizans idaresine geçmiştir.⁴²

I. Alexios Komnenos imparatorluk sürecinde başarılarının çoğu askeri ve diplomatik hamlelerden oluşur. İmparator olduktan sonra merkezi yönetimi güçlendirmiştir. Kendisi dindar birisidir fakat kilisenin devlet işlerine müdahale etmesi onun zamanında kendisi tarafından pek arzulanmamıştır.⁴³

I. Alexios Komnenos, Bizans diplomasisini Güney İtalya halkını ve Almanya imparatoru IV. Heinrich’i kendi düşmanı olan Robert Guiscard’a karşı cephe aldirmek için kullanabilmiştir. Burada ekonomik tavizler söz konusudur. Venedik ise deniz ticareti ile tanınan bir devlet olduğundan I. Alexios Komnenos onları kendi tarafına çekebilmek için ticaret imtiyazı vermiştir. İmparatorun bu politikaları sayesinde Bizans İmparatorluğu, Normanların istila ettiği bazı topraklarını geri alabilmiştir.⁴⁴

Willermus Tyrensis’in I. Alexios Komnenos hakkındaki ifadeleri şu şekildedir:

“O zamanlar Grek imparatoru değersiz ve acımasız bir adam idi. O daha önce imparator Nikephoros Botaneiates tarafından çok onura edilmişti. O İmparatorun sonra gelen ikinci makam olan baş kumandanlık makamını yürütüyordu ve bizimkiler gelmeden beş altı sene önce hayır sever efendisine karşı kötü niyet besleyip, isyan ederek şiddet yoluyla tahtı elinden aldı.⁴⁵

1.4. Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos’un Ailesi

Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos’un imparatorluk hayatında (1081-1118) iki kızı ve üç erkek evladı olmuştur. En büyük erkek evladının adı İoannes idi. Yaşça en büyük çocuğu ise Bizans tarihçisi olarak görmüş olduğumuz Anna Komnena idi. Anna Komnena’nın ünvanı ise Kaisarissa idi. Anna Komnena 2 Aralık 1083 tarihinde

---

⁴² Ulugün, 55.

⁴³ Nicolle, 16.

⁴⁴ Levtchenko, 199-200.

⁴⁵ Tyrensis, 82.

Konstantinopolis'te (İstanbul) doğmuştur. Küçük yaştan itibaren büyük erkek kardeşi Ioannes ile araları pek iyi olmadığı için ileriki zamanlarda da bu durum böyle devam etmiştir. Anna Komnena'nın eşinin ismi Nikephoros Bryennios'tur, kendisi I. Alexios Komnenos'un darbe yaparak indirdiği impator Nikephoros Botaneiates'in eşi Maria'nın evlatlık oğlu ve I. Alexios Komnenos'tan önce Bizans İmparatorluğunun yasal varisi konumundaydı. Ancak buna rağmen I. Alexios Komnenos ona karşı büyük sevgi ve ilgi göstermiştir, bunu ona Kaisar unvanı vermiş olduğundan tahmin edebiliriz. Bu ünvanın anlamı "Yardımcı hükümdar" olarak kabul edilebilir. Anna Komnena'nın kardeşi Ioannes ile araları pek iyi olmadığından Anna Komnena, kardeşi Ioannes yerine eşi Nikephoros'un ileride Bizans tahtına geçmesini istemiştir. Anna Komnena hatta bu amaçla saray entrikaları düzenleyip kardeşine suikast girişiminde bulunmuş fakat başarısız olmuş sonrasında kardeşi Ioannes ona karşı merhametli bir karar verip onu uzağa sürmekle yetinmiştir.⁴⁶

I. Alexios Komnenos'un çocukları arasında sadece Ioannes'e kırmızı pabuç giyme izni vermesi ve ona Basileios ünvanı vermesi onu kendine halef gördüğünü göstermektedir. Ayrıca Ioannes Kinnamos'un eseri olan *Historia*'da I. Alexios Komnenos'un halefi olarak Ioannes geçmektedir.⁴⁷ İmparatorun eşi Irene ise Ioannes'in ileride imparator olmasına açıkça karşı idi bunu eşi imparator hazretlerine yaptığı baskılardan anlayabiliriz. Irene, Ioannes'in doğru düşünemeyen ve yetersiz biri olduğunu söylüyor, onun yaşam tarzını imparatora şikâyet ediyordu.

Irene, Nikephoros Bryennios'u överek sanki ileride onun imparator olmasından taraf gibi davranmıştır. Irene onu İmparatora övüyor ve gerek almış olduğu eğitimle gerekse asil kişiliğiyle onun tahta layık olduğunu ifade ediyordu. I. Alexios tüm bu durumlardan rahatsız olmuş olacak ki Irene'ye şöyle çıkışmak zorunda kalmıştır: "Yatağımı ve hakimiyetimi paylaşan kadın, aklın başında değilmiş gibi beni kızının lehine fikir değiştirmeye ve haklı ve özgünmeye değer düzene karşı mücadeleye sürmeye çalışmaktan vazgeçmeyecek misin? Artık bırak bunları yahut beraberce düşünelim: Bizans imparatorlarından tahtına layık kendi oğlunu bir tarafa bırakıp

---

⁴⁶ Komnena, 5.

⁴⁷ I. Kinnamos, *Historia (1118-1176)*, 1. Basım, Işın Demirkent (haz.), Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2001, 5.

tacını damadına teslim eden var mı? Böyle bir şey olmuşsa bile biz bunu kaide değil ancak bir istisna sayabiliriz. Benim durumuma gelince, benim gibi hukuki olarak değil de akrabalarının kanı ve Hristiyanlığa aykırı bir ayaklanmayla iktidara ulaşmış bir kimsenin, halefini tayin ederken kendi et ve kanını bir tarafa bırakıp bu Makedonyalıyı seçmesi karşısında bütün Bizans kahkaha atıp benim aklımı yitirdiğimi zanneder”⁴⁸

I. Alexios’un fiziki yapısı kızı Anna Komnena tarafından şu şekilde tarif edilmiştir: “I. Alexios’un kendisi kuşkusuz uzun değildi; ama beden yapısı, boyu ile uyumlu oran gösteriyordu. Böylece, ayakta iken, onu görenlerde pekte hayranlık uyandırmazdı; ama imparatorluk tahtına oturup da gözleri müthiş bir ateşle ışıldadığı zaman, yıldırımlar yağdırıcı (Zeus) gibi görünürdü. Yüzünün ve tüm bedeninin görkemi öylesine ışık saçardı (yüzünde sağ ve sol). İki yanda karakaşları, Yay’a benzerdi (düz değildi) bunların altında hem korkutucu hem tatlı bir bakışla gözleri size dikilirdi; öyle ki bakışının keskinliği, ışıltılı alını soylu ve (al) renkle örtülmüş yanakları hem ürkütür hem de güven duygusu uyandırır. Omuzlarının genişliği, kollarının güçlülüğü, göğsünün gelişmişliği kısacası (Herakles vb. yarı tanrı) yiğitlere özgü ne varsa hepsi halk kitlesinde (ona karşı) hayranlık uyandırır, ona bakmayı zevkli kılardı. Gerçekten, bu adamın tüm bedeninden erişilmez bir güzellik, bir zarafet, bir soyluluk ve bir görkem yayılmakta idi. Eğer görüşmeye girer ve dilini çözerse, daha ilk sözlerini dinlemekle, onun dudaklarında ateşli bir güzel konuşuculuğunun mesken tuttuğuna inanabilirdiniz. Çünkü gösterdiği gerekçelerin bolluğu ile, dikkatleri tutsak alıyor, gönülleri kazanıyordu; o gerek dili yönünden gerek eli yönünden eli mızrak kullanmakta(savaşmakta), iken dili size dupduru keyif vermekte iken anlatılamaz ve yenilmez idi”⁴⁹

Anna Komnena eserinde imparatoriçeyi ise şu şekilde tanıtmaktadır:

“Anam imparatoriçe Eirene ise o sırada ancak, 15 yaşını bile doldurmamış bir genç birisiydi Kaiser’in (İoannes Doukas’ın) büyük oğlu Andronikos’un kızlarından biriydi ve şanlı bir aileden geliyordu; ataları arasında Andronikos ve Konstantinos Doukas da vardı. O, gerçekten körpe bir filiz gibi yetişti (yamrısız yumrusuz) dosdoğru ve hep

---

⁴⁸ N. Khoniates, **Historia**, 1.Basım, Prof. Dr. Fikret İşıltan (çev.), Ankara, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, 1995, 3.

⁴⁹ Komnena, 101.

çiçekli; kollarının bacaklarının her biri, bedeninin her bölümü, uygun oranlar içinde (tam gerektiği gibi) iri yâda ince idi. Görünümü hoştu, onu dinlemesi hoştu; kulaklar gözler onu sesinden, onun görüntüsünden ayrılmak istemezdi. Yüzü ise Ay'ın tatlı aydınlığıyla ışıldardı; Suriyeli kadınlarinki gibi yusuvarlak olmadıktan başka, İskit kadınlarinki gibi (yukarıdan aşağıya) uzanıyor da değildi, tam yuvarlak biçimden sadece biraz ayrılmaktaydı. Yanaklarına sanki bir bahçe bölümündeki kadar çiçek yayılmıştı da orada, uzaktan bakanlar için bile, gülfidanları vardı. Açık mavi gözleri hem mutlandırır hem ürkütürdü; öyle ki, onu görenlerin bakışları, hoşluğu ve güzelliği nedeniyle, onun üzerine çekilir, ama onun gözlerinin esinlendirdiği ürküntü sebebine bakışlar öne indirilirdi; insan ona nasıl bakacağını da ona bakmaktan kendini nasıl alacağını da bilemezdi”.⁵⁰

Anna Komnena amcası İsaakios Komnenos hakkında da şunları yazmıştır:

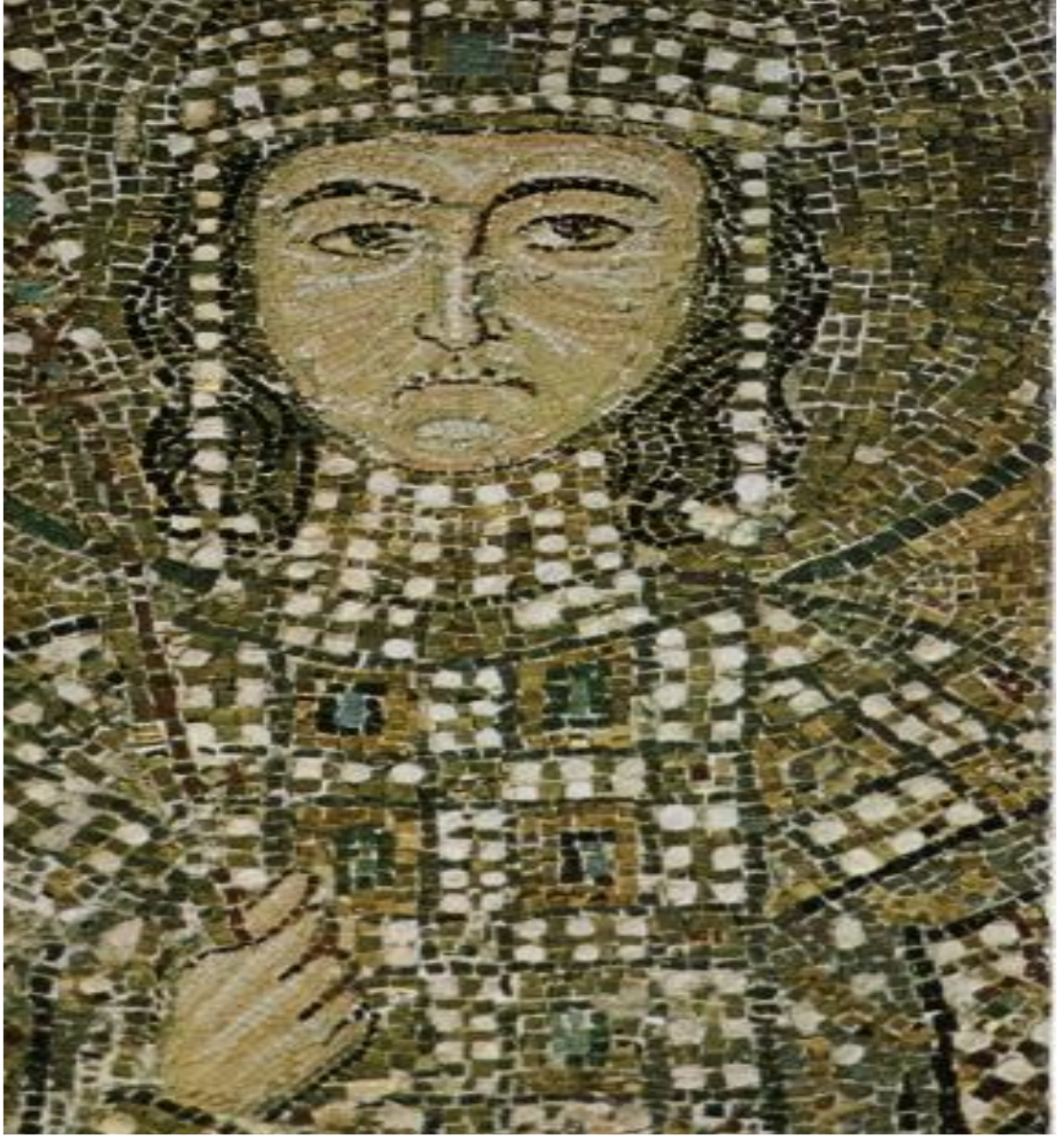
“Amcam İsaakios ise, boyu posu yönünden kardeşine benzerdi; geri kalan yönlerden de ondan hiç farkı yoktu. Yüzü biraz solgundu; sakalı (ilerlemiş yaşına rağmen) hala yanak üzeri bölümde az kalın idi, kardeşininki kadar gür değildi. Pek çok işin derdine boğulmadıkları zaman, ikisi sık sık birlikte ava giderlerdi; ama yine de savaşta başarılar kazanmayı, avdaki başarıya yeğlerlerdi. İsaakios, savaş meydanında, birliklerinin önünde kendisi bulunuyorsa da olsa, ilk saldırıyı hiç kimseye bırakmaz, tersine, düşman ordusunu görür görmez, hiçbir şeyi umursamayarak, onların orta yerine şimşek gibi atılır ve onların saflarını hemen darmadağın ederdi, işte bu yüzden Asia’ da (Anadolu’da) Agarenos lara karşı çarpışırken birkaç kez tutsak edilmişti”.⁵¹

---

⁵⁰ Komnena, 101-102.

⁵¹ Komnena, 102.

Resim 1.1. Alexios Komnenos⁵²

---

⁵² S. Gölgesiz Karaca, **Kuruluş Döneminde (1098-1112) Antakya Haçlı Prinkepliği-Bizans İlişkileri**, Yüksek Lisans Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İzmir, 2007, 152.

Resim 1.2. Anna Komnena⁵³

---

⁵³ A. R. Altınay, **Bizans İmparatoriçeleri**, 1. Basım, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2012, 76

1.5. I. Alexios Komnenos Döneminde Anadolu'daki Türk Siyasal Varlığı ve İmparatorun Şark Politikası

Willermus Tyrensis, eserinde Türkler hakkında onların devlet sınırları belli olmayan ve göçebe yaşayan bir millet olduklarını ve kendi zamanında gittikçe güçlendiklerini ifade etmiştir. Savaş söz konusu olduğunda Türklerin hızlı ve teşkilatlı olarak ordu şeklinde toplandıklarından bahsetmiştir. Türklerin tek bir kağan emrinde olduklarını ve kendi aralarında itaatsizliğin cezasız olmadığını da ifade etmiştir.⁵⁴

İbn Bibi eserinde Anadolu'nun 1071 tarihinden itibaren Türkler tarafından akınlara uğradığını ve bu coğrafyada Türklerin yurt edinme çabalarının var olduğuna dikkat çeker. Kutalmış oğlu Süleyman Şah, Anadolu'da 1074 tarihinde Büyük Selçuklu Devletine tabi bir şekilde bulunmaktaydı. Süleyman Şah, bu dönemde Konya'yı kendine başkent yapmıştır. Süleyman Şah pozitif bir tutum sergileyerek Anadolu'ya gelen Türkleri etrafında toplamış ve zaman içinde gücünü arttırmıştır.⁵⁵

1071 tarihinden itibaren Selçuklu Türklerinin, Anadolu'yu hem nüfus sal hem de siyaseten ele geçirmeleri nedeniyle Bizans İmparatorluğunun dikkati Şark'a dönük idi. Anadolu'da, Türkiye Selçuklu Devletinin diğer adıyla Anadolu Selçuklu Devletinin kurulması, Anadolu coğrafyasının kaderini belirleyen bir süreç olmuştur. Bizans İmparatorluğunun ordusu ve gücü gelen Türk kuvvetlerine karşı koyamayacak kadar az olduğu için bu durum Anadolu'nun, Türkleşmesini hızlandırmıştır. Süleyman Şah 1075 tarihinde İznik'i ele geçirerek Anadolu Selçuklu Devletini kurmuştur.⁵⁶

Salim Koca, "Türkiye Selçukluları Tarihi" isimli kitabında, Süleyman Şah'ın, İznik bölgesinde Bizans İmparatorluğu teşkilatına benzer olarak bir sultanlık kurduğunu ve Türkmen atlılarından meydana gelen bir ordusunun bulunduğunu ifade etmiştir. Salim Koca, Türklerin Batı Anadolu ve İç Anadolu bölgelerine hâkim olduğunu eserinde ifade etmiştir.⁵⁷

---

⁵⁴ Tyrensis, 35.

⁵⁵ İbn Bibi, *El Evamirü'l-Alai'ye-Fi'l-Umuri'l-Ala'ie (Selçuk Name)*, 1. Basım, Mürsel Öztürk (çev.), Ankara, T.C Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı Basımevi, 1996, 12.

⁵⁶ O. Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, 1. Basım, İstanbul, Ötüken Neşriyat A.Ş., 2004, 67.

⁵⁷ Koca, 65.

Bu dönemde Anadolu’da fetih hareketleri gerçekleştiren sadece Süleyman Şah değildi. Türkistan bölgesinden gelen pek çok Türk beyi Anadolu’da fetihler gerçekleştirmişlerdir.⁵⁸

I. Alexios Komnenos için Anadolu toprakları askeri gücü muhafaza edebilmek için çok önemliydi zira bu topraklarda Bizans ordusunun asker ihtiyacını karşılayan Thema (Tema) ismiyle bilinen topraklı askeri bir sistem mevcuttu. İsmi “Pronoia” olarak bazı kaynaklarda geçmektedir. Burada imparatorluk tarafından kendilerine toprak verilen “Stratiotes” ünvanlı askeri görevliler Bizans İmparatorluğu için asker yetiştirirlerdi ve bu şekilde hem toprak işlenir hem de savaş için asker temin edilmiş olunurdu. I. Alexios Komnenos’un, Anadolu topraklarını geri almak için Türklerle mücadelesinin altında yatan önemli nedenlerden biri budur.⁵⁹

Konstantinopolis’e yakın bir coğrafyada bulunan Nikaia (İznik) Selçuklu Türklerinin elindeydi. Aslında Türkler, Müslüman ve Hristiyan dünyanın sınırlarında ikamet etmekteydiler. Sadece kaba güçle ve savaşla Bizans’ı dönemin çıkmazlarından kurtaramayacağını bilen I. Alexios Komnenos, paraya ve müttefiklere ihtiyaç duyduğunu biliyordu, bunun için yakın ve komşu devlet ve krallıklarla iyi bir diplomasi trafiği kurmuştur. Anadolu’nun, Bizans hakimiyetinde olmayışı Bizans’a insan kaynağı kaybettirdiği için imparator ilk icraatları askeriyede gerçekleştirmek istemiştir.⁶⁰

Tarihçi Anna Komnena, Bizans İmparatorluğunun durumunu “Bizans orduları kendilerini ayaklar altında kum gibi ezen Türklere karşı savaşmak cesaretini artık gösteremiyorlar” şeklinde tarif etmiştir.⁶¹

XI. asrın sonlarından beri Bizans ordusunda kendilerine Turkopoller denilen Türkler ile ilgili Feyzullah Yavuz Ulugün ’ün eserinde şu bilgilere yer verilmiştir:

---

⁵⁸ M. H. Yinanç, **Türkiye Tarihi Selçuklular Devri**, 1. Basım, İstanbul, Bürhaneddin Matbaası, 1944, 107.

⁵⁹ C. Mango, **Bizans Yeni Roma İmparatorluğu**, 1. Basım, Gül Çağalı Güven (çev.), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2008, 61.

⁶⁰ D. M. Nicol, **Bizans ve Venedik Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine Bir Araştırma**, Gül Çağalı Güven (çev.), İstanbul, Detay Basım. Ltd., 2000, 54.

⁶¹ Ulugün, 54-55.

“Bizans ordusuna mensup olan, sonradan Hristiyanlaşmış Türk paralı askerlerdir”. Bahsi geçen eserde böyle bir gelişmenin ilk kez I. Alexios Komnenos döneminde meydana geldiği ifade edilmiştir. Ancak I. Alexios Komnenos’tan önce Romen Diyojen’in Türkleri ordusunda paralı asker olarak kullandığını bilmekteyiz. Bizans imparatoru bu birliklerin başına yine Türk kökenli Tatikios (Tatik, Tetigus, Titidus) adlı bir komutanı atamıştı. Bu komutan I. Alexios’un babası olan Ioannes tarafından esir alınmış bir Selçuklu Türkü idi ve I. Alexios’un imparator olmasından sonrada “Megas Primikerios” ünvanını almıştı. Tatikios’un bazı tarihi faaliyetleri şöyle özetlenebilir: 1086’da Peçenekleri yenmiştir, Bizans’ı Kumanlara karşı muhafaza görevini üstlenmiştir, 40.000 kişilik orduyla da Birinci Haçlı Seferinde, İznik kuşatmasında görevlendirilmiştir ve Haçlı kuvvetlerine Anadolu’da yolları boyunca rehberlik hizmeti vermiştir.⁶² Bizans ordusundaki Türk komutanlardan biride Siaous (Siyavuş) idi. Aslında Siaous, Selçuklu Devletine bağlı olan bir komutandı. 1080 tarihlerinde Sultan Melik Şah tarafından Konstantinopolis’e elçi olarak gönderilmişti. Kendisi Taraf değiştirmiştir.⁶³

Marmara bölgesinde Apollonia (Ulubat) ve Kyzikos (Erdek) kentlerini ele geçiren Elkhanes (İlhan) adlı bir başka Türk’te, Bizans’a daha sonradan teslim olup ailesiyle birlikte I. Alexios’a sığınarak Hristiyan olmuş ve Bizans hizmetine girmiştir.⁶⁴

Bizans askerleri Türklerle kafa kafaya çarpışamadıkları için gerilla yöntemlerine başvurmuşlardır. Gece olduğunda Bizans askerleri boğazdan Anadolu yakasına geçip Türk güçlerine yıpratma taktiği uygulamaktaydılar sonrasında teknelerine dönüp kaçmaktaydılar bu şekilde Bizans, Türkleri geri püskürtüp onların bıraktıkları mevzilere yerleşerek geri adım attırma yoluna başvurmuştur. Türklerin savaş sanatında Bizanslılardan daha iyi olduğunu düşündüğümüzde Bizans imparatorunun Türklere karşı böyle bir yol izlemesi oldukça mantıklıdır.⁶⁵

---

⁶² Ulugün, 61.

⁶³ Ulugün, 62.

⁶⁴ Ulugün, 62.

⁶⁵ Koca, 66.

1084 tarihinde Anadolu topraklarının büyük bir bölümü Selçuklu egemenliğine geçmiş durumdadır. Türkler bahsi geçen tarihte Bizans İmparatorluğuna ait pek çok kale ve şehri ele geçirmişlerdi.⁶⁶

Yönettiği toprakları genişletmek isteyen ve sefere çıkan Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarı Süleyman Şah 1086 tarihinde Suriye Selçuklu lideri I. Tutuş tarafından Antalya civarında öldürülmüştü.⁶⁷ Onun oğlu I. Kılıç Arslan'da tutsak edilmişti. Süleyman Şah'ın ölüm haberi onun kent ve kalelere yerleştirdiği Türk liderlerinin de özerkleşmesine neden olduğundan Anadolu'daki Türk siyasi düzeni bu dönemde bozulmuştur. Her Türk beyi kendi bölgesinde bağımsızlığını ilan etmiştir.

Selçuklu sultanı Süleyman Şah'ın ölümünden sonra Ebu'l-Kasım, Osman Turan'ın eserinde rivayet şeklinde ifade edildiği üzere, İznik'te tahta çıkmış ve sultan gibi hareket etmiştir. Ebu'l-Kasım'ın kardeşi Ebu'l-Gaziyi, Kayseri bölgesinde vali yapmış olması onun kendini sultan olarak gördüğü görüşünü güçlendirmektedir.⁶⁸

İznik'te Bizans İmparatorluğuna karşı savaş planları yapan Ebu'l-Kasım, Süleyman Şah dönemindeki Dragon Çayı Antlaşmasını bozmuştur. Ebu'l-Kasım, İstanbul Boğazı'na ve Marmara sahillerine akınlar düzenlemiştir.⁶⁹

Ebu'l-Kasım Bizans İmparatorluğu üzerine defalarca askeri güç göndermiştir. Bizans İmparatoru, Ebu'l-Kasım'ı dize getirmek amacıyla bahsettiğimiz Türk kökenli komutanlarından biri olan Tatikios'u görevlendirmiştir. Tatikios, İznik üzerine ilerlerken ordusunu savaş pozisyonuna getiriyordu, durumu haber alan Ebu'l-Kasım'da kendine göre savaş pozisyonu almış ve çok sert meydana gelen mücadelelerden sonra Bizans imparatoru, Ebu'l-Kasım'a gönderdiği bir mektupla şunlardan söz etmiştir:

“Ebu'l-Kasım'a boş olan tasarımlardan vazgeçmesini, havaya kılıç çalıp durmamasını, öyle yapacak yerde kendisini ziyarete gelmesini ve böylece zahmetin ağırlığı yerine

---

⁶⁶ Yinanç, 119.

⁶⁷ Y. Ayönü, **Selçuklular ve Bizans**, 1. Basım, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2014, 86.

⁶⁸ Turan, 114.

⁶⁹ A. Sevim-E. Merçil, **Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset, Teşkilat ve Kültür**, 2. Basım, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2014, 528.

cömertçe verilecek armağanları almanın, onur sanları edinmenin keyfini geçirmesini öğütledi”.⁷⁰

Alexiad eserine göre ve başka kaynaklarda da geçtiği üzere Ebu'l Kasım bu teklifi kabul etmiştir. Bizans başkentine gelerek burada imparatorun konuğu olmuş, Bizans imparatoru onu hipodromda at yarışına, eğlencelere ve av partilerine götürmüş ve gönlünü hoş etmiştir. Ebu'l Kasım, Bizans imparatoru tarafından Sebastos unvanı almıştır.⁷¹

I. Alexios Komnenos daha önce kaybettiği İzmit ve güney Marmara kıyılarını 1082 tarihinde Türklerden ufak seferler düzenleyerek geri alabilmiştir. 1085 tarihinde İmparatorun bu amaçla gönderdiği komutan Türk asıllı Tatikios (Tatik)'dur

Sonraki süreçte İznik'te, bulunan Ebu'l-Kasım, Melik Şah'ın kendisine saldırması üzerine Bizans imparatorundan yardım istemiş. Bizans imparatoru da aslında burayı kendi ele geçirebilmek için İznik (Nikaia)'e ordu göndermiştir. Gelen bu ordu ile başarılı bir savunma yapan Ebu'l Kasım buna rağmen Melik Şah'ın adamları tarafından yakalanarak yay kirişiyle boğdurulup öldürülmüştür.⁷²

Sonraki süreçte Melik Şah'ın 1092 tarihindeki ölümü, İsfahan'da tutuklu olan Süleyman Şah'ın iki oğlu olan I. Kılıç Arslan ve Kulan Arslan'ın (Davud) serbest kalmasını sağlamıştır. Onları Berkyaruk serbest bırakmıştır. Serbest kalınca da bu ikisi hemen Anadolu'ya 1092 sonunda İznik'e geldiler. Tarihçi Anna Komnena'nın ifadesiyle halk şehzadelerin gelişini sevinçle karşıladı. Ebu'l-Gazi yönetimi I. Kılıç Arslan'a bırakınca artık Bizans imparatorunun dikkate alması gereken kişide I. Kılıç Arslan olmuştur.⁷³ I. Kılıç Arslan, İzmir'de bulunan Çaka Bey ile iş birliği yaparak onunla beraber Bizans'ın eline düşmüş kent ve kaleleri geri almak istemiştir.⁷⁴

---

⁷⁰ Komnena, 199.

⁷¹ M. Kesik, **Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultam I. Mesut Dönemi (1116-1155)**, 1.Basım, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2003, 4.

⁷² Komnena, 204.

⁷³ Ayönü, 86.

⁷⁴ F. Yavuz Ulugün, **Bizans Selçuklu Haçlılar Dönemi Bithynia**, İzmit, Yüksek Öğrenim Derneği Tarih Yayınları, 2010, 60.

I. Kılıç Arslan'ın İznik'e gelerek Selçuklu hükümdarı olmasından sonra Bizans İmparatorluğu ile mücadele etmek için elindeki imkânları sonuna kadar kullanma niyetinde olmuştur. I. Alexios Komnenos, Bizans İmparatorluğunu Anadolu Selçuklu Devletine karşı savunabilmek için dış yardım alması gerektiğini biliyordu. Bizans imparatoru, Papa Urbanus ile 1091 tarihinde görüşmüştür ve askeri yardım talebini iletmiştir.⁷⁵

I. Kılıç Arslan, Anadolu Selçuklu tahtına çıktıktan sonra ilk iş olarak Bizans kuvvetlerini İznik çevresinden uzaklaştırarak başkentini güvenliği sağlamayı amaçlamıştır. Burada devlet teşkilatını yeniden kurmuştur.⁷⁶

1.6. Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos'un Balkan Politikası ve Peçenek Türkleri ile İlişkileri

XI. yüzyılın sonunda Bizans imparatorluğunun Balkanlardaki hakimiyeti zayıflamış ve Slav beyliklerinin Bizans ile ilişkileri kopmuştu. Hırvatistan 1076 tarihinden itibaren bağımsızlığını sağlamış durumdaydı. Tuna Bulgaryası'nda 1071'den beri Peçenek baskısı altında yaşamaktaydı.⁷⁷

I. Alexios Komnenos'un uğraşması gereken tehditlerden biride Peçeneklerdi zira Balkanlarda, imparatorluğun en tehlikeli düşmanları olmuşlardı.

Peçenek ordusunun başında bulunan Tzelgou iyi bir komutandı ve emri altında bulunan yaklaşık 80.000 kişilik ordusuyla Tuna'nın yukarısında ikamet etmekteydi. Tzelgou sık sık Bizans topraklarına saldırarak ganimet toplamaya çalıştığından Bizans imparatoru Peçeneklerle uğraşmak zorunda kalmıştı. I. Alexios zamanı olmadığından Peçeneklerle uğraşması için Türk asıllı komutanı olan Tatikios'u görevlendirmiştir. Meydana gelen mücadelelerde Peçeneklerin komutanı Tzelgou düşmanla başa baş çarpışırken hayatını kaybetmiştir. Peçeneklere esir düşen Nikephoros Bryennios ve

---

⁷⁵ Turan, 128.

⁷⁶ Koca, 90.

⁷⁷ C. Diehl, **Bizans İmparatorluğu Tarihi**, 4. Basım, Tevfik Bıyıklıoğlu (çev.), İstanbul, Gazete Matbaa Kütüphanesi, 1937, 127.

Gregorius Maurokatalon, Bizans imparatorunun ödediği 40.000 sikke kaşıklığında serbest kalmışlardır.⁷⁸

Tezin önceki bölümünde Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarı Süleyman Şah'ın 1086 tarihinde öldüğünden ve bu durumun Anadolu'daki Türk Siyasi birliğini ortadan kaldırdığından bahsetmiştik. Çaka Bey, İzmir bölgesinde serbest kaldığından dolayı burada denizde donanma kurarak Bizans imparatorluğu ile mücadeleler gerçekleştirmiştir. Çaka Bey'in, cesur ve akıllı bir Türk denizcisi olduğunu ifade edebiliriz.⁷⁹

Peçeneklerle ilişkiler kuran Çaka Bey, Bizans İmparatorluğu için tehlikeyi iki katına çıkaran biriydi. Çaka Bey, Akdeniz'de korsanlık yapan elinde çeşitli türden gemiler bulunan bir Türk beyiydi. Filolarıyla Bizans sahil şeridinde faaliyet gösteren ve Bizans gözünde korsan olan Çaka Bey, I. Alexios Komnenos'un, Bizans İmparatorluğu çıkarları için ortadan kaldırmak zorunda kalacağı biri olmuştur. Çaka Bey, Bizans İmparatorluğuna karşı faaliyetler yürütmüştür. Planına İzmir'de filosunu güçlendirmekle başlamıştır. Çaka Bey filosunu kurduktan sonra Peçeneklerle anlaşarak Bizans'ı denizden kuşatmak istemekteydi. Selçukluların desteğine sahip olan Çaka Bey, I. Alexios için sert bir rakipti.⁸⁰

I. Alexios Komnenos, Peçeneklere karşı Kumanları kullanmak istemiştir.⁸¹ 40.000 kişilik Kuman kuvvetleri Togartak ve Maniak adlı komutanların idaresinde bulunmaktaydılar ve bunların Peçeneklerle ittifak yapmaları I. Alexios Komnenos'un büyük endişelerinden biriydi bu nedenle Kumanları kendi tarafına çekmeye çalışmıştır ve bunda diplomasi yoluyla başarılıda olmuştur. İttifak tesis edildikten sonra Kumanların, I. Alexios'a şu haberi göndermeleri I. Alexios için hem iyi hem de kötüydü: "Ne zamana kadar meydan savaşını erteleyeceğiz? Bilesin ki artık daha fazla beklemeyeceğiz; gün doğunca ya kurdun ya da kuzunun etini yiyeceğiz" bunun

---

⁷⁸ Komnena, 213-215.

⁷⁹ Turan, 117.

⁸⁰ Turan, 120.

⁸¹ AE. Karakaya, **Ortadoğu'da Bizans İmparatorluğu-Haçlı İlişkileri (1099-1131)**, Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul2019, 20.

üzerine Bizans imparatoru Peçeneklerle savaş yapmayı ertelememiştir çıkan savaşta Peçenekler kıyıma uğramıştır. Kumanların burada Peçeneklere karşı kullanılabilceği Bizans imparatoru tarafından tasarlanmıştır.⁸²

Bizans imparatoru Kumanları, Peçeneklere karşı hazırlarken Çaka Bey, Peçeneklere elçi göndererek onlarla ittifak tesis etmişti. Peçenekler, Bizans İmparatorluğuna saldırı yapmadan önce Çaka Bey'i beklemekteydiler. Bu sırada Bizans ve Kuman kuvvetlerinin yaklaşık 40.000 kişilik ordusu, Meriç üzerinde Peçeneklere saldırmışlardır. Saldırı sonucunda Peçenekler ağır bir yenilgi almışlardır.⁸³

Bizans imparatoru böylece Peçeneklere karşı Kuman kabilelerinin yardımını sayesinde zafer elde etmiştir. 29 Nisan 1091 tarihinde Peçeneklere karşı savaş yapan Bizans ordusunda bu askerlerden bolca bulunmaktaydı.⁸⁴

Çaka Bey güdümündeki Peçenek sorunu I. Alexios Komnenos'un diplomasi atağıyla engellenmiştir. I. Alexios Komnenos, Peçeneklerin müttefiki olan Poloutsiler ile arasını açmıştır. Böylece 1091 tarihinde Bizans imparatoru büyük bir operasyonla Peçeneklerin gücünü kırmıştır. Peçeneklerin yarattığı boşlukta Çaka Bey, Bizans'ın başkenti olan Konstantinopolis'i ele geçirme planları yapmaktaydı.⁸⁵ Bunun yanında, Bizans kaybettiği toprakları geri alabilmek için İoannes Dukas liderliğinde bir donanmasını ege adalarına sefere göndermiştir.⁸⁶

Çaka Bey'in güçlü bir donanması olması ve Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıç Arslan'ın onun arkasında olması ve bunun yanında Çaka Bey'in Bizans sularında giriştiği mücadeleler sebebiyle Bizans açısından çok tehlikeli olması onun Bizans imparatoru gözünde öldürülmesini zorunlu hale getirmekteydi. I. Alexios Komnenos bu nedenle Çaka Bey'i öldürmek için kendisi uğraşmak istememiş sultan I. Kılıç Arslan'ı ona düşman ederek bunu başka bir Türk'ün yapmasını istemiştir. I. Kılıç Arslan'a gönderdiği şu mektupla amacına da ulaşmıştır:

---

⁸² Komnena, 250-252.

⁸³ Turan, 122.

⁸⁴ Bailly, 222-223.

⁸⁵ Levtchenko, 201.

⁸⁶ Nicolle, 15.

“Şanı büyük Sultan Kılıç Arslan! Biliyorsun ki Sultanlık sana baba mirası olarak geçmiştir, oysa, senin kayın baban Çaka görünüşte Rum devletine karşı silahlanıyor ve kendisine Basileus dedirtiyor ama besbelli ki bu bir aldatmacadır. Aslında, öylesine büyük deneyim sahibi bulunan ve son derece bilgili bir kişi olan o, kendisinin Rumlar üzerinde Basileus’luğa hiçbir hakkının bulunmadığını ve bu kadar büyük bir devletin başına geçmesinin olanaksız olduğunu biliyor. Kurduğu bütün tezgâh sana karşı yönelmiştir. Bu durum karşısında sen ne onu başı boş bırakmalısın ne de cesaretini yitirmelisin; yapman gereken, erk’inden yoksun bırakılmamak için uyanık durmaktır. Bana gelince ben, tanrının yardımıyla onu Rum ülkesinin sınırlarından kovarım; senide kendi çıkarın için, ülkelerini ve egemenliğini uyanıklıkla korumaya ve olabilirse barışçı yollardan, o bunu istemezse silahla, onu yeniden kendi buyruğuna almaya davet ederim”.⁸⁷

Mektubu aldıktan sonra Sultan I. Kılıç Arslan, I. Alexios’un oyununa gelmiş ve Çaka Bey’in üzerine donanma göndermiştir. Bir yandan Bizans bir yandan sultan I. Kılıç Arslan’ın güçleri arasında kalınca çaresiz Sultanın yanına gelmiştir. Sultan onu ziyafetle kandırmış, yemekler yedirtip onu içeceklerle sarhoş ettikten sonra kılıcıyla onu öldürmüştür.⁸⁸

1.7. Venedikliler ve Normanlar

XI. yüzyıl güç dengesinin doğudan batıya kaydığı bir dönemdir. Bu dönemde özellikle Normanlar, Bizans’ın en büyük düşmanlarıydılar ve Haçlı Seferleri meydana gelmeye başlamıştı. Bizans tarihinde Makedonya sülalesinin sonlarına doğru ilk kez İtalya’da, Normanlar belirgin bir güç olarak sahneye çıkmışlardır. Bizans’ın, Balkanlar’da ve Anadolu’da meşgul olduğunu bilen Normanlar, İtalya’da bu kontrolsüzlük durumu sayesinde ilk kez güçlenebilmişlerdir.⁸⁹

Bu bölümümüzde değindiğimiz Normanlar ve Venedikliler konusu Bizans imparatorluğu tarihi açısından bağlantılı konular olduklarından bu konuların bir arada

---

⁸⁷ Komnena, 270.

⁸⁸ CNC Skiliter, *Türkiye Tarihi Bizans’tan Türkiye’ye 1071-1453*, Cilt 1, 1.Basım, Ali Özdamar (Çev.) İstanbul, Kitap Yayınevi, YK, 33.

⁸⁹ Vasiliev, 1943, 455.

işlenmesini tezin bu bölümünde yaralı buldum. Venediklilerin Bizans İmparatorluğu ile ilgili askeri ve ekonomik ilişkilerini beraberce işlemeye çalıştım.

Normanların, Güney İtalya' da güçlenmeleri⁹⁰ ve burada Bizans hakimiyetine son vermeleri konusu, 1017 tarihinde Barili zengin bir kişi olan Melo'nun, Güney İtalya'da, Norman askerlerini etrafında toplayarak çıkardığı bir isyan dalgası süreci ile başlamıştır. Bu isyan orada Bizans İmparatorluğu hakimiyetini temsil eden Vali Basil Bojoannes tarafından bastırılmıştır. İlk kıvılcım hareketi buradaki Normanların Bizans yönetimine cephe almasına neden olmuştu.⁹¹

Norman Şövalyesi, Tankred de Hauteville'nin oğulları 1040 tarihinde Güney İtalya'da, Melfi şehrini ele geçirerek burada ilk kez Ufak bir Norman Devleti kurmuşlardır. Bizans İmparatorluğunun, Apulia valisi Marianos Argyros bu duruma karşı askeri müdahale yapmaya çalışmış fakat askeri gücü yeterli olmamıştır. Alman imparatoru III. Heinrich ve papa IX. Leo ilk başta Normanlara destek vermiş olsalar da sonradan Normanların fazla güçlenmesinden korkmuşlardır.⁹²

Papa XI. Leo'nun Norman aleyhtarı politika izlemesi üzerine Normanlar tarafından 1050 tarihlerinde kaçırılarak susturulmuş olduğunu görmekteyiz. Bu arada yeni gelen papa II. Nicolaus 1059 tarihinde Melfi konsilinde Tankred de Hauteville'nin oğullarından Robert Guiscard'ı, Sicil 'ya dükü olarak tanıyarak Normanları, İtalya'da destekler bir konumda olmuştur.⁹³

Görüldüğü üzere I. Alexios'un önemli rakiplerinin başında Robert Guiscard gelmektedir. Robert Guiscard özgüvenli ve askeri yeteneklerine güvenen biriydi. Robert Guiscard, Güney İtalya topraklarında Sicilya Krallığının başlangıcı olan Apulia (bugün Puglia) dukalığının kurucusudur. Onun amaçlarından biri Konstantinopolis'i

---

⁹⁰ C. Cahen, **Haçlı Seferleri Zamanında Doğu ve Batı**, Mustafa Daş (çev.), 2.Basım, İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2013, 56.

⁹¹ S. Gölgesiz Karaca, XI. Yüzyılda Bizans Norman ilişkilerine Bakış, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, Cilt 27, Sayı 1, Temmuz 2012, 106.

⁹² Tudebodus, 15.

⁹³ Karaca, 2012, 106.

almaktı. Böylece Bizans İmparatorluğu onun egemenliğine girebilirdi. Onun Konstantinopolis'i alması ve büyük Roma'yı kurma düşüncesi önemlidir.⁹⁴

Robert Guiscard, Bizans İmparatorluğundan elde ettiği Güney İtalya'dan donanmayla gelerek Bizans başkentini ele geçirme planları yapmıştır. Bu amaçla Adriyatik'i geçerek İlyri'yaya saldırı düzenlemiştir. İmparatorluğun batısında "Via Egnatia" adlı bölgeden geçerek başkente ulaşma yolunu seçmiştir. Ele geçirdiği noktalardan biride Dyrraciumdur (Draç).⁹⁵

XI. Yüzyılda Venedikliler için Bizans toprakları ticaretlerini yapabilecekleri kıymetli topraklardı zira Anadolu, Avrupa ve Asya arasında ticaret yoluydu özellikle Venedikliler deniz yolunu kullandıkları için Bizans limanları onlar için paha biçilmez ekmek kapılarıydı, ayrıca Bizans İmparatorluğunun kendi dönemine göre gelişmiş kültürel ve entelektüel uygarlığı Venediklileri cezbetmiştir.⁹⁶

Normanlar, İtalya'daki son Bizans kalesi olan Bari'yi 1071 de ele geçirmişlerdi. Bu tarihten önce 1046'da Normanlar kendilerini güçlü bir lider bulmuşlardı ismi Robert Guiscard idi. 1053'de papa olan IX. Leo, Normanlar tarafından kaçırılmıştır ve bu şekilde Robert Guiscard önce Apulia daha sonrada Calabri ve Sicilya dukası unvanlarını almıştır. Kiliseyi kontrollerine alan ve sonraki Papalarla da iyi geçinen Normanlar dini yönden Bizans'ı saha dışında tutmuş ve onların rakipleri olmuşlardır. I. Alexios Komnenos'dan önceki imparator VII. Mikhail, 1074 tarihinde Robert Guiscard ile anlaşmış ve onu imparatorluğun savunucusu olarak görevlendirmişti böylece geçici olarak tehdit bertaraf edilmişti.⁹⁷

Robert Guiscard liderliğindeki Norman tehdidi imparator I. Alexios Komnenos için o kadar riskliydi ki imparator, Bizans İmparatorluğunun doğusundaki aktif tehlike olan

---

⁹⁴ R. Dikici, **Bizans İmparatorluğu Tarihi (330-1453)**, 9.Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi A.Ş, 2016, 343.

⁹⁵ Lemerle, 110.

⁹⁶ C. Mango, **Bizans Yeni Roma İmparatorluğu**, 2. Basım, Gül Çağalı Güven, (çev.) İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2011, 157.

⁹⁷ Nicol, 49.

Türklerle geçici barış ortamı sağlayabilmek için Selçuklu sultanı I. Süleyman Şah (1075-1086) ile barış yaparak Norman sorunuyla ilgilenmek durumunda kalmıştır.⁹⁸

Sonraki süreçte Robert hedefi olan Bizans'a geri dönmüştür. 1081 de askeri güçlerini donanma şeklinde Adriyatik'ten karşıya doğru sürmüştür. Oğlu Bohemond ile beraber hareket eden Robert Guiscard, Durazzo limanı ve kalesini fethetmiştir. Oğlu Korfu adasındaki Bizans üssünü teslim almıştır, bunun üzerine Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos, Doge Domenico Silvio'dan yardım istemiştir oda 15 Venedik savaş gemisi ve 45 normal gemiyle yardıma gelmiştir. Venediklilerin deniz gücüyle başa çıkamayan Norman filoları, Durozzo'da yenilgiye uğratılmışlardır. Savaşta yaralanan I. Alexios Komnenos geri çekilmek zorunda kalmıştır. Venediklilerde bir süre sonra geri çekilirler ve tekrar Durozzo'ya 1082'de gelen Normanlar bu seferki hareketlerinde başarılı oldular. Tarihçi Anna Komnena yapılan deniz muharebelerinde Venediklilerin 13.000 bin ölü ve 2.500 esir kayıp verdiğini yazmıştır.⁹⁹

Anna Komnena'nın eserine göre Robert Guiscard çıktığı deniz seferlerinde deniz fırtınalarında pek çok gemisini kaybetmesine rağmen kararlılıkla Bizans donanmaları ile savaşmaya devam etmiştir.¹⁰⁰

I. Alexios Komnenos ile, Robert Guiscard arasındaki savaşlardan biri Dıraç'ta olmaktadır, burada I. Alexios Komnenos askerleriyle ilerleyerek Robert Guiscard ile savaşmıştır. I. Alexios gelene kadar Dıraç'taki Bizans valisi Georgios Palaiologos Norman kuvvetlerine direnebilmiştir. İmparator I. Alexios Komnenos bu nedenle de ordusuyla beraber acele ederek buraya ulaşmak istemiş, Robert Guiscard ise meydana gelecek savaşın nedenini üstlenmemek için I. Alexios Komnenos'a şu mektubu göndermiştir: "Benim buraya gelişim kesinlikle sen Görkemli hükümdara karşı (girişilmiş bir sefer) değil; bunun asıl amacı, dünürümün uğradığı adaletsizliğin öcünü almaktır. Benimle barış istiyorsan, bunu bende candan kabullenirim, yeter ki benim elçilerimin sana

---

⁹⁸ Ulugün, 55.

⁹⁹ Nicol, 54.

¹⁰⁰ Komnena, 132.

bildirmiş bulunduğu koşullarını yerine getirmeye hazır olasin". Alexiad eserinde Robert'in isteklerinin kabul edilemeyecek düzeyde olduğu söylenmiştir.¹⁰¹

Dıraç'ta, I. Alexios Komnenos'un Robert Guiscard ile savaşında ordusunda Türkleri kullandığını bilmekteyiz. Ayrıca ordusunda kendisiyle beraber hareket eden Nampites adlı komutan bir askeri ordu olan baltalı mızraklıların kontrolünü elinde bulundurmaktaydı. Kaisar Nikephoros Melissenos ve Büyük Domestikos (Başkomutan) Pakourianos, Alexiad eserinde geçmektedir.

Anna Komnena babasını eserinde kızı olmasından dolayı sık sık kahraman gibi anlatmıştır. Gerçekliği tartışılabilir olan hikâye şu şekildedir; I. Alexios Komnenos ile Robert Guiscard arasındaki savaşta üç Latin şövalye I. Alexios Komnenos'a Ohri'de savaş meydanında saldırmışlardır. Birinin ismi Amiketes, birinin ismi Aliphas'ın oğlu Petros bir diğerrinin ismi ise Alexiad kaynağında geçmemektedir. Savaşta Amiketes, I. Alexios'a mızrak atmış ancak ıskalamıştır ardından ismi geçen şövalye I. Alexios'un kılıç darbesiyle etkisiz hale gelmiştir I. Alexios iki şövalyeyi de bertaraf etmiş ve Petros'un kolunu gövdesinden ayırmıştır, fakat Robert Guiscard'ın askerlerinin nüfus sal üstünlüğü nedeniyle I. Alexios Komnenos tekrar saldırıya geçebilmek amacıyla geri çekilmek zorunda kalmıştır. Robert Guiscard'ın adamları I. Alexios Komnenos'u ölü ele geçiremedikleri için Robert Guiscard tam olarak zafer kazanamamıştır hatta öfkeden kaynağımızda askerlerini "cahil" ve "korkak" diyerek azarladığından ve kırbaçlattığından bahsedilmektedir.¹⁰²

Anna Komnena eserinde meydana gelen savaşları ayrıntılı olarak betimlemiştir. Robert Guiscard tekrar saldırıya geçmeden haberci gelip Alman kralının İtalya'da Lombardiya'ya saldıracağını Robert'e haber vermesi üzerine Robert Guiscard, İtalya'ya dönmek zorunda kalmıştır ve oğlu Bohemond bu nedenle onun kaldığı işi üstlenmek durumunda kalmıştır. Bunu fırsat bilen I. Alexios Komnenos derhal hazırlıklara başlayarak Bohemond'a saldırması gerektiğini düşünmüş ve meydana gelen savaşlarda I. Alexios Komnenos askerlerinin azlığı sebebiyle ufak saldırılar yaparak yok olmadan geri çekilmeler yapmış yani yıpratma savaşı yaparak en az

---

¹⁰¹ Komnena, 140.

¹⁰² Komnena, 145-149.

kayıpla olabildiğince Norman güçlerini zayıflatmaya çalışmıştır. I. Alexios Komnenos ordusundaki eksiklikleri kapatabilmek için o sıradaki Türk sultanı Süleyman Şah ile diplomatik ilişkiler kurup gereken kuvveti Süleyman Şah'ın gönderdiği orduyla tesis edebilmiştir bu şekilde Bohemond Bizans imparatoruyla daha fazla savaşmamış geri çekilmiştir.¹⁰³

Robert Guiscard bölümün başında ifade ettiğimiz gibi donanma oluşturarak Bizans'a saldırmaya karar verir, durumu öğrenen I. Alexios Komnenos Venedik'ten yardım istemek zorunda kalır. I. Alexios gelen donanmaya karşı koyacak gücü olmadığından diplomasi yoluna başvurmuştur, deniz donanması olan Venedik'ten yardım talep etmiştir karşılığında Venedik'e büyük ticaret imtiyazları verecektir.

Normanların denizci bir kavim oluşu onları denizde üstün bir duruma getirmekteydi. Palermo ve Messina limanları Normanların gemi üretip denizcilik faaliyetlerinde buldukları önemli limanlardı.¹⁰⁴

Meydana gelen korkunç savaşta her iki taraftan da büyük kayıplar yaşanmıştır. Venedik donanmaları her ne kadar güçlü olsalar da Normanlar bu savaşın başında üstünlüğü ellerinden bırakmamışlardır daha sonra Venedik'in gönderdiği ekstra deniz gücü sayesinde Bizans imparatoru I. Alexios Komnenos, Norman lideri Robert'i geri püskürtebilmiştir.¹⁰⁵

1082 tarihinde Venedik Cumhuriyeti ile Bizans İmparatorluğu arasında ticaret anlaşması imzalamıştır. Bizans imparatorunun mührü olan bir belge önem arz eder zira bu belge ile Venedikliler, Bizans İmparatorluğu toprakları üzerinde gümrük denetiminden kurtuluyorlardı ve bu durum Venedik'in, Akdeniz ticaret dünyasında gücünün artmasına neden olmuştur. Venediklilerin yaptığı fedakârlıklar verdikleri onca can ve gemi karşılığında Bizans İmparatorluğundan beklentileri büyük idi. İmparator I. Alexios Komnenos sonuçta ilk kez yardım isteğinde Venediklilere büyük

---

¹⁰³ Komnena, 159-163.

¹⁰⁴ S. Şahin, **Normanlar Döneminde Sicilya Adası(11-12.Yüzyıllar)**, Doktora Tezi, T.C. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Elâzığ, 217.

¹⁰⁵ Bailly, 220.

ödülleri vaat etmişti. Bu nedenle de I. Alexios Komnenos kimi tarihçilerce 1081 kimilerince de 1092 tarihlerine konulan meşhur imparatorluk fermanı ile Venediklilere yardımları karşılığında büyük ticaret imtiyazları sunmuştur.¹⁰⁶

İmparatorluk fermanındaki bazı madde özetleri şu şekildedir: Yıllık 20 Poundluk (altın Sikke olarak) bir fon Venedik'teki kiliselere dağıtılacak. Grado patriği ve halefleri aynı şekilde 20 Poundluk bir yıllık tahsisat alacaklar ve hypertimos ya da en saygın unvanlarla onurlandırılacaklar. Doge yüklü bir meblağla beraber protosebastos unvanıyla şereflendirilecek ancak uygulama şekli Bizans İmparatorluğundaki gibi kişisel kalmayacak nesilden nesile geçebilecekti. Venedikliler Yahudi kapısı ile Vigla'ya (gözetleme kapısı) kadar uzanan bölgenin her yerine serbest giriş çıkış hakkı ve Altın Boynuzdaki depoları ve iskeleleriyle birlikte Konstantinopolis'in Perama Pazar bölgesinden ve Aziz Akindynos Kilisesinden, Venedik'e haraç geliri açılacaktı. Durozzo'daki kilisenin kullanımı Venediklilere verilecekti Venedik'te bulunan San Marco Kilisesi her yıl Bizans İmparatorluğundaki Tüccar kuruluşlarından altın ödeme alacaktı. Venedikli tüccarlar Bizans'a vergi ödemeksizin Bizans topraklarında serbestçe ticaret yapabileceklerdi.¹⁰⁷

Bölümümüzde değindiğimiz üzere Robert Guiscard'ın, Bizans İmparatorluğu üzerindeki hayalleri ve gerçekleştirdiği askeri operasyonlar genel olarak deniz muharebeleri şeklinde cereyan ettiğinden dolayı I. Alexios Komnenos deniz ve denizcilik konusunda döneminde çok güçlü sayılabilecek Venedikliler ile askeri ve ekonomik ilişkiler kurmuştur. Venediklilere yardımları karşılığı vadettiği ve sunduğu ticari ödüller her ne kadar Bizans ticaretini zayıflatsa da Bizans'ın deniz muharebesinde Normanları tek başına yenemeyeceği gerçeği bu durumu ortaya çıkarmıştır. Akdeniz ticaretinin önemi çalıştığımız dönem içinde ve Bizans için kullanılabilirliği bu bakımdan ortaya çıkmıştır. Sonraki süreçte Norman yöneticisi Bohemond ile Bizans imparatorluğu arasındaki ilişkiler Birinci Haçlı Seferi ile ilgili bölümlerde işlenmiştir.

---

¹⁰⁶ Nicol, 57.

¹⁰⁷ Nicol, 57-58.

İKİNCİ BÖLÜM

BİRİNCİ HAÇLI SEFERİ VE BİZANS İMPARATORU I. ALEXİOS KOMNENOS'UN HAÇLILARLA OLAN İLİŞKİLERİ

2.1. Birinci Haçlı Seferinin Nedenleri ve Bizans İmparatorunun Sefere Bakışı

Haçlı Seferleri sahip oldukları karmaşık sosyal, ekonomik ve siyasal unsurları nedeniyle çabucak anlaşılması kolay olmayan tarihsel olaylardır. Bu tarihsel olaylar yalnızca Batı açısından ve sadece dini bakış açısı ile bakılarak anlaşılabilir olacak olaylar değildirler¹⁰⁸.

Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos'un imparator olduğu yıllarda bu müthiş Seferler silsilesinin ilkinin vukua gelmesi sebebiyle ayrıca Avrupa ile Orta doğu coğrafyalarını ilgilendiren bir konu olması sebebiyle de Haçlı Seferleri önemli tarihi konulardır.

Bazı Avrupalı tarihçiler, Haçlı Seferlerini kendi bakış açılarına göre şu şekilde ifade ederler: XI. yüzyılın ikinci yarısında, Türkler; Batı ile doğu arasındaki ticaret ağını sekteye uğratmaktaydılar. Bağdat halifeliği ve Asya'nın batı bölümleri Türklerin yönetimindeydi. Türkler bölgelerindeki Batı Avrupalı tüccarları haraca bağlamışlardı. Türklerin limanları kapatması ve şimdiye kadar Bizans'ı doğu ticaret kapısı olarak gören Avrupa ticaret akışını sekteye uğratması ayrıca papalık müessesesi Bizans ile Katolik dünya arasındaki mezhepsel farka son vermek istemesi Haçlı Seferlerinin nedenlerindedir.¹⁰⁹

---

¹⁰⁸ E. Ayan, **Anonim Haçlı Tarihi**, 1. Basım, İstanbul, Selenge Yayınları, 2013, 29.

¹⁰⁹ Bailly, 225.

Kısmen doğru olan bu sebepler nedeniyle Avrupalılar askeri müdahaleler yapmak düşüncesine kapılmışlardır ve buda Haçlı Seferinin halk arasındakiki düşünsel temellerinden biridir.

Kudüs ve kutsal mekanların Müslümanları elinden alınması düşüncesi bu seferlerin dini boyutunu teşkil eder. Dini ve askeri karakterli olan bu seferler dünya tarihinde nadir görülen olaylardan sayılabilir. Akdeniz’de egemen olan Müslümanlara karşı bu seferler bir tepki olarak yorumlanabilir. Hz. İsa’nın doğduğu yer olan Kudüs bölgesi Hıristiyanlarca kutsal kabul edilmekteydi, hatta buraya gelen Hristiyanlar hacı sayılır ve günahlarından azledileceklerine inanırlardı. Hacılar 1050 tarihinden beri askeri orduyla yolculuk yapmışlardır.¹¹⁰

Avrupalı tarihçilerin bahsi geçen konuyla ilgili haklı ve haksız tahminleri mevcuttur. Birinci Haçlı Seferi ifade edildiği gibi Kudüs ve bazı dini değerler kullanılarak gerçekleştirilmiş olduğu gerçek olmakla beraber eksik kalmaktadır zira Avrupa halkının büyük bir kesiminin ve Avrupa feodalite sistemi içerisindeki önemli dük ve kontların sefere katılmaları sadece Hristiyanlık ve dini değerlerle açıklanamaz. Haçlı Seferlerinin ekonomik ve siyasi boyutu tabiri caizse buz dağının büyük ve görünmeyen tarafını oluşturur.

Birinci Haçlı Seferinin dini amacı olan Kudüs coğrafyası ilahi kaynaklı dinlerin hepsi için önemlidir. Müslümanlar, Kudüs’de peygamberleri Hz. Muhammed’in burada bulunan devasa bir kaya üzerinde göğe çıktığına inanmaktadırlar. Yahudiler içinde önemlidir zira onların eski büyük kralı Davud’un şehriydi ve Romalıların işgali ile meydana gelmiş saraylarının kalıntıları burada mevcuttu. Hristiyanlar için buranın önemli olmasının sebebi de peygamberleri olan Hz. İsa burada doğmuş ve çarmıha gerilmişti.¹¹¹

Yapılacak seferler ekonomik gerekçelere rağmen dini kılıfla gizlenmiş buda sefere daha fazla kişinin katılmasına yol açmıştır. Yapılan çağrılar halk arasında geniş bir

---

¹¹⁰ S. Yıldız, **Bizans Tarihi Kültürü Sanatı ve Anadolu’daki İzleri**, 2. Basım, Ankara, Detay Yayıncılık, 2017, 38.

¹¹¹ S. Wise Bauer, **Dünya Tarihi**, 2. Basım, Mihriban Doğan (çev.), İstanbul, Say Yayınları, 2016, 148.

taban yaratmıştır. Fransız ve Alman şövalyeler, para hırsıyla bu çağrılara memnuniyetle karşılık vermişlerdir.

Haçlı Seferi öncesi Batı Avrupa'da Karolenj Frank İmparatorluğunun ortadan kalkmasından sonra bu coğrafyada krallar, prensler, dukler hatta piskoposlar çıkar çatışmalarına girmişlerdi. Papalar dini güçlerine ek olarak dünyevi güç peşinde koşmaktaydılar. Batı Avrupa'daki çeşitli siyasi ve dini güçler için doğu toprakları feodalitenin yayılabileceği yeni alanlardı. Bu fikir onlara siyasi güç hırsında kazandırmıştır. Ortadoğu'yu ele geçirerek Katolik mezhebini güçlü kılmak isteyen Katolik dünyası bu seferlerin organizasyonunda bizzat etken olmuştur.¹¹²

Haçlı Seferine katılan şövalyeler, soylular kadar Hristiyan din adamları da önemlidir zira seferin askeri boyutunu etkileyen dini inanç ve moral desteği papazların meşguliyet alanlarıydı. Onlar Haçlı askerlerinin psikolojik olarak sefere devam edebilmeleri konusunda önemli vazifeler üstlenmişlerdi.¹¹³

Hristiyanlık inancı konusunda birbirlerinden farklı düşünce ve ideolojilere sahip olan Ortodoks ve Katolik kiliseleri Birinci Haçlı Seferine kadar kavgalı durumda idiler bu karşıtlık durumu “Şizma” (Schizma) olarak tarif edilebilir.¹¹⁴

Clermont konsilinden sonraki ilk yıl binlerce kişi yola koyulmuşlardı. Papanın halkı topyekûn doğuya sevk etmesi Bizans İmparatorluğu açısından çok riskli bir durumdu zira sefere katılan insan mevcudu papalık tarafından dahi kontrol edilemeyecek kadar çoktu. Bizans imparatoru papanın düşüncelerini bilememektedir ve bu Konstantinopolis'e gelen kalabalığı dizginleme işi Bizans imparatoruna kalmıştı.

I. Alexios Komnenos, Haçlı birliklerinin iyi niyetli olduklarını düşünmemektedir. Bizans'a yapabilecekleri imparator için endişe verici olmuştur. I. Alexios sadece yardımcı olacak bir birlik istemişti fakat gelenlerin sayısı düşündüğünden fazla olmuştur. Gelen Latinlerde zaten Bizans'ın ihtişamı karşısında büyülenmişlerdir.

---

¹¹² Koca, 96.

¹¹³ Aguilers, 44.

¹¹⁴ Karakaya, 10.

Bizans'ın önemli düşmanlarından olan Taranto dükü Bohemond gelen Haçlı komutanlarından birisi olması sebebiyle I. Alexios'un endişesi artmış idi. Haçlılar arasındaki Pierre I. Hermite bazı yağmalar dahi yapmıştır.¹¹⁵

I. Alexios Komnenos gelen Haçlı kuvvetlerinin Bizans'a zarar vermemesi ve kendi emrinde kalması için önlemler almıştır. Bazılarına para vermiş bazılarına da bağlılık yemini ettirmiştir. Bu koşullar sağlandıktan sonra Haçlı kuvvetleri Konstantinopolis üzerinden Anadolu'ya geçebileceklerdir. Haçlıların fethettiği yerlerin I. Alexios'un yönetimine girmesi onun amacıydı fakat bu durum Haçlıların pek hoşuna gitmemektedir. Bizans açısından Türkler geri püskürtülmeli ve Anadolu'daki otorite tesis edilmeliydi.

2.2. Bizans İmparatorluğu ve Katolik Batı Dünyası İçin Birinci Haçlı Seferinin Önemi

1071 tarihinden, I. Alexios Komnenos dönemine kadar Anadolu'da nüfus sal üstünlük sağlamaya başlayan Selçuklu Türkleri, tezimizin önceki bölümlerinde bahsettiğimiz gibi Bizans İmparatorluğu aleyhine genişlemişlerdir. Türk akınlarından bunalan Bizans İmparatorluğu gerekli askeri güce sahip olmadığı için takviye güç gerektiğini bilmekteydi. Bizans'ın önünde duran seçenek Haçlı kuvvetlerini kendi lehine kullanmaktı. İmparator açısından mezhepsel farklılıklara rağmen Türklerden kurtulma isteği baskın gelmiştir. Bizans imparatoru I. Alexios'un, papa II. Urbanus'tan yardım talep etmesi Bizans'ın gerçekten sıkıştığının göstergesidir.¹¹⁶

Salim Koca eserinde, Bizans İmparatorluğunda papadan yardım talebinde bulunan ilk Bizans imparatorunun, VII. Michael olduğunu ifade etmiştir. Türklerin Malazgirt zaferinden sonra Bizans İmparatorluğu zor durumda kalmış ve VII. Michael 1074 tarihinde Papa Gregorie'den yardım istemiştir. Salim Koca eserinde Bizans İmparatorluğunda ikinci defa olarak, 1091 tarihinde Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos'un papadan yardım talebinde bulunduğunu ifade etmiştir.¹¹⁷

---

¹¹⁵ Levtchenko, 201-203.

¹¹⁶ E. Kaleli, İmparator I. Alexios Komnenos (1081-1118) Döneminde Bizans ve Haçlılar Arasındaki İhtilaflar, Sayı yok (SY), Cilt yok (CY), **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2014, 976

¹¹⁷ Koca, 98.

Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos, Anadolu'daki Türk ilerleyişini durduramadığı için hayli ümitsiz bir ruh halinde idi. Bizans imparatoru ordudaki asker açığını kapatabilmek için Haçlıları nasıl yönlendirebileceğini planlamıştır fakat Anadolu'da kendilerine mesken tutan savaşçı Türk topluluklarını buradan çıkarabilmek için gerçekten kalabalık bir orduya ihtiyaç vardı bu nedenle imparator I. Alexios Komnenos papayla ortak bir zeminde anlaşarak Avrupa'yla ortak bir askeri hamle gerçekleştirmek düşüncesine sahip olmuştur fakat meydana gelecek olan Haçlı Seferi hem papanın hem de imparatorun hayalinden daha büyük bir olaylar silsilesi yaratmıştır.¹¹⁸

1094'te Bizans imparatoru I. Alexios Komnenos, Bizans'ın, Türklere karşı kaybedilen topraklarının geri alınması noktasında kendi gücünün yetersiz olduğunu görmesi onun Batı Avrupalı komşularından yardım istemesinin temel nedenidir. İlk Haçlı seferinin ortaya çıkmasında önemli dinamiklerden biri budur.¹¹⁹

Daha öncesinde imparator I. Alexios, papa VII. Gregorius ile görüşmüş ve Türklere karşı askeri yardım sözü karşılığında Konstantinopolis ve Roma kiliseleri arasında mezhepsel çekişmelere son verileceği sözünü vermişti. Papa VII. Gregorius Anadolu'da ve Şarkta olan bitenleri öğrenebilmek için Venedikli Grado patriği Domincus'u rapor hazırlaması göreviyle elçi statüsünde Konstantinopolis'e göndermişti.¹²⁰

Haçlı Seferinin düşünsel temeli klasik olarak kutsal Hristiyan topraklarının Müslümanlardan arındırılması ve Haçlı yemini ve ruhu gibi dini özellikler göstermektedir. Bunun yanı sıra Bizans'a yardım gönderilmesi düşüncesi aslında doğu Hristiyan dünyası ya da diğer adıyla Rum Ortodoks dünyası üzerinde otorite sahibi olmak isteyen Avrupa kiliselerinin bir hayali idi.¹²¹

---

¹¹⁸ I. Demirkent, **Türkiye Selçuklu Hükümdarı Sultan I. Kılıç Arslan**, 2. Basım, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2014, 25.

¹¹⁹ Nicolle, 7.

¹²⁰ Nicol, 52.

¹²¹ Nicolle, 27.

Papa II. Urbanus çok çeşitli çıkarlar nedeniyle Haçlı Seferi çağrılarını gerçekleştirmiştir, örneğin Katolik mezhebi bu seferle Ortodoks mezhebine üstünlük sağlayabilir ve Kudüs gibi zengin şehirler kilise çıkarı doğrultusunda ele geçirilebilirdi. Bir diğer önemli sebep Bizans'ın kendileri ile Türkler arasında tampon konumunda olmasıydı zira Bizans İmparatorluğu çökerse Türkler için Avrupa semaları gözüktü. Tüm bu sebeplerden dolayı 1095 tarihinde Fransa'da Clermont konsili toplanmış ve burada doğu Hristiyanlarının kurtarılması ve Bizans'a yardım edilmesi kararları alınmıştır.¹²²

18-28 Kasım 1095 Tarihinde Papa II. Urbanus gerçek ismiyle "Odo de Lagery"¹²³ Fransa'daki, Clermont şehrinde geniş bir ovada konuşma yaparak devasa bir kalabalığa hitap etmiştir. Toplanan kişileri sefere ve Kudüs'te bulunan kutsal kabiri Müslümanların elinden kurtarmaya çağırmıştır. Hristiyan efsanesine göre Hz. İsa'nın kabri burada bulunmaktaydı bu nedenle de sefere tüm Hristiyanlar eşlik etmeliydi."¹²⁴ Clermont konsilin de bu memleket artık sakinlerini doyurmaktan acizdir; onun için mülkü tahrip ediyorlar gibi ifadeler vardır".¹²⁵

Papa II. Urbanus'un Haçlı Seferi ile ilgili konuşması şu şekildedir:

"Tanrının oğulları! Kendi aranızda barışı koruyacağınıza ve kutsal kilisenin haklarını öncekinden daha içtenlikle muhafaza edeceğinize dair ona söz verdiniz. Burada Tanrı'ya amacınızın gücünü göstereceğiniz acil bir vazife söz konusu. Sizin, yardıma ihtiyacı olan ve bunun için yalvaran doğudaki kardeşlerinize hemen yardım götürmeniz gerekmektedir. Bildiğiniz gibi Türkler onlara saldırıp Marmara Denizi kıyılarındaki Roma topraklarına kadar ilerlediler. Gittikçe daha fazla Hristiyan toprağını ele geçirip, savaşlarda onları yedi defa yendiler, birçok insanı öldürüp esir aldılar, kiliseleri yıktılar, Tanrı'nın krallığını harap ettiler. Eğer onlara müsaade ederseniz, Tanrının müminlerini yenip topraklarını fethetmeye devam edecekler.

Bu nedenle Tanrı sizlere cesaret verip tıpkı İsa'nın müjdeleyicileri gibi sizin de zamanla uzaklarda yaşayan Hristiyanlara yardım edip bir an önce topraklarınızdaki

---

¹²² Runciman, 83.

¹²³ C. Kanat, D. Burçak, **Sorularla Haçlı Seferleri**, 2. Basım, İstanbul, Yedi Tepe Yayın Evi, 2015, 51.

¹²⁴ G. Donskoy-Y. Agibalova, **Orta Çağ Tarihi**, 1. Basım, Çağdaş Sümer (çev.), İstanbul, Yordam Kitap, 2017, 97.

¹²⁵ Runciman, 90.

bu adi yarışa son vermenizi sağlamak için defalarca sizleri, tüm sınıflara mensup insanları, şövalyeleri ve yaya askerleri, fakir ve zenginleri sevk etmiştir.

Burada bulunanlara sesleniyorum; aramızda bulunmayanlara ve ayrıca Hristiyan askerlerine de bunu ilan ediyorum. Oraya gidecek herkes için söylüyorum ister ovada yürüyün ister denizi geçin ister kafirlerle dövüşün. Zincirlenmiş hayatınız sona erdiğinde günahlarınız af olacak! Tanrı'nın bana verdiği yetkiyle bunu giden herkese bahşediyorum.

Eğer bu yarış iyice adileşir, yozlaşır ve şeytana esir olursa görkemli adı olan İsa'nın ve büyük Tanrı'nın dininin bahşedildiği insanlar yenilir ve bu gerçekten büyük bir rezalet olur! Kendini Hristiyan sayanlar, eğer onlara yardım etmezseniz İsa'nın bizzat kendisini karşınızda bulursunuz ve şiddetli tepkiyle karşılaşsınız.

Müminlere karşı sebepsiz yere mücadele etmeye alışkın olanlara, şimdi başlayan ve zaferle sona erecek olan bu savaşta imansızların üstüne yürümelerine izin verin. Uzun süreden beri haydut olanların şimdi İsa'nın askerleri olmasına izin verin. Bir zamanlar kardeşleriyle savaşmaların şimdi barbarlara karşı olan bu savaşa yasal olarak katılmalarına izin verin. Gümüşün ufak bir parçasının bile uşağı olan insanların şimdi ebedi ödüle ulaşmalarına izin verin. Bir yanda üzgün ve fakir diğer yanda neşeli ve zengin, tanrının düşmanları nerede ise dostları da oradadır. Gideceklerin hiçbir şeyi geciktirmemelerini sağlayın. İşlerini halletmelerinde onlara yardım edin, para toplayın ve kış sona erip bahar gelince Tanrı'nın rehberliğinde gayretle uzun bir yolculuğa hazırlanıp çıkmalarında onlara destek olun".¹²⁶

Papa II. Urbanus'un etkileyici konuşması ardından savaş hazırlıkları yapılmış ve ilk yapılacak sefere daha çok halktan kimseler katılmışlardır. Papa konuşmasını kalabalık bir ruhban ve halk kitlesine hitap etmişti hep beraber birleşmiş bir Hristiyanlık hep beraber kutsal toprakları Müslümanlardan geri almak için Konstantinopolis'te buluşması gerektiğini söylemişti. Pierre Hermite adlı bir keşiş tüm Fransa'yı dolaşarak Kudüs'ün alınması için vaazlar vermiştir.¹²⁷

---

¹²⁶ Kanat ve Burçak, 52-54.

¹²⁷ Yıldız, 11.

Fulcherius Carnotensis'in, Papa II. Urbanus'un Clermonttaki konuşması hakkında aktardıkları ise şu şekildedir:

“Sevgili kardeşlerim dedi ben papa Urbanus, Tanrının izniyle kutsal haberci olarak acil bir durum nedeniyle sizlere geldim... siz çobanlarsınız; hizmetkarlar olarak işlerinizi yapmazsanız görürsünüz. Değneğini her daim elinde tutan iyi çobanlar olun, uyumayın ve size emanet edilen sürüyü her yönde koruyun... Her kim bir piskoposu zapt ederse, o lanetlenmeli, Herkim rahip, papaz ya da bir rahibeyi ve onların hizmetkarlarını zapt ederse ya da seyyahları ve tüccarları soyarsa, o lanetlenmeli... Sevgili kardeşlerim bahsi geçen bu günahlar nedeniyle uzun zamandır dünyada ve bahsettiğimiz gibi eyaletlerinizin bazı kısımlarında düzen bozuldu. Birisi yolculuğa çıkarken emniyeti nedeniyle güçlkle karar veriyor, gündüzleri haydutlara, geceleri içeride ya da dışarıda olsun, zorla, kötü niyetli esnaflara ve hırsızlara yakalanmaktan korkuyorsa bunun nedeni belki de sizin adil yönetimle ilgili zaaflarınızdır. Bu nedenle, uzun zaman önce kutsal papalar tarafından tahsis edilen ve genellikle sözde kalan ateşkes yenilenmeli. Bunu kendi bölgenizde tam olarak uygulamanız konusunda her birinizi ciddiyetle uyarıyorum”.¹²⁸

Papa II. Urbanus Clermont'dan 2 Aralık tarihinde ayrılmıştır. Cluniy tarikatına ait manastırlarda Haçlı Seferi için çağrılar yapmıştır, Tours'da bir konsil toplamıştır. Bu dönemde 1089 tarihinde papa II. Urbanus, Melfi Konsilinde Bizans imparatoru I. Alexios Komnenos'un aforoz edilmiş durumunu ortadan kaldıran bir karar almıştır. Kendisi tüm Avrupa'da Haçlı Seferi için adam toplamış ve yaptığı konuşmalarla sefere büyük katılımcı kitle kazandırdıktan sonra İtalya'ya dönmüştür.¹²⁹

---

¹²⁸ Carnotensis, 47-49.

¹²⁹ Runciman, 80.

2.3. Birinci Haçlı Seferinde Önemli İsimler

Birinci Haçlı Seferine katılan milletler Avrupa kıtasında çeşitli bölgelerden gelmişlerdir ve sefere katılan her milletin farklı lideri bulunmaktaydı. Seferde bazı liderler Haçlı ordularında daha ön plandadırlar. Taranto prensi Bohemond bunlardan biridir. Bu kişi hakkında şunlardan bahsedebiliriz:

Güney İtalya'nın meşhur Norman Fatih Robert Guiscard'ın evladıdır ve vaftiz ismi de Marc idi. Doğum tarihi yaklaşık 1050 lere denk gelir. Babasının emrinde lejyonların yanında eğitimler almış ve askeri yetenekleri oldukça gelişmişti. Antiocheia'nın (Antakya) idaresini Birinci Haçlı Seferinden sonra ele geçirmiş olan Bohemond bir ara Danışmendilere esir düşmüştür, uzun zaman sonra fidyeyle serbest kalmıştır, serbest kaldıktan sonra Antakya'nın kontrolünü yeğeni Tancred'e bıraktıktan sonra İtalya'ya dönmüştür. I. Alexios 1105'te onun Antakya prensliğini kabul etmiş karşılığında Bohemond'da onu tanımıştır. Bohemond mart ayında 1111 tarihinde Güney İtalya'da ölmüş ve Canosa Katedrali yanına gömülmüştür.¹³⁰

Haçlı Seferine katılan asıl güçlü birlikler papanın sefer çağrısından sonra acele etmemiş olanlardı zira sefer için gerekli olan para, asker ve mühimmat gibi lojistik ihtiyaçların tam olarak sefer için düzenlenmesi ve eksikliklerin giderilmesi gerekiyordu ve bu da zaman gerektirmekteydi. Sefere katılan güçlü kontlar bu konuda acele etmemişlerdir. Sefere katılan Magnus (büyük) ünvanlı kont Hugue de Vermandois, Fransa kralı I. Henry'nin Kiev prensesi Anna'dan doğmuş oğlu idi.¹³¹

Haçlı Seferinde önemli komutanlardan biride Godefroy de Bouillon'dur. Kendisi 1061 tarihinde doğmuştur. Babası Boulogne Kontu II. Eustache dir, annesi Lorraine dükü II. Godefroy'un kızıydı. Godefroy de Bouillon 1089'da Aşağı Lorraine dükü olmuştur. Onun Haçlı Seferine katılmasının temel sebeplerinden biri Alman imparatoru Heinrich ile aralarının kötü olmasıdır. Konstantinopolis'e geldiğinde ordusunun gücünden çekinen Bizans imparatoru I. Alexios Komnenos kendisinden vasallık yemini almıştır. Kendisi sefer sırasında çok önemli icraatlar da bulunmasa da Kudüs alındığında içeri ilk onun askerleri girmiştir. Bu nedenle fetih sonrası Kudüs'e yönetici olarak

---

¹³⁰ Nicolle, 14.

¹³¹ Runciman, 110-112.

seçilmiştir ancak o kral olmak istememiş sadece kutsal kabrin muhafızı unvanını kullanmak istemiştir. 1100 tarihinde ölünce yerine kardeşi Baudouin geçmiştir.¹³²

Willermus Tyrensis, eserinde 15 Ağustos 1096 tarihinde Lothringen (Lorraine) dükü Gottfried (Godefroi)'nin üvey kardeşi Balduin ile birlikte Haçlı Seferine katıldığını ifade etmiştir. Willermus, Lorraine dükünün ordusunda ayrıca: Kont Hugovon Saint Pol ve oğlu Ingelram, Kont Werner von Gray, Kont Reinhard von Toul gibi önemli kontlarında olduğunu ifade etmiştir.¹³³

Le Puy piskoposu Adhemar de Monteil ise, Valentinois kontları ailesine mensup bir şahsiyetti. Daha önce Kudüs'e hac yolculuğu yapmış olduğundan yollar hakkında tecrübesi vardı. Bu kişi Papa Urbanus'un, Haçlı Seferi çağrısına ilk iştirak edenlerden olduğundan dolayı papa II. Urbanus bu zatın yapılacak seferde hareketin planlayıcılarından olmasına izin vermiştir. Haçlı Seferine iştirak eden ilk arazi sabibi kont, Toulouse kontu Raymond olmuştur.

Haçlı Seferindeki önemli aktörlerden biri Tatikios'tur. Kendisinden daha önce bahsetmiştik tekrar detaylıca inceleyebiliriz. Kendisi Müslüman kökenli biri idi. Tatikios'un babası İoannes Komnenos tarafından Bizans İmparatorluğuna getirilmiş Müslüman kökenli Suriyeli biriydi. Kendisi 1057 tarihinde dünyaya gelmiştir. Türk kökenli olmasına rağmen Bizans ordusunda yüksek görevlerde komutanlık yapmıştır. Örneğin kendisine I. Alexios tarafından baş komutanlık rütbesi verilmiştir. Bazı kaynaklarda burnunun kesik olduğu ifade edilmiştir buda onun köle olmuş olabileceği fikrini doğurmaktadır. Birinci Haçlı Seferinde, Antakya kuşatmasında görev almıştır. Balkanlarda, Peçenek Türklerine, Anadolu'da ise Selçuklu Türklerine karşı Bizans tarafında savaşmıştır. Haçlı Seferinde pek çok yerde imparator adına topraklar kazanmıştır.¹³⁴

Haçlı Seferine katılanların genelde yöneticileri ve teşvik edicileri papazlardı bu papazlardan biri Fulcherius Carnotensis idi. Bu kişi sefer öncesinde Chartres'de

---

¹³² Nicolle, 15.

¹³³ Tyrensis, 77.

¹³⁴ Nicolle, 22.

papazlık yapmaktaydı. Haçlı Seferine kont Robert de Flandre ve dük Robert de la Normandia'nın ordularında iştirak etmiştir. 1100 tarihinde Birinci Haçlı Seferinin başarıya ulaşması müteakibinde Kudüs'e yerleşmiş ve Gesta Francorum isiminde önemli bir Haçlı kroniği eseri yazmıştır. Eserde 1101, 1106 ve 1127 yıllarını anlatan üç bölüm bulunmaktadır. Papazlardan biride Raimundus Aguilers idi. Bu papaz Haçlı komutanlarından olan Toulouse kontu Raymond de St. Gilles'in ordusunda sefere katılmıştır. "Historia Francorum Gui Ceperunt Iherusalem" isiminde bir eseri bulunmaktadır. Eserde, Haçlı Seferinin başından 1099 tarihli Askalan savaşına kadar bilgiler yer almaktadır.¹³⁵

Haçlı Seferine katılan liderler arasında I. Alexios'u en çok endişelendireni Bohemond idi zira babası Robert Guiscard, imparator I. Alexios Komnenos'un ezeli ve güçlü bir düşmanıydı. Ayrıca Haçlı Seferi için Konstantinopolis'e gelen Bohemond'un ordusunun gücü ve disiplinli oluşuda fazladan tehlike yaratmaktaydı.¹³⁶

Birinci Haçlı Seferine katılan ve Anadolu Selçuklu Devleti ile ilk mücadeleleri yapan Haçlı kumandanı Pierre I. Hermite olmuştur. Onun Beraberinde gelen yaklaşık 20.000 kişilik ordusu ise asker sayılamayacak köylü ve çapulculardan meydana gelmekteydi.¹³⁷

Haçlı Seferine katılan önemli siyasi isimlerden biri Fransa karalının kardeşi Hugue'dir. Kendisi sefere katılmadan önce I. Alexios Komnenos'a mektup göndererek geleceğini haber vermiş ve Fransa'yı da seferde temsil edecek önemli bir isim olmuştur. Gönderdiği mektup şu şekildedir: "Bilesin ki... ben Basileus'ların Basileus'uyum (hükümdarların hükümdarıyım) gökler altında yaşayanların en büyüğüyüm, o nedenle, ben varır varmaz senin beni karşılamaya gelmen ve benim soyluluğuma bir törenle karşılamam yakışık alır".¹³⁸

---

¹³⁵ Karaca, 2007, 15.

¹³⁶ Runciman, 121.

¹³⁷ B. Küçükspahioğlu, Birinci Haçlı Seferi'nden Feth'e Kadar Batıların İstanbul'u Ele Geçirme Çabaları, **Tarih Dergisi**, CY, Sayı 66, 2017, 37.

¹³⁸ Komnena, 308.

Willermus Tyrensis eserinde, 8 Mart 1096 tarihinde Haçlı Seferine katılanlardan ilkinin Walter Von Habenichts olduğunu belirtmiştir. Bu kişi soylulardan idi ve ordusu süvarilerden oluşmaktaydı. Kendisi Almanya üzerinden Macaristan'a oradan bugün ki Bulgaristan taraflarına geçmiştir. Çoğu Haçlı lideri gibi kendisi de Konstantinopolis'e ulaştığında burada imparatorla müzakereler gerçekleştirmiş ve kamp kurmuştur.¹³⁹

En önemli Haçlı Seferi tarihçilerinden biri Willermus Tyrensis idi. Bu dönem tarihçisi 1130 tarihlerinde Kudüs'te dünyaya gelmişti, Fransa'da eğitim almıştı. Kendi dönemi hakkında bilgiler verdiği "Historia Rerum İnpartibus Trans Marinis Gestarum" isimindeki eserinde 1095-1184 yılları arasındaki durumlar hakkında bilgiler mevcuttur, ayrıca Antakya kuşatması eserde detaylıca anlatılmıştır.¹⁴⁰

2.4. Birinci Haçlı Seferinin Doğuşu ve Konstantinopolis'te Yaşanan Temaslar

Haçlıların ilk kuvvetleri, Pierre I. Hermite'nin yönettiği yaklaşık 19.000 kişilik halk topluluğuydu (Alexiad eserinde 20.000) ayrıca Gautier Sans Avoir (Yoksul Gautier) yönetimindeki askerlikten anlamayan çiftçilerde Halkın Haçlı Seferi içinde yer almışlardır. Swarzenberg kontu Heinrich, Walter Von Teck ile Zimmern kontunun üç evladı seferde idiler. Ancak bu ilk gelen Haçlı kafilesi. Bizans imparatorunu pek etkileyememişti. Zaten bu kuvvetler Selçuklu gücüne pek karşı koyamamışlardır. Başlı olmayan insan kümeleri ancak Pierre I. Hermite komutasında Konstantinopolis'e vardıklarında imparator I. Alexios bunlardan çekinmişti.¹⁴¹

Peter Tudebodus, kronik eserinde Haçlıların Konstantinapol'e geliş tarihi olarak 30 Haziran 1096 tarihini göstermektedir. I. Alexios Komnenos gelenlere şu sözleri ilettiği: "Hristiyan ordusunun asıl bölümü gelene kadar Boğazdan geçmeyin" ancak pek çok kaynakta geçtiği üzere gelen Haçlılar Konstantinopolis'i yağmalamış ve kente zararları dokunmuştur bu nedenle de I. Alexios Komnenos, Haçlıları daha fazla zarar vermelerini önlemek amacıyla İznik'e yönlendirmiştir.¹⁴²

---

¹³⁹ Tyrensis, 58-59.

¹⁴⁰ Karaca, 2007, 17.

¹⁴¹ H.A. Nomiku, **Haçlı Seferleri**, 1. Basım, Kriton Dinçmen (çev.), İstanbul, İletişim Yayınları, 1997, 28.

¹⁴² Tudebodus, 60-61.

Türklerin kurduğu pusulara düşen Haçlı kuvvetleri savaştan anlamayan çiftçi ve halk tabakasından oluştukları için büyük bir kıyım uğramışlardır ve Alexiad eserinde anlatıldığı üzere de büyük ceset dağları oluşmuştur. Türklerin bozgunundan sadece Pierre I. Hermite ve birkaç adamı kurtulabilmiştir. Durumu haber alan imparator I. Alexios Komnenos onu kurtarabilmek için Konstantinos Euphorbenos Katakalon adlı adamını Pierre I. Hermite'ye yardıma göndermiştir.¹⁴³

İlk gelen bu Haçlı kafilesine karşı zafer kazanan Sultan I. Kılıç Arslan, Haçlı kuvvetlerinin Türkler açısından tehlike yaratmayacağını düşünmüştür.¹⁴⁴

Dört bölümden oluşan asıl Haçlı ordusu, 1096 tarihinde Konstantinopolis üzerinden Anadolu'ya geçmişlerdir. Birinci ordunun başında Fransa kralı I. Philippe'in kardeşi Hugues de Vermandois ile Lorraine Dükü Godefroi de Bouillon, ikinci ordunun başında Norman kökenli Bohemond, üçüncü ordunun başında Toulouse kontu Raymond de Saint Gilles, dördüncü ordunun başında Flandre kontu Robrecht bulunmaktaydı. Bu Haçlı komutanlarının hepsinin de ortak özelliği doğu topraklarında kendilerine krallıklar kurmak istemeleriydi fakat Bizans imparatoru I. Alexios'un amacına bu düşünceler zıt olduğundan anlaşmazlıkların doğacağı gerçeği kaçınılmaz olmuştur.

Konstantinopolis'e gelen Haçlı kumandanlarıyla I. Alexios Komnenos arasında bazı sürtüşmeler olmuştur. Örneğin Bizans imparatoru görüşmek için Haçlı kumandanı dük Gottfried (Godefroi)'yi huzuruna çağırmış ancak dük bunu kabul etmemiştir. Bunun üzerine imparator dük ile Bizans İmparatorluğunun ticaret yapmasını yasaklamıştır. Haçlı orduları Konstantinopolis çevrelerinde gıda maddeleri bulamadığı için yağmalar gerçekleştirmiş bu da imparatorun canını sıkımıştır.¹⁴⁵

Konstantinopolis'e gelen Haçlı kumandanları bir süre sonra imparatorun isteği üzerine ona tabilik yeminleri etmişlerdir. Willermus Tyrensis'in eserinde bu konuda şunlar anlatılmıştır: "Bohemond... ona barış öpücüğü verdi ve her türlü sevgi ve saygı ile

---

¹⁴³ Komnena, 306-307.

¹⁴⁴ A. Usta, **Çıkarların Gölgesinde Haçlı Seferleri**, 2. Basım, İstanbul, Yeditepe Yayınevi, 2016, 61.

¹⁴⁵ Tyrensis, 84.

gelip, en samimi şekilde davrandı ve sonra taahhüt ettiği gibi Bohemond ona tıpkı vasalları gibi bağlılık yemini ederek imparatorun bir adamı oldu.”¹⁴⁶

Dorylaion (Eskişehir) önlerinde I. Kılıç Arslan’ın ordusuyla beraber çarpıştıkları Haçlı gücü durdurulamamış, Antiocheia (Hatay)’ya kadar Haçlılar ilerlemişlerdir. Kenti alarak yollarına devam etmişlerdir son durakları Kudüs olacaktır. İleride bahsedeceğimiz gibi Haçlı ordusu Nikaia’yı, Edessa’yı, Antiocheia’yı ve 15 Temmuz 1099 gününde Kudüs’ü ele geçireceklerdir.

Türk kuvvetleri 17 Ekim’de İznik’ten çıkarak Drakon köyünün yanı başında Haçlı kuvvetlerini engellemek için hazırlıklarını yaptılar yapılan savaş neticesinde Türkler yaklaşık 3000 Haçlıyı yok edip geri çekildiler ancak bu bir başlangıçtı. Asıl gelen Haçlı kuvvetlerinin yönetici kadrosu şu şekildedir: Dük Hugue de Vermandois, Lorraine dükü Godefroi de Bouillon, Güney İtalya Normanlarının reisi Bohemond, Toulouse kontu Raymond de St. Gilles ve İznik’te ölecek olan Normandia dükü Robert, Champagne kontu Etienne de Blois, Tancred’e ve Flandre Kontu II. Robert olarak ifade edilebilir.¹⁴⁷

2.4.1 Haçlıların Gözünde Konstantinopolis (İstanbul)

Bizans imparatorluğunun (Doğu Roma) başkentliğini yapmış olan Konstantinopolis (İstanbul) orta çağdaki diğer şehirler düşünüldüğünde oldukça büyüleyici ve göz kamaştırıcı bir güzelliğe sahip idi. Gerek mimari düzeyi gerekse zenginliği Konstantinopolis’i orta çağ döneminde oldukça değerli kılmaktaydı.

XII. Yüzyıl Bizans tarihçisi olan Niketas Khoniates, Konstantinopolis hakkında şunları ifade etmiştir: “... bütün şehirlerin göz bebeği, kâinatın gururu olağan üstü şaheseri, bütün güzelliklerin yuvası, dinin en büyük lideri...”¹⁴⁸

Haçlı Seferine bizzat şahit olmuş ve İstanbul’a gelmiş olan Fulcherius Carnotensis ise İstanbul hakkında izlenimlerini şu şekilde yazmıştır: “İstanbul ne kadar güzel ve soylu

---

¹⁴⁶ Tyrensis, 98.

¹⁴⁷ Lemerle, 66.

¹⁴⁸ Küçüksipahioğlu, 36.

bir şehir! İnşa edilmiş ne kadar çok manastır ve saray barındırıyor içinde! Caddelerde görülebilecek ne kadar çok olağanüstü şey var! Buradaki zenginliklerin hepsini saymak o kadar zor ki altınlar, gümüşler, her çeşit kürkler ve kutsal emanetler. Tüccarlar başkentin ihtiyacını temin etmek için devamlı seyahatlere gidiyorlar”.¹⁴⁹

Willermus Tyrensis, Konstantinopolis (İstanbul)’in ve çevresinin coğrafi konumu hakkında eserinde şunları belirtmiştir: “PONTUS DENİZİ (Karadeniz) -adını bulunduğu bölgeden alır. Adı geçen şehrin kuzeyinde otuz mil uzaklıktadır. Bunun bir kısmı bir nehir gibi deniz kıyısı boyunca güneye doğru iki yüz otuz mil, biri Avrupa diğeri Asya’da bulunan eski şehirler Sestos ve Abydos arasında uzanır ve bizim Akdeniz’e açılır. Bu giriş, geçişin başlangıcında batı tarafında düz bir çizgide yaklaşık beş mil uzunlukta ve bir mil genişlikte bir boğaz oluşturur. Ama Karadeniz’den, Akdeniz’e uzanan iki yüz otuz millik boğaz Propontik Boğaz veya Hellespont adını taşır...”¹⁵⁰

Daha önce bahsettiğimiz gibi Birinci Haçlı Seferi öncesi Selçuklu Türklerinin, Anadolu’da ilerlemeleri ve Bizans İmparatorluğunun gelen akıncı Türkleri durduramamaları ve bunun sonucu olarak da İmparator I. Alexios Komnenos’u hayli endişelendirmiştir. I. Alexios Komnenos’un Papa II. Urbanus ile anlaşarak Avrupa’dan yardım talebinde bulunması neticesinde Birinci Haçlı Seferi meydana gelmişti. Gelen Haçlı birliklerinin ilk uğrak yeri Bizans imparatorluğunun başkenti Konstantinopolis olmuştur ve burası bahsettiğimiz gibi zengin ve ihtişamlı olduğundan dolayı I. Alexios Komnenos gelen Haçlıların burada neler yapabileceklerini düşünmüş ve büyük korkular yaşamıştır. Haçlılardan kaynaklanan kısmi olarak yağmalar ve sosyal problemlerin şehirde yaşanmış olduğu bilinmektedir.¹⁵¹

Kont Godefroi, Alexiad eserinde geçtiği üzere 10.000 atlısı ve 70.000 piyadeden oluşan ordusuyla Konstantinopolis’e 23 Aralık 1096 tarihinde girmişti ve Bizans

---

¹⁴⁹ Carnotensis, 63.

¹⁵⁰ Tyrensis, 85.

¹⁵¹ Karakaya, 44.

imparatoruna bağıllık yemini vermeden önce Konstantinopolis'te yağmalar yapmıştır.¹⁵²

1096 tarihinde Konstantinopolis'e gelen Haçlıların çokluğu ve orduların güçleri Konstantinopolis halkını da korkutmuştur.

2.5. Haçlılar'ın İznik Kuşatması ve Bizans İmparatorunun Müdahalesi

Avrupa'dan, Konstantinopolis'e gelen Haçlı kuvvetlerinin, hedefi olan Kudüs şehrine ulaşabilmeleri için Anadolu'daki, Türkleri geri püskürtmeliydiler. Bizans'ın ise tek hayatta kalma çaresi ve gayesi olan Türkleri, Anadolu'dan atma politikası bu noktada tam bir uyuşma hali göstermiştir buda Haçlı komutanlarıyla Bizans imparatoru I. Alexios Komnenos arasında diplomatik uzlaşmaları kolaylaştırmıştır. Bizans'ın lojistik destek verdiği Haçlı kuvvetlerinin bu konuda yapmaları gereken ilk şey Kudüs'e giden yolları açmak idi bundan dolayı da ilk hedefleri İznik (Nikaia) olmuştur. Burası Marmara denizine yakın bir yerde o dönemki ismiyle Askania Gölünün (İznik Gölü) yakınlarında bulunmaktaydı ayrıca eski Bizans yolu üzerinde olması Haçlı kuvvetlerinin işine gelmiştir diyebiliriz.¹⁵³

İznik surları Raimundus Aguilers tarafından aşılması zor olarak bahsedilmiştir. Buranın etrafında savunma hendeği üç taraftan savunma sağlamaktaydı, ayrıca nöbet kuleleri düşman Haçlı kuvvetlerinin fazla yaklaşmasına müsaade etmemekteydi.¹⁵⁴

Willermus Tyrensis eserinde İznik şehrinin dağlar ve geçilmesi zor bataklıklar ile çevrili olduğunu, ormanlık alanların çeşitli işler için kullanılabileceğini ve bahsi geçen gölün şehre savunma avantajı kazandırdığından bahsetmiştir.¹⁵⁵

Haçlı ve Bizans ordularının ilk hedefinin İznik (Nikaia) olmasının dini sebepleri de mevcuttur. Bu şehrin Bizans tarihinde yerine bakacak olursak önemli bazı dini kararların ve toplantıların burada gerçekleşmiş olduğunu görürüz. Örneğin eski Bizans

---

¹⁵² Komnena, 313.

¹⁵³ Runciman, 135.

¹⁵⁴ Aguilers, 59.

¹⁵⁵ Tyrensis, 115.

imparatorlarından I. Konstantinus burada bir Konsil toplamış ve Hristiyanlıkta önemli konulardan biri olan Hz. İsa'nın tabiatı hakkında bazı kararlar alınmıştır. Hz. İsa'nın insani özellikleri reddedilmiş onun tanrı ile aynı özü paylaştığı kararına varılmış idi. Burada alınan kararlar tarihte Amentüsü ismiyle geçmektedir. Bu örneğin dışında Bizans tarihinde başarısız olmuş bir dini hareket olan İkonoklazm hareketini sona erdirmiş olan 787 tarihli İznik Ayasofya Kilisesinde toplanmış olan Konsil bu şehrin Bizans açısından dini ve tarihi değerini arttırmaktadır.¹⁵⁶

Haçlılardan, Sultan I. Kılıç Arslan ile ilk çarpışmaya gelecek olan keşiş Piyer Lermite (Pierre I. Hermite) ve onun Fransız, Alman ve İtalyan milletlerinden olan çapulcu ve askerlikten anlamayan ordusuydu. 1 Ağustos 1096 tarihinde Konstantinopolis'e gelen Pierre I. Hermite ve ordusu sayısal çokluklarından dolayı Anna Komnena tarafından şu şekilde belirtilmişlerdir: "Sayıları kumsaldaki kum tanelerinden, gökteki yıldızlardan daha çok...". Gelen bu ordu Yalova yakınında Kibotos karargâhında yerleştirilmişlerdir. Bu ilk Haçlı kuvvetlerinin Anadolu'ya gelmesiyle birlikte yerli Müslüman, Hristiyan ve çeşitli farklı dinden insanların yağmalanıp Haçlılardan eziyet gördüğü bilinmektedir. Pierre I. Hermite'nin müteakibinde Alman İtalyan güçleri de Rinaldo liderliğinde köylüleri yağmalamışlardır ayrıca İznik yakınlarında Kserigordon adlı bir kaleyi de ele geçirebilmişlerdir. Durumu haber alan sultan I. Kılıç Arslan buraya Selçuklu kuvvetlerini göndermiştir, kaleyi muhasara eden Selçuklu kuvvetleri Hristiyan güçlerini kalede yaklaşık bir hafta sıkıştırarak kaleyi açlık ve susuzluk sayesinde geri alabilmiştir.¹⁵⁷

Türk kuvvetlerinin karşı atağa çıktığını öğrenen Haçlı kuvvetleri Türklere karşı taarruza karar vermişlerdir. Haçlılar bu nedenle derhal İznik üzerine yürümeye karar verdiler. Bizans imparatoru, Pierre I. Hermite'yi ordusuyla beraber 1096 Eylül'ünde Anadolu yakasına geçirmiştir. Haçlılar vahşi bir tutumla önlerine gelen her şeyi yağmalamışlardır. Asıl Haçlı ordusu ise henüz Anadolu'ya gelmemiştir.¹⁵⁸

---

¹⁵⁶ A. Usta, **Haçlı Seferlerinde Kuşatma**, 1. Basım, İstanbul, Yedi Tepe Yayın Evi, 2015, 64.

¹⁵⁷ Demirkent, 26.

¹⁵⁸ Turan, 128-129.

Avrupa'dan yola çıkan dük ve kontlar, İstanbul'a varduktan sonra Bizans İmparatoru ile anlaşmışlardır. Buna göre Bizans İmparatoru Haçlılara destek verecek karşılığın da ise Haçlılar, Anadolu'da ele geçirdikleri kale ve şehirleri Bizans İmparatoruna teslim edeceklerdi.¹⁵⁹

Pierre I. Hermite'nin kuvvetlerini geri püskürtebilmiş olan Selçuklu sultanı I. Kılıç Arslan, Haçlıları küçümsemiş ve rahatlamış idi. Ancak asıl Haçlı orduları Konstantinopolis'e tam olarak ulaşamamışlardı. Konstantinopolis'e gelen başlıca Haçlı liderleri şu şekildedir: Tuluz (Toulouse) kontu Raymond dö Sen-jil (Raimond de St. Gilles), Fransa kralının kardeşi kont Hüg dö Vermanduva (Hugue de Vermandois), Aşağı Loren (Lorraine) dükü Godfruva dö Buyyon (Godefroi de Bouillon), Flandre kontu Robert ve Şampayn (Champagne) kontu Etiyen dö Bluva (Etienne dö Blois), Robert Guiscard'ın oğlu Norman lideri Bohemond, İngiltere kralının kardeşi Robert de la Normandi (Robert de la Normandie).¹⁶⁰

Haçlı liderleri Konstantinopolis'e geldiklerinde I. Alexios Komnenos bu kadar önemli kişilerin ve büyük güçlerin varlığından huzursuz olduğundan dolayı tümünden vasallık yemini almak zorunda kalmıştır. Haçlılar, İznik surlarına vardıklarında Bizans İmparatoru onlardan şehri kendisine vereceğine dair yemin ettirmiştir.¹⁶¹

I. Kılıç Arslan, Selçuklu başkenti İznik'e, Haçlı kuvvetlerinin gelişini haber aldıktan sonra lojistik desteğe ihtiyaç duyduğu için Anadolu'daki diğer beyleri ortak tehdite karşı uyarmış ve yardım sağlamıştır.¹⁶²

Haçlılardan Godefroi, İznik'in doğu tarafındaki yeni Lefke kapısı tarafına saldıracaktı, Bohemond ve Tancred'de şehre kuzeyden saldırma planı yaptılar. Büyük Hugues Le Grand ve baş papaz Adhemar ise şehre batıdan saldıracaktı. Toulouse kontu ve Le Puy piskoposu da güneyden kuşatmaya karar vermişti.¹⁶³

---

¹⁵⁹ Sevim ve Merçil, 533.

¹⁶⁰ Demirkent, 29.

¹⁶¹ John Ash, **Bizans'a Yolculuk**, Özge Özgür (çev.), İstanbul, Albatros Yayıncılık Ltd., 2005, 51.

¹⁶² Turan, 130.

¹⁶³ Aguilers, 59.

Willermus Tyrensis eserinde Sultan I. Kılıçaslan'ın, İznik'teki Türklere bir mektup gönderdiğini ifade etmiştir. Mektup içeriği şu şekildedir:

“Şehrimizi kuşatıp almak isteyen bu barbarlar önünde artık korkmayın. Kuvvetli, cesur ve kalabalık orduyla yakınlarınızda bulunuyoruz ve arkamızdan kalabalık ordular yardıma gelmesi ve birleşerek onların ordugahlarına hücum etmemiz yakındır. Bu nedenle biz dışarıdan hücum ederken, kapıları tutmaya ve bize yardım etmeye hazır olun. Onların kalabalıklığı karşısında korkmayın, onlar çok uzaklardan, güneşin battığı yerden geliyorlar. Uzun yolculuktan dolayı yorgun ve bitkin olan savaşçılar ve yüklerini taşıyan atları bizim taze kuvvetlerimizle mukayese edilemez. Sizler onlardan çok sayıdakilere karşı nasıl kolayca zafer kazandığımızı, bir günde onlardan elli bin kişiyi imha ettiğimizi bizzat hatırlarsınız. Cesaretlenin ve endişelenmeyin, çünkü sabahleyin yedinci saatten önce size tamamen yardım edilecek ve düşmanlardan kurtulacaksınız”.¹⁶⁴

Sultan I. Kılıç Arslan'ın, Bizans ve Haçlı kuvvetlerinin şehir kuşatmasını engelleyebilmek amacıyla taarruz yaptığını fakat başarısız olduğunu bilmekteyiz.¹⁶⁵

Willermus Tyrensis, eserinde bahsi geçen ormandan elde edilen malzemelerle kuşatma silahları yapıldığı ifade etmiştir. Özellikle mancınıklar Haçlılar tarafından sıklıkla tüm sefer boyunca kullanılmışlardır.¹⁶⁶

Anna Komnena'nın Alexiad eserine göre Haçlılar Şehir surlarını aşabilmek amacıyla Lombardlı bir adamın önerisiyle yürüyen kuleler inşa etmişlerdir. Surlarda gediklerin açılmasıyla savunmaları kırılan Türkler köşeye sıkışmışlardır. Netice itibarıyla 1097 Haziran ayında kent teslim olmak zorunda kalmıştır. Sultan I. Kılıç Arslan dağlara kaçtığı ve İznik'i savunamadığından İznik kalesindeki Türkler, Bizans kumandanı Manuel Butumites ile teslim şartlarını görüşmek zorunda kaldılar. Butumites onlara kalabalık Haçlı kuvvetleriyle boy ölçüşemeyeceklerini ve ölmek yerine teslim olarak daha iyi bir karar verebileceklerini, teslim olmaları durumunda Bizans imparatorunun

---

¹⁶⁴ Tyrensis, 117-118.

¹⁶⁵ A. Maalouf, **Arapların Gözünden Haçlı Seferleri**, 3.Basım, Ali Berkay (çev.), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2007, 31.

¹⁶⁶ Tyrensis, 120.

canlarını bağışlayacağını söylemiştir. Ancak Sultan I. Kılıç Arslan'ın güçleriyle birlikte toparlanıp geri taarruz edeceği haberinin alan Türk garnizonu ümitlenip müzakerelere son vermiştir.

Sultan I. Kılıç Arslan bir ayın sonunda kont Raymond'un birliklerine saldırı düzenledi. Flandre kontu Robert kuvvetleriyle Raymond'a yardıma koşmuştur ve tüm gün süren savaş kalabalık Haçlı ordusunun büyük zayıat vermesine rağmen zaferiyle sonuçlanmıştı. Sonunda ise İznik teslim olmak zorunda kalmıştır. İmparator I. Alexios Komnenos'un kendi birlikleriyle İznik kalesini ele geçirmesi Haçlı kuvvetlerinin moralini bozmuştur zira şehri ve içindeki malları yağmalayamamışlardır.¹⁶⁷

İmparatorun kuvvetleri İznik'i teslim aldıktan sonra değerli eşyalar Bizans imparatoruna kalmıştır. İmparator Haçlı kumandanlarına hediyeler gönderilmesini emretmiştir. Askerlere de tartaron (bakır para) dağıtılmıştır.¹⁶⁸

İznik kuşatması Haçlılara pahalıya patlamıştır. Balduin von Gent, Kont Wilhelm von Forez, Galon von Lille ve Fransız soylularından Guido von Possessa ölen bazı önemli Haçlı kumandanlarıdır.¹⁶⁹

İznik'in, Bizans imparatoru tarafından ele geçirilmesinden sonra imparatorun burada Bizans garnizonu kurduğunu bilmekteyiz bu çok mantıklı bir hamleydi zira Bizans imparatoru Haçlıların büyük zorluklarla alabildikleri bu şehrin Türklerin taarruzu ile tekrar elden çıkmasını arzulamamaktaydı. Haçlılar ise 28 Haziran 1097 tarihinde İznik'den ayrılarak yollarına devam etmişlerdir.¹⁷⁰

İzniğin kaybedilmesinden sonra Sultan I. Kılıç Arslan, Anadolu'da tutunabilmek için Haçlılara karşı savunma savaşı yapması gerektiğini biliyordu zira sayısal üstünlük Haçlılarda idi. Bundan dolayı Sultan I. Kılıç Arslan, Danışmentli Gümüştekin ile Kayseri Selçuklu beyi Hasan'ı yanına alarak Anadolu'da yeniden asker toplamaya

---

¹⁶⁷ J.F. Michaud, **Haçlı Seferlerinin İlginç Olayları**, Güray Kırpık (Haz.), Ankara, Lotus Yayınevi, 2011, 168.

¹⁶⁸ Carnotensis, 67.

¹⁶⁹ Tyrensis, 120.

¹⁷⁰ Karakaya, 54.

başlamıştır. Haçlı birlikleri İznik'i ele geçirdikten sonra Eskişehir (Dorylaion)'e doğru ilerlemeye başlamışlardır. Bizans imparatorunun adamı Tatikios onlara arkadan ulaşarak ek takviye sağlamıştır ayrıca Bohemond ve Raymond'da diğer Haçlı kumandanlarıyla Anadolu içlerine doğru harekete başlamışlardır. Haçlıların geldiği haberini alan Sultan I. Kılıç Arslan, Eskişehir'de onları karşılamaya hazırlanmıştır.¹⁷¹

İznik'in kaybı sonucunda Sultan I. Kılıç Arslan, İç Anadolu bölgesine çekilmiş ve Konya'yı Anadolu Selçuklu Devleti'nin yeni başkenti yapmıştır. Sultan I. Kılıç Arslan, Türk kuvvetlerini toplayarak Haçlı ordusuna darbe indirebilmek için planlar yapmıştır.¹⁷²

Eskişehir'de meydana gelen savaşta Türkler okçularıyla savaşa başlamışlardır ve Haçlılara karşı turan taktiğini kullanmışlardır, bu taktikle etrafları sarılan Haçlı kuvvetleri yok olmak üzereyken arkadan yardıma gelen ikinci Haçlı ordusu savaşı tekrar Haçlı lehine çevirmiştir. Lö Püy (Le Puy) piskoposu Ademar (Adhemar) Fransız birliğiyle Türk kuvvetlerini arkadan çevirerek savaşın seyrini Haçlılar lehine kaydırmış ve Sultan I. Kılıç Arslan ordusunu geri çekerek yıpratma savaşı vermek zorunda kalmıştır. Haçlı ordularının gücüne şahit olan sultan I. Kılıç Arslan düşmana karşı gerilla taktikleri kullanarak Haçlı ordusunu zayıflatma planı yapmıştır. Örneğin Haçlı kuvvetlerinin geçebileceği yol güzergahlarındaki su ve yiyecek kaynaklarını tahrip etmiştir. Bu arada Haçlı orduları fazla zaman kaybetmeden kazandıkları zaferler üzerine yola devam etmişler ve Konya (Ikonion)'ya doğru ilerlemişlerdir.¹⁷³

Sultan I. Kılıç Arslan; Danişmendli Gümüştekin, Ahmet Gazi ve emir Hasan gibi Selçuklu beyleri ile Haçlı ordularına karşı büyük mücadeleler vermesine rağmen Haçlı ordusunu yavaşlatmaktan başka elinden bir şey gelmemiştir. Emir Hasan, Kayseri bölgesine ilerleyen Haçlılarla kahramanca mücadele etmiştir. Sonraki yıllarda mücadelesine devam etmiş savaştığı bir dağ yamacında şehit olmuştur. Bu dağa bu olaydan ötürü Hasan Dağı ismi verilmiştir.¹⁷⁴

---

¹⁷¹ Demirkent, 33.

¹⁷² Sevim ve Merçil, 534.

¹⁷³ Demirkent, 34-35.

¹⁷⁴ Sevim ve Merçil, 533-534.

Haçlı Seferine katılmış olan Peter Tudebodus, içinde olduğu Haçlı birliklerinin yiyecek ve içecek sıkıntısı çektiğini eserinde ifade etmesi I. Kılıç Aslan'ın taktiğini kanıtlamaktadır. Haçlıların bulabildikleri sadece dikenli bitkiler olduğundan atlarının öldüğü ve bu nedenle Haçlıların yaya devam ettikleri kaynağımızda geçmektedir.¹⁷⁵

Türklerin yıpratma savaşlarını Fulcherius Carnotensis eserinde şöyle anlatır:
“Dük Godefroi, Raymond ve Hugue de France iki günlüğüne bizlerden ayrıldılar. Benim bilmediğim bir nedenden ötürü yanlarında fazlaca adamla uzaklaşmışlardı ve bu olay nedeniyle birbirini takip eden savaşlar boyunca bizler telafisiz kayıplar verdik, Türkler tarafından birçok adamımız katledildi... Türkler kurtlar gibi uluyor, attıkları oklarda sağanak şeklinde üzerimize yağıyordu. Tüm bunlar bizi sersemletmişti. Adamlarımızdan çoğu ölmüş ve yaralanmıştı. Bu hiç alışık olmadığımız bir mücadele şekli olduğundan çareyi kaçmakta bulduk... Daha ne söyleyebilirim ki? Hepimiz koyun sürüsü gibi birbirimize sokulmuş, titriyor ve korkuyorduk”.¹⁷⁶

1101 yılı içinde Never kontu Giyyom emri altındaki Fransız askerleriyle beraber Avrupa'dan hareketle Konstantinopolis üzerinden Anadolu'ya geçmiştir. İlk Haçlı Seferine katılan Haçlıların kullandığı yolu takip ederek Ankara'ya ulaşmıştı fakat kendinden önce giden Haçlı ordularına ulaşamadığı için tek başına Türklerle mücadele etmeye cesaret gösterememiştir bu nedenle Konya yoluna sapmıştır zira oradan Antakya'ya daha güvenli bir şekilde gidebileceğini düşünmüş idi ancak durumdan istihbarat alan Sultan I. Kılıç Arslan bu orduyu Merzifon zaferinden bir hafta sonra Konya yakınlarında yakalayarak taarruz etmiştir fakat askerlerinin gücü zayıf idi ve gelen Haçlı ordusunda henüz tam güçte olduğundan zafer kazanamadı. Direk saldırılar yerine Haçlı ordusunun ilerleyerek güçten düşmesini beklemek daha akıllıca olurdu zira yol boyunca yiyecek ve içecek kaynakları Türkler tarafından yok edilmişti. Konya'ya ulaşan Haçlı birlikleri onları bekleyen Türklerin saldırısına uğramış ve Kont Giyyom ile bazı adamları hariç ikinci Haçlı birlikleride hezimetle uğramışlardır ancak bu seferde Never Kontu ve Akitanyalı Fransızlar, Anadolu'ya geleceklerdi. Bu gelen üçüncü Haçlı ordusu I. Alexios Komnenos'un tavsiye ettiği güzergâhlardan

---

¹⁷⁵ Tudebodus, 85.

¹⁷⁶ Carnotensis, 69.

ilerlemişlerdir. Türkler gelen bu orduyu görünce savaşamayacak kadar çok olduklarını anlamışlar ve dağlara kaçmak durumunda kalmışlardır.¹⁷⁷

Haçlı orduları genel olarak Anadolu'da, Türklere karşı büyük zayıflar vermelerine rağmen yine de ismini verdiğimiz önemli Haçlı liderleri Anadolu'yu aşarak Kudüs'e ulaşabileceklerdir.

Haçlı kuvvetlerinin İznik'i ele geçirmeleri Birinci Haçlı Seferinin Haçlılar adına ilk büyük başarı olduğunu söyleyebiliriz. İznik'in Haçlılar tarafından ele geçirilmesi fakat Bizans imparatorunun İznik'i alması Bizans İmparatorunun önemli bir başarısıdır. I. Alexios Komnenos, Haçlılardan bağlılık yemini almasaydı işler kendisi için iyi olmayabilirdi. İznik te mücadeleyi kaybeden sultan I. Kılıç Arslan, Konya'yı kendine başkent yaptıktan sonra İç Anadolu bölgesine çekilerek Haçlı ordularına karşı mücadelesini sürdürmüştür.

---

¹⁷⁷ Demirkent, 46-48.

Fotoğraf 2.1. İznik Surlarından Görüntü¹⁷⁸

---

¹⁷⁸ I. Demirkent, **Haçlı Seferleri**, 1. Basım, İstanbul, Dünya Yayıncılık A.Ş. 1997, 30.

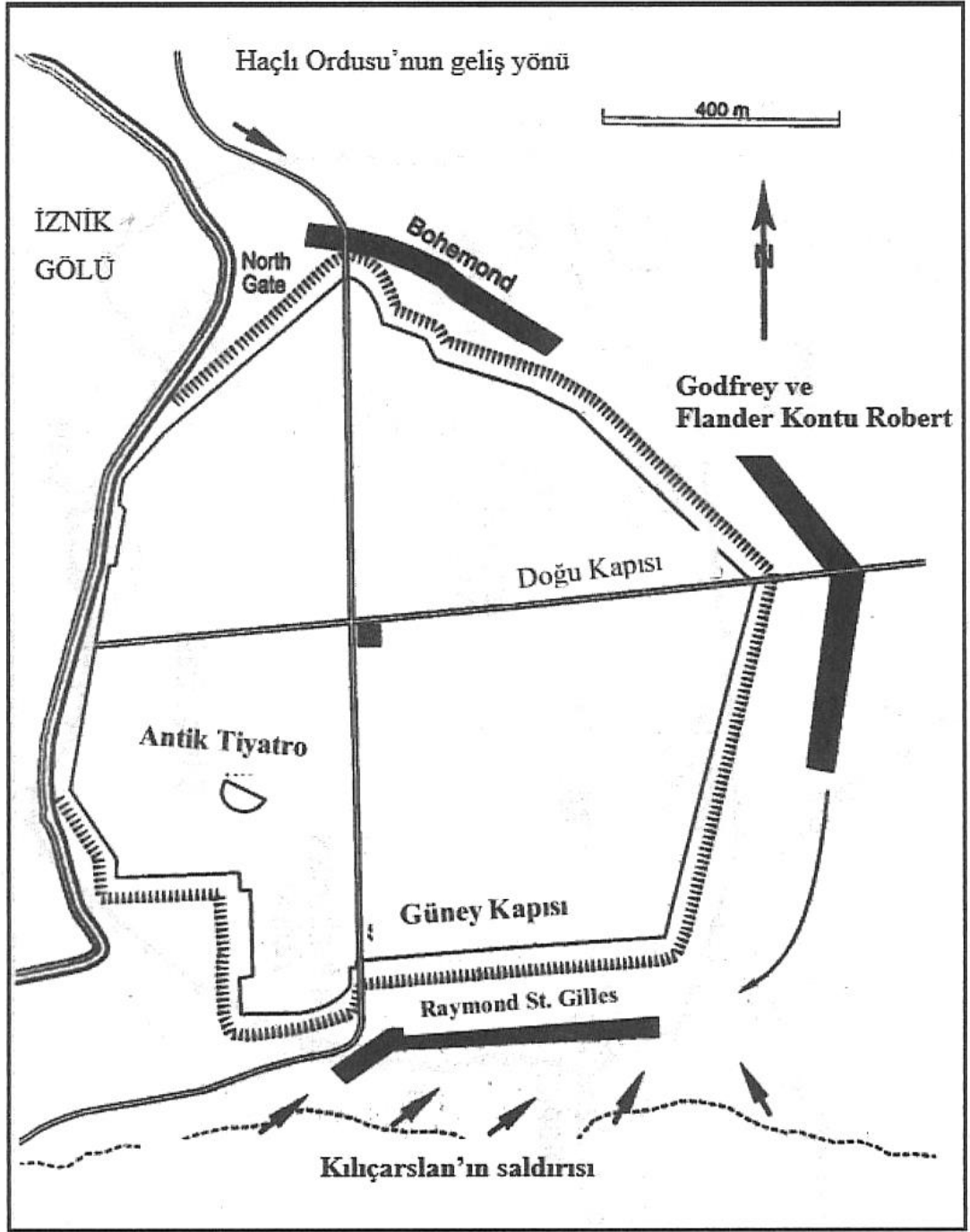
Minyatür 2.1. Haçlılar, Korkutma Amacıyla İznik Kuşatmasında Ölen Türklerin Kafalarını Mancınık Aracılığıyla Surların İçine Atıyorlar (14. Yüzyıl Minyatürü)¹⁷⁹

¹⁷⁹ Demirkent, 1997, 31.

Resim 2.1. Temsili Haçlı Askeri¹⁸⁰

¹⁸⁰ H. Kavak, **Birinci Haçlı Seferi Esnasında Doğu Akdeniz'in Durumu**, Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul, 2016, 174

Çizgele 2.1. İznik Kuşatması¹⁸¹

¹⁸¹ Tudebodus, 204.

2.6. Antakya Kuşatması ve Haçlılar ile Bizans İmparatoru Arasındaki Anlaşmazlık

Willermus Tyrensis'in eserinde Antakya'nın öneminden ve şehrin tarihinden bahsedilmiştir. Antakya, Anadolu'nun önemli şehirlerinden olup eski ismi "Ribla" olarak geçmektedir. Büyük İskender'in ölümünden sonra bölgede egemenlik kuran kral Antiochus zamanında şehrin imar edildiğinden ve kalelerle güçlendirildiğinden bahsedilmiştir. Bahsi geçen kral şehre Antiochia (Antakya) ismini vermiştir. Antakya'nın içinde Haçlı Seferi zamanında akarsularla sulanan verimli toprakların bulunduğu ifade edilmiştir.¹⁸²

Fulcherius Carnotensis ise eserinde Antakya ile ilgili şu bilgileri vermiştir:

"Antakya gerçekten çok iyi korunan büyük bir şehirdi... Şehirde 12 havariden biri olan Peter şerefine adanmış bir kilise bulunmaktadır. Bu kilise Peter tarafından piskoposluk olarak inşa edilmiş Hz. İsa tarafından baş piskoposluk kilisesi ve cennetin krallığının anahtarı olarak kabul edilmiştir. Şehirde kutsal Mary onuruna inşa edilmiş bir başka kilise daha bulunmaktadır ki bu kilise dairesel şekilde inşa edilmiştir... Deniz tahminimce Antakya'dan 13 mil uzaklıktaydı. Çünkü asi nehri denize bu noktadan dökülüyor ve uzaklardan getirilen yüklerle dolu gemiler bu kanalla Antakya'ya ulaşıyordu. Denizden ve karadan gelen mallar sayesinde şehir her açıdan bolluk içindeydi".¹⁸³

Antakya şehri o dönemde Selçuklu Sultanı Melik Şah'a tabi olan Yağısıyan isimli Bir Türk tarafından idare edilmekteydi.¹⁸⁴

Haçlı kuvvetleri, Bizans ordusuyla ilerleyerek Antakya'ya vardıklarında kuşatma için hazırlıklılara girişmişlerdir. Türklerde bu saldırıya karşı Horasan bölgesinden adam toplamaya çalışmışlardır.

---

¹⁸² Tyrensis, 165-166.

¹⁸³ Carnotensis, 76-77.

¹⁸⁴ Tyrensis, 169.

Haçlı Kuvvetleri Peter Tudebodus'un eserine göre 21 Ekim 1097'de Antakya'ya ulaşmışlardı ve şehri üç taraftan kuşatmaya koyulmuşlardır. Burada Haçlılar konaklayabilecekleri mağaralar ve yiyecek noktaları keşfetmişlerdir.¹⁸⁵

Raimundus Aguilers, eserinde Haçlı kuvvetlerinin yaz sıcakları nedeniyle yıprandığını ve önde gelen bazı komutanların ordunun kış mevsimine yaklaştıkları dolayısıyla da civar bölgelerde kalelere yerleşmek istediklerinden bahsetmiştir. Raymond ise bu duruma şu şekilde muhalefet etmiştir:

“Tanrı'nın ilhamıyla buraya kadar geldik, O'nun müşfik teveccühüyle kaya gibi sağlam istihkamları olan İznik'i kazandık ve O'nun şefkatinin yanı sıra ordumuzun sükûn ve ahengiyle Türklere karşı zafer kazandık; hülasa işlerimizi O'na tevdi etmemiz gerek. Ne krallardan yahut kralların önderlerinden ne de dehşetli yerlerden ya da zamanlardan korku duymamamız gerek, zira Efendimiz şimdiye dek bizi sayısız tehlikeden korudu” bu konuşma müteakibinde Haçlılar sefere beklemeden devam etmeye Karar vermiş oldular.¹⁸⁶

Haçlılar'ın kuşatma girişimlerine karşılık Yağısıyan, komşu şehirlerden kuşatmanın uzun sürebileceği ihtimaline yönelik koyun ve sığır gibi hayvanlar, kuşatma sırasında şehri korumaları için ise takviye kuvvetler ve çeşitli silah gereksinimine karşılık demir cevheri sağlamıştır.¹⁸⁷ Yağısıyan Haçlılara karşı kentin surlarını güçlendirmiş ve çevre bölgelerde bulunan Türk idarecilerden yardım istemiştir. Dımaşk Meliki Dukak beraberindeki kuvvetleriyle beraber yardım için Antakya'ya doğru ilerlerken yol üzerinde Haçlılar ile karşılaşmış ve Haçlı ordularının kalabalık oluşları karşısında zafer elde edememiş ve geri çekilmiştir. Dukak gibi bölgeye yardıma giden Melik Rıdvan, Bohemond'a karşı yenilmiş ve oda geri çekilmiştir.¹⁸⁸

Anna Komnena'nın eserine göre Antakya surlarında gelen ordu tarafındaki bir burçta görevli olan bir Ermeni kişi bulunmaktaydı, Haçlı komutanı Bohemond bu kişiyi kendi

---

¹⁸⁵ Tudebodus, 92-93.

¹⁸⁶ Aguilers, 67.

¹⁸⁷ Tyrensis, 170.

¹⁸⁸ O. G. Özgüdenli, **Büyük Selçuklu Devleti Tarihi (1040-1157)**, 1 Basım, İstanbul, İsam Yayınları, 2013, 208

tarafına çekmek istemiştir ve gönderdiği adamlarla bunu başarmıştır. Bohemond tarafına gelen bu görevli kişi Bohemond'a şu sözleri ilettiler:

“Sen ne zaman istersen... dışarıdan bana gizlice işaret verirsin, ben hemen bu küçük burcu sana teslim ederim; yalnız, sen ve buyruğundaki askerler, elinizin altında ip merdivenlerle hazır olun, ancak sizin hazır olmanız yetmez; bütün ordu silah başı etmiş bulunmalı, ta ki dehşete düşecek Türkler, sizin surlara tırmanışınızı görüp, savaş nağralarınızı duyar duymaz hemen kaçmaya koyulsunlar”.¹⁸⁹Bahsi geçen bu Ermeni kişi Salim Koca'nın eserinde ismi “Firuz” olarak geçmektedir.¹⁹⁰

Ermeni burç görevlisi Anna Komnena'nın eserine göre Antakya'ya ihanet edip söz verdiği gibi Bohemond'a kapıyı açınca buradaki Türkler pek fazla mukavemet göstermeden kaçmışlardır. Antakya iç kalesinide muhafaza edecek fazla sayıda Türk askeri bulunmamaktaydı burasıda bir süre sonra diğer Haçlı kuvvetlerinin de yardımıyla düşmüştür. Anna Komnena eserindeki bu söylemleri büyük ihtimalle fethin babası tarafından yapıldığını kanıtlamak ve zaferi Bohemond'a vermemek için gerçekleştirmiş olmalıdır zira Bohemond, Antakya'nın ele geçirilmesi noktasında büyük emekleri bulunmaktadır ve Anna Komnena'nın eserinde olduğu kadar Antakya kolay ele geçirilmemiştir.

Antakya kuşatması sırasında Haçlı ordusu kıtlık, soğuk iklim şartları ve hastalık gibi faktörlerle büyük zayıflık vermiştir. Bu nedenle şehirdekiler çok endişelenmiş ve komşu şehirlerden yardım talep etmişlerdir. Bu şehirler Halep, Dimaşk, Kayseriye (Kayseri), Emesia ve Hieropolis olarak sıralanabilir. Seferin daha fazla uzamaması için Haçlılar şehre tekrar tekrar taarruzlar gerçekleştirmişlerdir.¹⁹¹

Willermus Tyrensis'in eserinde I. Alexios Komnenos'un, Antakya Seferine katılmak istemesi ancak bazı nedenlerle bunun gerçekleşmemesi ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Buna göre Wilhelm von Grandmenil ve Antakya kuşatmasından kaçan bazı Haçlılar, sefere hasta oldukları mazeretiyle katılmayan Kont Stephan von Chartres ve Blois'in bulunduğu Küçük İskender'de buluşurlar ve seferin zorluklarını

---

¹⁸⁹ Komnena, 334.

¹⁹⁰ Koca, 109.

¹⁹¹ Tyrensis, 193.

konuşmuşlardır. Kont Stephan, Bizans imparatorunun sefere katılmak arzusunda olduğunu öğrenince derhal yanına giderek onunla bir konuşma gerçekleştirir. Kont Stephan Antakya üzerine Kürboğa'nın büyük bir ordu ile geldiğini ve Haçlı kuvvetlerinin açlık ve susuzluktan zayıfladığını dolayısıyla bölgenin tehlikeli olduğunu ifade eder. Liman kentlerinin tahrip edildiğini ve lojistik yardımın gelebilecek bir yerin olmadığını söyler. Eğer kendisin sefere gidecek olursa imparatorun ordusunun yok olacağını savunur. Bunun üzerine de imparator danışmanlarıyla konuştuktan sonra sefere katılmamaya karar vermiştir. Willermus Tyrensis imparatora yalan söylediği için kontu ve seferden kaçanları eserinde oldukça yerdiğini söyleyebiliriz. İmparatorun yardıma gelmediği için kuşatmanın daha zor geçtiğini ve Haçlıların imparatoru yolundan vazgeçirenleri lanetlediğini ve beddualar ettiğini eserinde ifade etmiştir.¹⁹²

Antakya kuşatması gerçekleştiren Haçlılar çok kez Türk taarruzuna uğramışlardır genelde ok yağmuruna uğrayan Haçlılar için Antakya zor bir lokma olduğu kesinleşmişti. Bohemond adamlarına şu şekilde hitap etmiştir: “Lortlar ve pek bilge şövalyeler, siz destek verirseniz ve plan cazip iyi görünüyorsa pek mahir Flandre Kontu’yla birlikte ben giderim”.¹⁹³

Flander ve Normandia kuvvetlerinin liderliğini yapan Bohemond, Antakya kuşatması sırasında Türk okçularının saldırısına uğradığı kaynaklarda geçmektedir. Yakın dövüşte daha iyi olan Haçlı kuvvetleri burada yıpratılmışlardır. Bohemond bu nedenle civar köylerden lojistik destek sağlamak suretiyle ordusunun dayanıklılığını artırmış ve muhasaranın uzamasına neden olmuştur. Emri altındaki askerleri topyekûn Antakya Kalesine sürmüştür. Burada ok kullanma avantajları zayıflayan Türk birlikleri zayıflatılmış ve Antakya Haçlılar tarafından ele geçirilmiştir.¹⁹⁴

Tekrar ifade edilmesi gerekir. Antakya'nın Haçlılar tarafından kuşatılması ve ele geçirilmesi konusu Anna Komnena'nın eserinde ima edildiği kadar kolay olmamış ve pek çok meşakkatli denemenin ardından bahsi geçen olay gerçekleşmiştir.

---

¹⁹² Tyrensis, 249-251.

¹⁹³ Tudebodus, 94-95.

¹⁹⁴ Aguilers, 70-73.

Anna Komnena eserinde babasını haklı çıkarmak için gayret gösterdiği anlaşılmaktadır. Verdiği bazı bilgiler şöyledir: I. Alexios Komnenos'a bağlılık yemini etmiş olan Bohemond, Antakya'yı ele geçirdiğinde burayı Bizans imparatoruna vermesi gerektiğini biliyordu ancak bunu arzu etmemekteydi. İmparatorun görevli komutanı olan Tatikios'u bu amaçla kandırmaktan geri durmamıştır ona şu sözleri söylemiştir:

“Sana bir sır açıklayacağım; bununla senin kurtuluşun sağlanacak, kontların kulağına gelen bir haber, onların aklını perişan etti: İmparator, sultanla anlaşmış, Horasandan gelen orduyu bizim üzerimize o göndertiyormuş. Kontlar buna inanmış bulunuyor ve seni öldürtmek için hazırlık yürütüyor. Bana gelince; başındaki tehlikeyi sana bildirip seni uyarmakla, görevimi yaptım gerisi sana kalmış kendinin ve komutan altındaki adamların güvenliğini düşünerek gerekli önlemi almak, sana düşüyor”.¹⁹⁵

Yine Anna Komnena, eserinde Antakya'nın alınmasını şu şekilde anlatır: Bu sahte haberi aldıktan sonra Antakya kuşatmasından canını kurtarmak için Tatikios kaçmış ve Bohemond'da amacına ulaşmıştır bu şekilde Antakya ele geçirildiğinde Bohemond'da buranın yegâne hükümdarı olacaktı.

Anna Komnena'nın eserine göre Antakya'nın Bizans mülküne giriş tarihi on üç ya da on dört Şubat 1143 tarihine koyulmaktadır.¹⁹⁶

Anna Komnena'nın eserine göre I. Alexios Komnenos'un, Bohemond'a gönderdiği mektup şu şekildedir:

“Yalnız senin değil, tümünüzün Rum imparatorluğuna içtiğiniz antları, verdiğiniz sözleri biliyorsun. Öyle iken, ilk kez sen Antakya'yı kendinde tutmakla (yönetimini Rum imparatorluğuna devretmemekle) ve çeşitli hisarları, o arada (üstelik Rum yönetimine girmişken) Lazkiye'yi bile kendine boyun eğdirmekle, içtiğin antı çiğnemmiş oldun. Bu nedenle, Antakya'dan ve bütün diğer yerlerden çekil; hakça

---

¹⁹⁵ Komnena, 334.

¹⁹⁶ U. Mateos, P. Grigor, **Urfalı Mateos Vekayi-Namesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli**, Halil Yınanç (çev.), 3.Basım, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2000, 295.

olanı yap, kendine düşman kazandırıcı ve seni yeni savaşlara sürükleyici işlerden uzak dur”.¹⁹⁷

Anna Komnena'nın eserinde Kabahatini bilen Bohemond'un kendini savunabilmek için bir mektup göndermiş olduğu ifade edilir mektup şu şekildedir:

“Bu durumun ortaya çıkmasından sorumlu olan ben değilim, sensin, çünkü sen bize, güçlü bir orduyla bizi izleyeceğin sözünü verdin, ama bu sözü yerine getirmeye yanaşmadın. Biz ise Antakya'ya vardığımızda, çekilmez çilelere katlandığımız üç ay boyunca, bir yandan düşmanlarla bir yandanda insan bilincinin (benzerini görmediği) tanımadığı bir kıtlıkla umutsuzca boğuştuk; öyle ki, çoğumuz, törenin yenmez saydığı etleri (kedi, köpek vb. eti) yemek zorunda kaldık. Biz gücümüzü ayakta tutmaya çabalarırken, bizim yanımıza, bize yardımcılık etsin diye verilmiş olan, sen imparator hazretlerinin pek sadık hizmetkarı, Tatikios, bizi tehlike ortasında bırakarak, çekti gitti. Yine de hiç umulmazken kenti ele geçirdik ve Antakyalıları kurtarmak için Horasandan gelen orduları da tam bozguna uğrattık”.¹⁹⁸

Birinci Haçlı Seferinde, Antakya'nın Bizans imparatoruna verilmemesi ilginç bir konudur. Bohemond kendini, Bizans İmparatorluğunun kendisine yeteri kadar destek vermemesi dolayısıyla bahsi geçen bölgenin kendisine ait olduğunu her haliyle göstermiş ve savunmuştur. Bizans kaynakları ise Bohemond'un Bizans imparatoruna karşı yeminini bozduğunu ve kabahat işlediğini söylemektedir. Sonuç itibari ile Bizans İmparatorluğu ve Haçlılar arasındaki ilk anlaşmazlık durumu Antakya'da ortaya çıkmıştır.

---

¹⁹⁷ Komnena, 348.

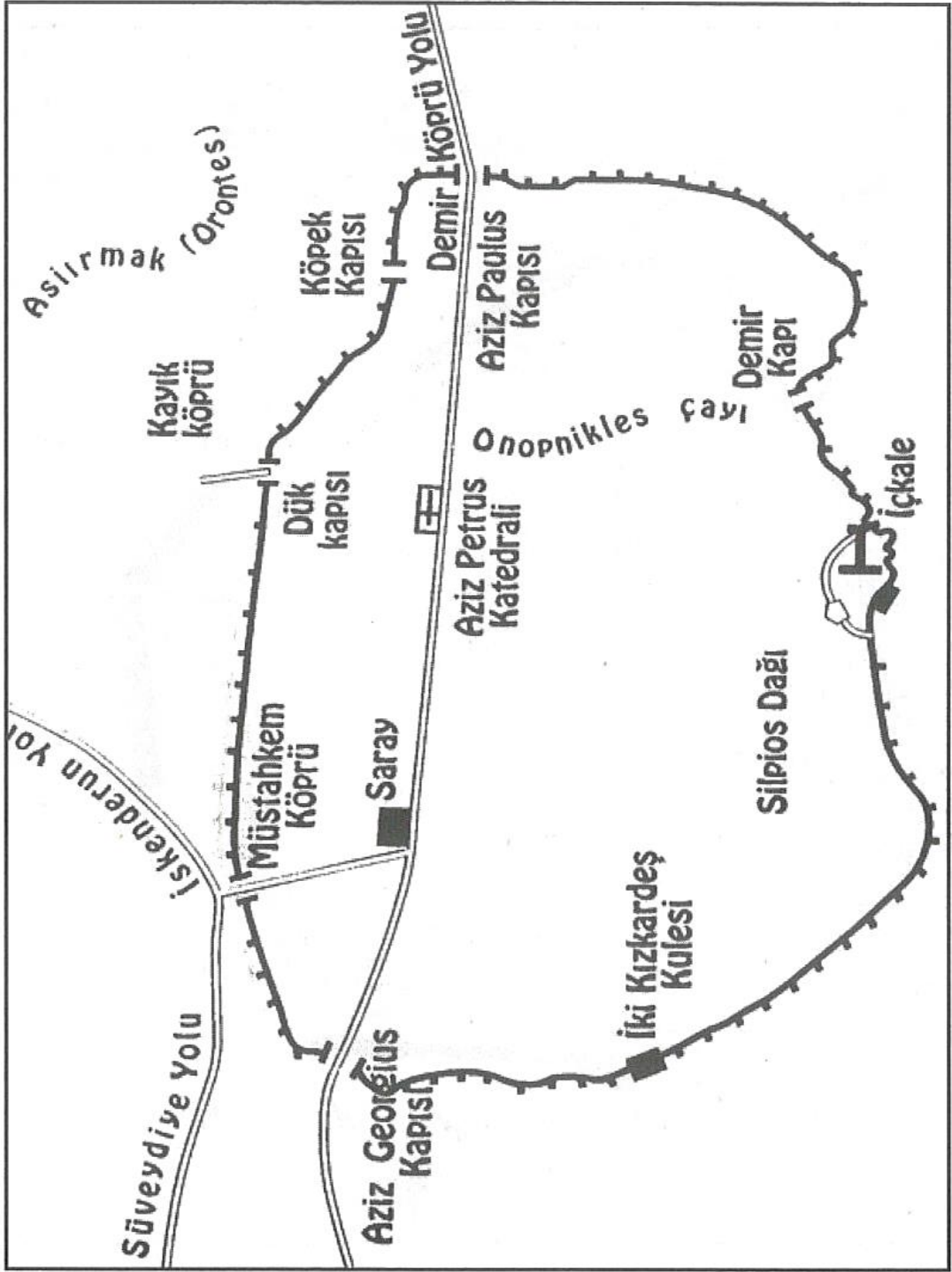
¹⁹⁸ Komnena, 348.

Minyatür 2.2. Antakya Kuşatması¹⁹⁹

---

¹⁹⁹ Karaca, 2007, 157.

Çizgele 2.2. Antakya Kent Planı²⁰⁰

²⁰⁰ Tudebodus, 203.

2.7. Kudüs'ün Haçlılarca Ele Geçirilmesi

Antakya'nın ele geçirilmesinden sonra Haçlı orduları yollarına devam etmişlerdi. Kaynaklarda Haçlılar'ın, Kudüs yakınlarında bir vadi içinde olan Refani isimli bir şehre ulaştıkları geçmektedir. Şehir halkı korkudan kaçtıkları için Haçlılar buradan Kudüs kuşatmasına gitmeden önce besin malzemeleri bulmuşlardır ve on beş gün kadar burada yolculuklarından kalan yorgunluklarını atmışlardır. Yolculuklarına devam eden Haçlılar Arka kalesine vardılar ve şubat ayı zamanında burada Türk askerleriyle savaştılar. Sonunda Dük Godefroy, Flander kontu Robert ve Bohemond önderliğindeki Haçlılar zafere ulaşmışlardır.²⁰¹

Antakya seferinden sonra yorulmuş olan Haçlı kuvvetleri Kudüs kuşatması için öncelikle hazırlıklar yapma düşüncesindeydiler bu düşüncelerini Haçlı komutanlarına söylemişlerdir. Bunun üzerine bir toplandı yapılmıştır ve seferin ekim ayına ertelenmesi kararlaştırılmıştır bu sırada Haçlı halkı ve prensler dinlenip kendilerine çekin düzen vermişlerdir.²⁰²

Haçlı orduları İznik ve Antakya kuşatmalarında olduğu gibi Kudüs kuşatmasında da Bizans İmparatorluğu yönetiminden erzak yardımları almışlardır ve bu sayede Kudüs kuşatmasında daha fazla etkili olabileceklerdir. Gelen erzaklar: et, yağ, şarap ve arpa olarak örneklendirilebilir.²⁰³

Haçlılar erzaklarıyla beraber yük hayvanlarını kullanarak ilerlemeye devam ederlerken karşılarına çıkan kale ve köşkleri ele geçirmişlerdir. Godefroi ve Bohemond liderliğindeki Haçlılar Kudüs'ü uzaktan gözlemlemek için Siyon isimli bir dağa kamp kurmuşlardır.²⁰⁴

Fulcherius Carnotensis eserinde Kudüs'e vardıklarında burasıyla alakalı bilgiler vermiştir. Şunları ifade etmiştir: "Kudüs şehri ağaçlardan, şehre ok atımlık mesafede olan Silaom denen küçük göl hariç, akarsudan ve pınarlardan yoksun dağlık bir

---

²⁰¹ Tudebodus, 163-165.

²⁰² Tyrensis, 279.

²⁰³ Tudebodus, 167.

²⁰⁴ Aguilers, 188-190.

bölgede kurulmuştur... Şehirde bulunan birçok sarnıç sayesinde yağmur suları toplanır ve yerli su elde edilirdi. Şehir dışında da insanlar ve hayvanlar için sarnıçlar bulunurdu. Şehrin ilginç bir boyutu vardır, ne çok büyük nede çok küçüktür. Kentin surlarının arasındaki genişlik dört ok atımı mesafededir. Şehrin batısında Davut kulesi, güneyinde Zion dağı, bu dağ ok atım mesafesinden de yakındır, doğusunda ise şehrin bir adım dışında bulunan Zeytûn dağı bulunur.”²⁰⁵

Kudüs hakkında değerli bilgilere sahip olan Willermus Tyrensis eserinde Kudüs ve tarihi ile ilgili bazı bilgiler vermiştir. Eserinde Kudüs’e yirmi dört mil uzaklıkta Yafa Limanı olduğundan bahsetmiştir. Emaus Kalesi hakkında ise buranın Mesih’in dirildiği ve havarilere görüldüğü yer olduğunu söylemiştir. Nobe isimli bir yer hakkında da burada Petrus’un sekiz yıl felç olan Yafa isimli birini iyileştirdiği yer olduğunu söylemiştir. Willermus Tyrensis, Kudüs’te pek çok peygamberin yaşadığını ve burada pek çok mucizelerin gerçekleştiğini söylemiştir. Tabi eserde verilen bu bilgilerin Hristiyanlık inancı üzerinden değerlendirilmesi doğru olacaktır.²⁰⁶

Kudüs’te bulunanlar, Haçlılar’ın kuşatma yapacaklarını bildikleri için Antakya’nın yaptığı gibi hazırlıklar yapmışlardır. Şehre yiyecek maddeleri, askeri kuvvetler ve silahlar getirtmişlerdir. Kudüs’ü, Mısır halifesi özellikle surları konusunda güçlendirme çalıştırmaları gerçekleştirmiştir.²⁰⁷

Haçlılar Kudüs’ü, Haziran’ın yedisinde kaynağımızda geçtiği üzere salı günü kuşatmışlardır. Dük Godefroy ve Tancred, Kudüs’ü batıdan kuşatmışlardı. Kont Raymond ise Siyon Dağı tarafında hazırlıklarını yapmıştır. İlk atağa bu birlikler geçmiş ve Arap birlikleriyle savaşmışlardır.²⁰⁸

---

²⁰⁵ Carnotensis, 99-100.

²⁰⁶ Tyrensis, 325-326.

²⁰⁷ Tyrensis, 317.

²⁰⁸ Tudebodus, 172-173.

Willermus Tyrensis'in eserinde Kudüs'ün kuşatılma tarihi, Peter Tudebodus'un eserinde olduğu gibi 1099 haziran ayı olarak ifade edilmiştir. Yine bahsi geçen esere göre sefere kırk bin kişi katılmış olup bunların sadece on beş bini gerçek asker olup geri kalanı sıradan Avrupalı halklardır.²⁰⁹ Kudüs şehri Türklerin, Anadolu'ya faal olarak geldikleri 1071 tarihinden 1098 tarihine kadar Türk idaresinde bulunmaktaydı. Haçlıların, Kudüs'ü ele geçirmek için geldikleri 1099 tarihine kadar ise bölgede Fatımiler hüküm sürmekteydi.²¹⁰

Kuşatma sırasında Haçlıların en büyük problemi susuzluktu. Sınırlı sayıdaki su kaynakları da Kudüs güçlerinin kontrolünde bulunmaktaydı bu nedenle Haçlılar uzun süre kuşatma yapamayacaklarını hesap ettiklerinden sonraki günlerde taarruzlarını arttırmışlardır ve bir an önce şehir surlarını aşmanın planlarını kurmuşlardır.

Kudüs surlarını aşabilmek için gereken merdiven ve teçhizat ahşap malzemelerle yapılabildi fakat bölge kurak ve çöl olduğu için ağaçta pek bulunmamaktaydı bu problem Haçlılarla anlaşılan Süryani bir kişi ile halledilebilmiştir. Bu kişi Haçlılara ağaç bulabilecekleri bir vadiye götürmüştür. Bu şekilde merdivenler için kereste kaynağı elde edilmiştir.²¹¹

Kont Raymond Saint Gilles, Haçlılara engel olan kent surlarının aşımını kolaylaştırmak için ahşap kuleler ve merdivenler inşa ettirmiştir. Bu sırada Kudüs dekiler Haçlıların ne yaptıkları ile ilgili malumat toplaması için casus yollamışlardır fakat casus Haçlılar tarafından yakalanır ve ceza olarak mancınıkla Kudüs'e fırlatılır. Casus havada hayatını kaybetmiştir.²¹²

Haçlıların inşa ettikleri savaş kulelerine rağmen gerçekleşen pek çok başarısız girişim olmuş ardından Haçlılar Kudüs duvarlarında açabildikleri ufak bir gedikten içerilere sızmışlardır. Dük Godefroy askerlerine şöyle seslenmiştir: "Ne diye oyalanıyorsunuz?"

---

²⁰⁹ Tyrensis, 335.

²¹⁰ Karakaya, 102.

²¹¹ Tyrensis, 337.

²¹² Tudebodus, 177.

Dinlesenize tüm Frenkler şehre girmiş” Haçlılar birbirlerinden cesaret alarak Kudüs şehrini dışarıdan içeriye doğru savaşarak ele geçirmişlerdir.²¹³

Savaş sırasında Kudüs halkı mızrak ve oklarla Haçlılara karşı koymaya çalışmışlardır ancak Haçlılarda kalkanlarını kullanarak kendilerini savunabilmişlerdir ve savaş gece boyu sürmüştür.

Haçlılar, Süleyman tapınağını da ele geçirdikten sonra kadın erkek demeden herkesi kılıçtan geçirmişlerdir. Haçlı askerleri evleri yağmalamış ve çoğu bu şekilde zengin olmuştur. Kudüs’ün düşüşü Temmuz’un on beşine rast gelmiştir.²¹⁴

Kudüs şehri, Haçlılar’ın Filistin topraklarındaki merkez üssü olması müteakibinde burada 17 Temmuz 1099 tarihinde Kudüs Haçlı Krallığı tarih sahnesine çıkmıştır. I. Alexios Komnenos’un 1118 tarihindeki ölümüne kadar Kudüs, Godefroi ve Baudouin tarafından idare edilmiştir. İlerleyen zaman içinde 1187 tarihinde bu krallığın yeni başkenti Akka olmuştur.²¹⁵

Kudüs’ün Haçlılar tarafından ele geçirilmesi ve sonuç itibariyle burada kendi yönetimlerini oluşturmaları konusu Birinci Haçlı Seferinin Haçlılar adına önemli bir başarısıdır. Birinci Haçlı Seferi nedeniyle Anadolu topraklarında din ve millet ayrımı yapmaksızın katliamlar gerçekleştiren Haçlı orduları ve Haçlı yöneticileri Urfa, Antakya, Kudüs bölgelerinde kendi yönetimlerini kurmuşlardır. Anadolu’daki, Türk ilerleyişi sekteye uğramış ve Bizans İmparatorunun Haçlılarla olan ortaklığı kısa vadeli olarak Bizans İmparatorluğunun gücünü ve Anadolu’daki otoritesini artırmıştır.

---

²¹³ Tudebodus, 179.

²¹⁴ Carnotensis, 105-106.

²¹⁵ Kavak, 122.

Fotoğraf 2.2. Kudüs’de Bulunan Kutsal Mezar Kilisesi²¹⁶

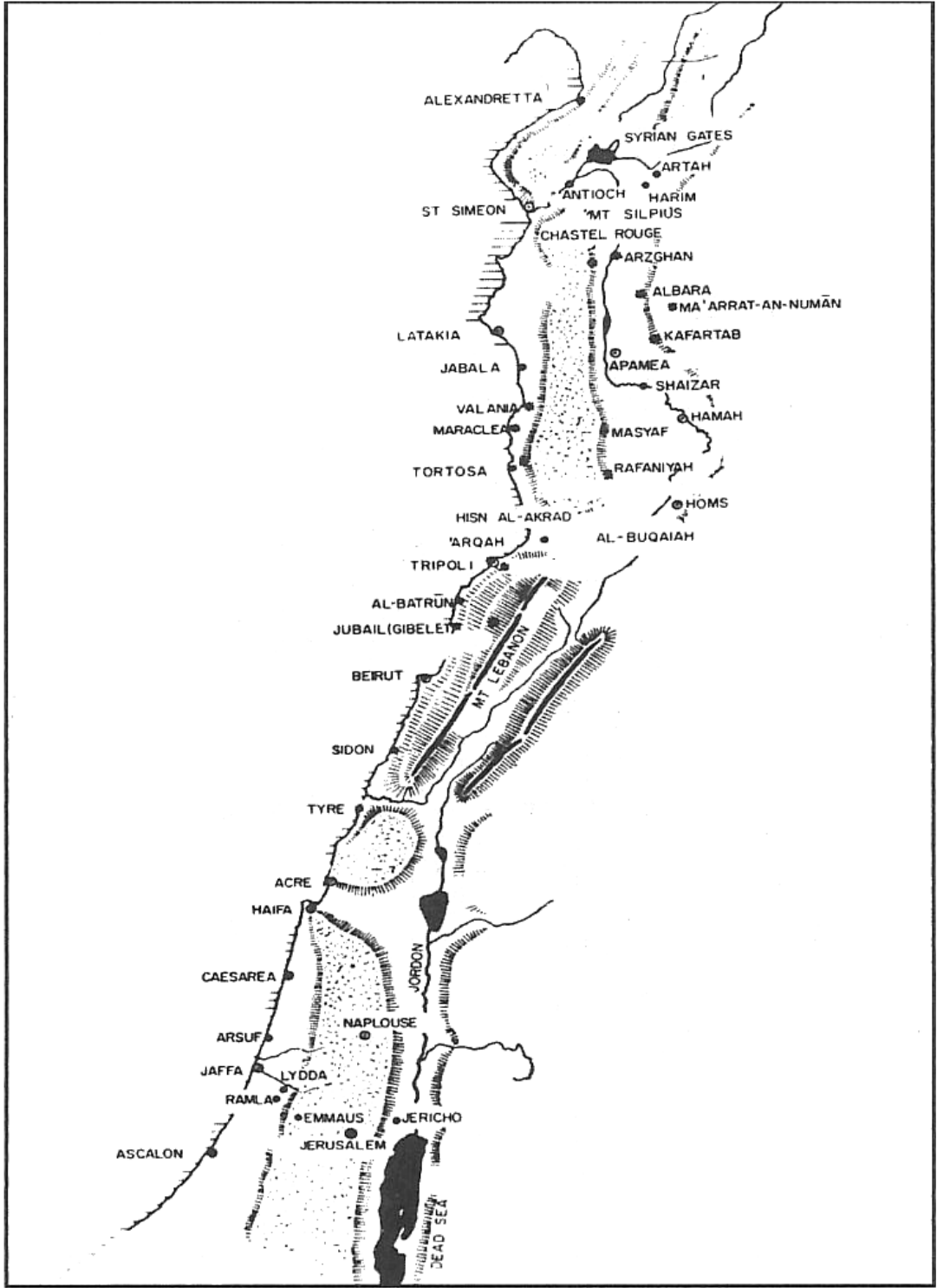
---

²¹⁶ Kavak, 184.

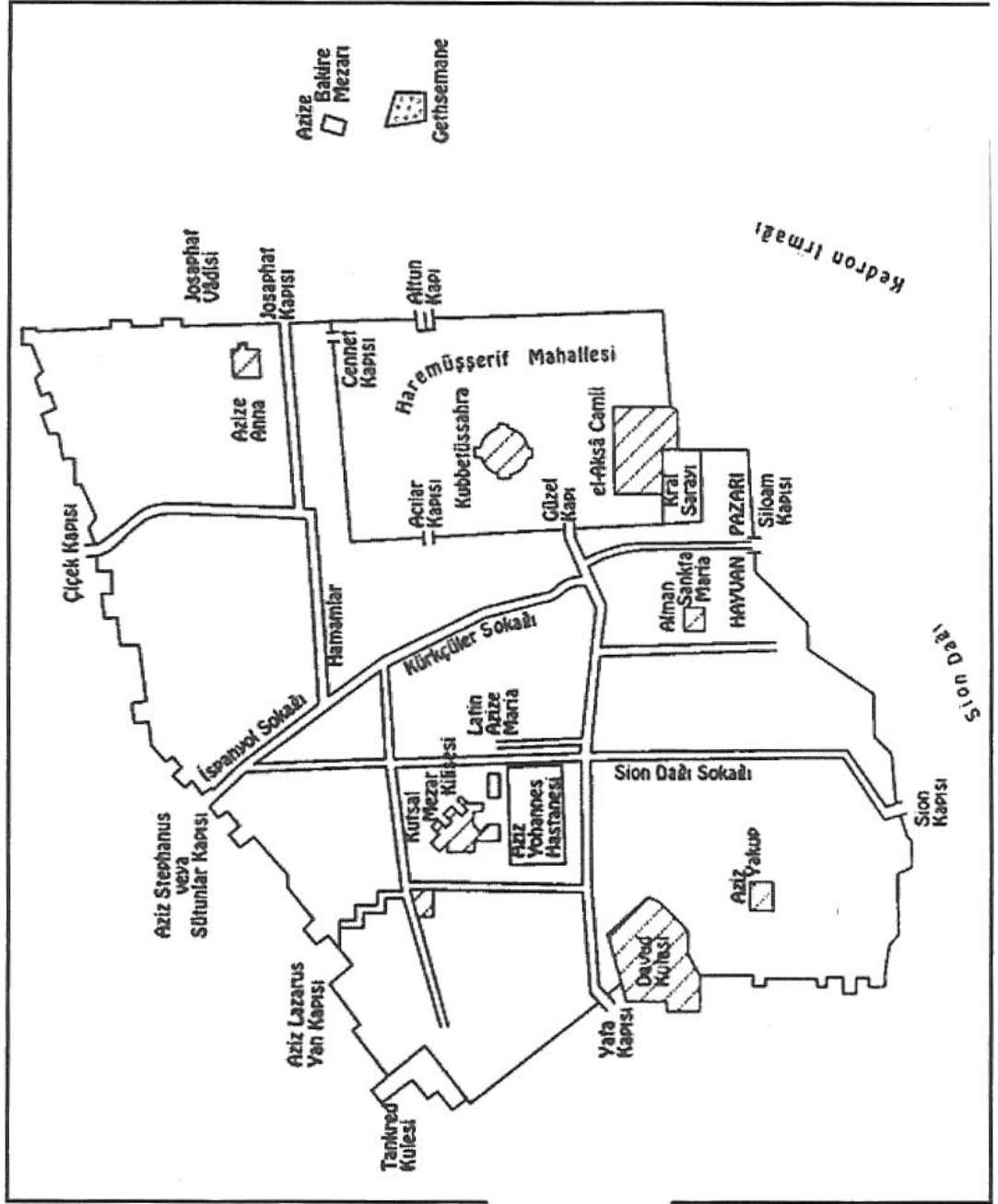
Minyatür 2.3. Kudüs Haçlı Kralı I. Baudouin²¹⁷

²¹⁷ Kavak, 177.

Çizgele 2.3. Haçlı Birliklerinin Kudüs Kuşatması²¹⁸

²¹⁸ Tudebodus, 205.

Çizgele 2.4. Kudüs Şehrinin Çizelgesi²¹⁹

²¹⁹ Tudebodus, 206.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİRİNCİ HAÇLI SEFERİNİN BİZANS AÇISINDAN ÖNEMİ VE I. ALEXİOS KOMNENOS'UN YAŞAMININ SONU

3.1. Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos İçin Birinci Haçlı Seferinin Sonuçları

Birinci Haçlı Seferinde Haçlı kuvvetlerinin yiyecek ve teçhizat gibi ihtiyaçlarının belli ölçüde Bizans imparatoru tarafından karşılanması ayrıca Bizans imparatorunun Haçlı liderlerine değerli hediyeler sunması ve askerlerine de paralar dağıtması nedenleriyle Birinci Haçlı Seferin, Bizans İmparatorluğu ekonomisini zorladığı bir gerçektir.

Birinci Haçlı Seferinin, Anadolu'dan Kudüs'e doğru ilerlemesi Bizans imparatoru I. Alexios Komnenos'un hedeflerine hizmet etmiştir. Anadolu'daki, Türk siyasi gücü kırılmış. Pek çok eski Bizans toprağı yeniden Haçlılar sayesinde Bizans imparatorluğuna dahil edilmiştir. Türkiye Selçuklu Devleti; Ege, Marmara ve Batı Anadolu topraklarını kaybetmiştir. Selçukluların yeni başkenti Konya (Ikonion) olmuştur. Haçlı birliklerinin katkısıyla I. Alexios Komnenos, Anadolu'nun batı bölümünü Türklerden geri alabilmiştir. Bu şekilde Batıdan gelen ilk Haçlılar doğu tehlikesini Bizans İmparatorluğu hesabına bertaraf etmişlerdir.²²⁰

Birinci Haçlı Seferinde Haçlılar Suriye ve Kudüs gibi yerleri ele geçirmişlerdir.²²¹ Sonrasında Haçlılar Bizans'a kafa tutmuşlar ve yeminlerini çiğneyerek bazı yerleri I. Alexios'a vermemişlerdir. Bu yerlerden biri Antakya idi burada Haçlı Antakya Kontluğu kurulmuştur. Bohemond ve Bizans İmparatorunun Antakya'nın hakimiyeti

---

²²⁰ Koca, 111.

²²¹ N. Davies, **Avrupa Tarihi**, 2.Basım, Burcu Çığman-Elif Topçugil-Kudret Emiroğlu-Suat Kaye (çev.), İstanbul, İmge Kitabevi, 2011, 386.

konusunda ayrı düşmeleri. Haçlıların niyetinin sadece Kudüs ve çevresini ele geçirmenin dışında Bizans İmparatorluğu içinde tehlike yarattığını göstermiştir. Bunun yanında, Urfa, Şam, Trablus ve Kudüs'te Feodal Latin devletleri kurulmuştur, böylece Türklerin Batı Anadolu'daki üstünlükleri yıkılmış oldu.²²²

Sultan I. Kılıç Arslan, Avrupa topraklarından gelen dönemin en büyük ve kuvvetli Haçlı ordularına karşı çok çetin bir mücadele vermiştir. Sultan I. Kılıç Arslan'ın ordusu üzerlerine gelen Haçlı odunsundan sayısal olarak az kaldığı için I. Kılıç Arslan gerilla savaş yöntemlerini kullanmış ve Haçlı ordularına büyük kayıplar yaşatmıştır. Batı Anadolu topraklarını geri alabilen Bizans imparatoru I. Alexios Komnenos, Sultan I. Kılıç Arslan'ın büyük direnişi nedeniyle İç Anadolu bölgesine tam olarak hâkim olamamıştır. Buna karşın Bizans İmparatorluğu; Marmara, Akdeniz ve Ege sahillerini geri alabilmiştir. Bizans imparatorunun en büyük amacı olan Türkleri Anadolu'dan atma düşüncesi gerçekleşmemiştir. İç Anadolu'ya çekilen Anadolu Selçuklu Devleti sahil bölgelerini kaybettiği için bir kara devleti haline gelmiş olduğu söylenebilir.²²³

Birinci Haçlı Seferi sonucunda Anadolu'da 1098 tarihinde Urfa Kontluğu ve Antakya Prensiği kurulmuştur. Bir yıl sonra Kudüs Krallığı tarih sahnesine çıkmıştır. 1109 tarihinde ise Trablusşam Kontluğu kurulmuştur. Urfa Kontluğu 46 yıl sonra 1144 tarihinde, Musul-Halep Atabeyliği tarafından yıkılmıştır. Diğer bahsettiğimiz yönetimlerde yaklaşık 200 yıl ayakta durmuşlardır.²²⁴

Bu ilk sefer sırasında Hospitalier, Töton ve Temlier adlarında kurulan askeri ve dini karakterli tarikatlar sonraki seferlerde de faaliyette bulunmuşlardır.

Kudüs'ün sefer sonrasında ele geçirilmesi müteakibinde burada kral olan Godofroi de Bouillon, Papa II. Urbanus'a yazdığı mektubunda şundan bahsetmiştir: "Kudüs'te bulduğumuz düşmanlara ne yapıldığını öğrenmek isterseniz, malumunuz olsun ki,

---

²²² Levtchenko, 203.

²²³ Koca, 111.

²²⁴ Koca, 112.

Süleyman Mabedi' nin kapısı önünde ve mabedin içinde bizimkilerin atları dizlerine kadar Müslüman kanlarına basarak yürüyorlardı".²²⁵

Kudüs alındıktan sonra Haçlı öncülerinden olan Godefroi de Bouillon, Kutsal kentin koruyucusu lakabını almıştır.²²⁶ Godefroi de Bouillon, Akka'yı yağma ederken kendisine bir ok isabet etmiş ve bu şekilde ölümünden sonra Kudüs kralı kardeşi I. Baudouin olmuştur.²²⁷

Birinci Haçlı Seferinden sonra, Bizans İmparatorluğu XI. yüzyılda Doğu Anadolu'daki Ermenilere ait olan Ani ve Van Krallıklarını yıkarak topraklarını ele geçirmiştir. Bizans İmparatorluğunun bunu yapma nedeni Ortodoksların politikasıydı. Ermenilerin bir kısmı Bizans baskısı nedeniyle Toros Dağlarına kaçmışlardır.²²⁸

Birinci Haçlı Seferinin Batı dünyası üzerinde çok önemli bir etkisi olmuştur. Birinci Haçlı Seferi ile Batı dünyası Anadolu üzerinden tarihi Baharat ve İpek yollarına ulaşmışlardır. Bu durum sonraki süreçte Avrupa'da güçlü bir tüccar sınıfı meydana getirmiştir. Avrupa'da gemicilik ve taşımacılık sektörünün gelişmesi ile insanlık tarihinde çok önemli olan coğrafi keşiflerin temeli bu dönemde atılmıştır.²²⁹

3.2. Haçlı Seferi Sonrası Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos'un Ölümüne Giden Süreç

3.2.1 I. Alexios Komnenos'un Yaşamının Son Seferi Olan 1116 Sonbaharında Türkler Üzerine Gerçekleştirdiği Sefer

I. Alexios'un yaşamının son yıllarında yaşlılıktan kaynaklanan halsizlik ve hastalıkları nedeniyle İzmit'e gelerek orada birkaç gün kalmak istemiştir. İmparatoriçe Irene'de onunla yakından ilgilenmek için yanına gelmiştir.

---

²²⁵ A. R. Altınay, **Haçlılar (1095-1291)**, 1. Basım, İstanbul, Ötüken Neşriyat A.Ş., 2007, 18.

²²⁶ Yıldız, 12.

²²⁷ İbnü'l Azimi, **Azimi Tarihi**, 2. Basım, Prof. Dr. Ali Sevim (çev.), Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2006, 38.

²²⁸ Koca, 113.

²²⁹ Koca, 114.

Sokaklarda, meydanlarda imparator adına Türklere karşı çaresiz olduğu ve İzmit'e beceriksizliğinden ötürü geldiği söylentileri imparatorun kulağına geldiğinde kendisi çok üzülmüştü ve önceden buraya getirdiği ordusuyla ilgilenmeye devam etmiştir. Orduya katılan yeni acemi askerlerin ata binmek, savaş düzenine geçmek ve savaş araç gereçlerinin kullanılmasını öğrenmeleri ile meşgul olmuştur.²³⁰

İmparator, Türklere sefer gerçekleştirmeye karar verdiğinde orduyla beraber gelerek Dorylaion (Eskişehir)'a ulaşmıştır. İmparatorun ordusuna öğrettiği savaş düzeni ve ordusunun ön kısmına yerleştirdiği kalkanlı birlikler Türkler'in ok atışlarını engelleyecekti.²³¹

I. Alexios Komnenos'un son yıllarında sultan I. Kılıç Arslan'ın oğlu Melik Şah Bizans imparatorunun rakibi konumundaydı.

Alexiad eserinde Bizans imparatorunun yapacağı sefer öncesinde Konya yolundan ilerlemek ve Philomelion (Akşehir) deki Türklere mücadele etmek konusunda ikileme düşüğü ve bu ikilemeyi de yaptığı bir kura ile çözüp Akşehir'e yönlendiği ifade edilmiştir.²³²

Bizans ordusunun sağ kanadında Michael Basileus, sol kanadında Nikephoros Bryennios bulunmaktaydı, Türklerin güçleri ise hafif donanımlı ve hızlı atlı askerlerden oluşmaktaydı.²³³

Bizans imparatorunun ve Türk sultanının çarpıştığı yer Afyon Kalesi tarafıdır bu kesin savaştan önce pek çok ufak çatışmalar gerçekleşmişti. Yapılan savaşta Türk kuvvetleri Bizans ordusunu kuşatarak saldırmış fakat imparatorun ordusu saflarını dağıtmayarak ve imparatorun gösterdiği şekilde sabit kalarak Türk kuvvetlerini geri püskürtmüşlerdir.²³⁴

---

²³⁰ Komnena, 486.

²³¹ Komnena, 487.

²³² Komnena, 490.

²³³ Komnena, 491.

²³⁴ Komnena, 496.

İmparator I. Alexios Komnenos'un ölümünden önce Bohemond ile aralarında bir anlaşma gerçekleşmiştir. Yapılan bu antlaşmanın ardından şunlardan bahsedebiliriz: Bohemond güçlü bir liderdi ve askeri-stratejik konularda deneyimliydi buna rağmen Bizans'ı fethetmek konusundaki hırsı gözünü kör etmiş ve Bizans imparatoruyla yaptığı son savaşı kaybedince Devol Antlaşmasını yapmak durumunda kalmıştır ve bu küçük düşürücü durumdan sonra İtalya'ya geri dönmüş ve kişisel olarak bir daha Bizans imparatoruna meydan okuyacak cesareti asla gösterememiştir.²³⁵

3.2.2 Bizans İmparatorunun Ölümü

I. Alexios Komnenos'un son Anadolu seferinden dönüşünden iki sene sonra imparator at yarışlarını izlemek amacıyla hipodroma gelmiş ve burada ilk kez hastalanmış, kolları ve bacakları güçsüzleşmiştir. İmparatorun hekimlerinden biri olan Nikolas Kallikles imparatorun vücudunda zararlı sıvılar olduğunu ve bu durumun tehlikesini ailesine anlattığını Alexiad eserinden öğrenmekteyiz.²³⁶

Nikolas Kallikles diğer hekimlerin imparatorun bağırsak boşaltıcı ilaçlar almasını yasaklaması konusunda tepki göstermesinden ve zararlı sıvılardan bahsetmesi dolayısıyla Bizans imparatorunun sindirim sistemi rahatsızlığına sahip olduğunu anlamaktayız. Nikolas Kallikles, diğer hekimleri şu şekilde eleştirmiştir:

“Şu sırada zararlı madde, kollardan çekiliş sonrasında, barsak boşaltıcı ilaçlarla dışarıya atılmazsa, yaşamsal önemde, işlevi olan bir organa ya da yüreğe yayılacak ve devasız bir hastalığa yol açacaktır”.²³⁷

Alexiad eserinde imparatorun sağlığının bozulması ve yorgun düşmesinin nedeni olarak Bizans İmparatorluğunun kalkınması ve gelişmesi için yoğun olarak çalışması ve kaygılanması neden olarak gösterilmiştir. Ömrünün çoğunu savaşlarda geçirmiş bir insanın yaşlılık aşamasında sağlık problemleri yaşaması elbette anlaşılır bir durumdur.²³⁸

---

²³⁵ J. J. Norwich, **Bizans Gerileme ve Çöküş Dönemi**, 1. Basım, Selen Hırçın Riegel (çev.), İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2013, 68.

²³⁶ Komnena, 516.

²³⁷ Komnena, 516.

²³⁸ Komnena, 517.

I. Alexios Komnenos'un eşi Irene'ye sözleri şu şekildedir:

“Soluk alırken hissettiğim bu ağrıda ne oluyor? Şöyle derinlemesine ve genişlemesine bir soluk almak, yüreğimi daraltan sıkıntıyı böylece sanki hafifletmek istiyorum, sık sık bunu deniyorum ve bir tek kez bile beni ezen bu ağırlığın azıcık bir parçasını olsun yüreğimin üstünden atamıyorum. Üstelik, sanki tam yüreğimin üzerine çok ağır bir taş konmuş ve bu bedenimdeki soluk alma düzenini tam orta yerinden engelliyor gibi. İçimde doğan bu derdin ne sebebini ne de kaynağını anlayabiliyorum. Sana bir şey daha diyeceğim, çok sevdiğim canım, çektiğim çilelerde ve düşüncelerimde (kaygılarımda) yoldaşım olan sana; sık sık esnemem geliyor ve soluk alıp verirken, soluğum kesiliveriyor, bu da beni pek ürkütüyor. Başıma gelen bu yeni bela nedir? Biliyorsan bana söyle”.²³⁹

İmparatoriçe Irene, iyi bildiği hekimleri çağırılmış ve İmparatorun hastalığının ne olduğunun çözülüp çaresinin bulunması için hekimlere baskılar yapmıştır. Hekimler imparatorun kalp ritmine ve durumuna baktıklarında sadece imparatorun yoğun hayatını ve iş temposundaki yoğunluğun hastalıklara neden olduklarını söylemekle yetinmişlerdir. Dönemin Hekimleri Bizans imparatorunun hastalığının tam olarak ne olduğu konusunda fikir birliğine varamamışlardır.²⁴⁰

Bizans imparatorunun akciğerlerindeki problem gün geçtikçe ağırlaşmış ve nefes alıp vermelerinde problemler yaşandığı için özellikle uykudayken I. Alexios Komnenos boğulma tehlikeleri geçirmiştir.

Bizans imparatoru I. Alexios Komnenos hayatının sonuna doğru ilerlerken tarihler 1118 yılını göstermekteydi, imparatorun rahat nefes alabilmesi için Mangana sarayının çeşitli salonlarında imparator sedyede gezdiriliyor fakat bu bir işe yaramıyordu. I. Alexios'un oğlu İoannes babasının öleceğini anlamıştı ve annesi ile kız kardeşinin onun tahta çıkmasını istemediğini de bilmekteydi bu nedenle tahta çıkabilmek için üzgün bir görüntü içinde hasta babasının bulunduğu odaya gelip babasına sarıldı ve bu sırada gizlice babasının mühür yüzüğünü parmağından çıkararak kendisi aldı. Bazı görüşlere göre bunu babasıyla anlaşarak yapmıştır. Sonraki süreçte İoannes güvendiği

---

²³⁹ Komnena, 517.

²⁴⁰ Komnena, 517.

adamlarını yanına alarak Mangana sarayında imparatorluğunu ilen etmiştir. İmparatoriçe Irene İoannes'i yanına çağırıp onu engellemek istediye de başarılı olamayacaktır. I. Alexios Komnenos, oğlu tahta çıktıktan sonra imparatoriçe Irene'nin yanında hayata gözlerini yummuştur.²⁴¹

---

²⁴¹ Khoniates, 4.

SONUÇ

Orta Çağ tarihinde Bizans İmparatorluğu coğrafi konumundan ötürü türlü uygarlıklarla etkileşim halinde olmuştur. I. Alexios Komnenos 1081 tarihinde imparator olduğunda Bizans İmparatorluğu zayıf bir durumdaydı. Bizans imparatoru I. Alexios Komnenos, Bizans İmparatorluğunu daha merkezi bir şekilde yönetebilmek için kendi akrabalarını yönetim kademelerine getirerek imparatorluk yönetimini eline almıştır.

I. Alexios Komnenos, İmparatorluk yaptığı süre içerisinde Bizans İmparatorluğunu dış tehditlere karşı koruyabilmek için diplomasiyi kullanmış ve başarılı olmuştur. I. Alexios denizci Normanlara karşı yeterli filoya sahip olmadığı için Venedikliler ile söz verdiği ticaret imtiyazları karşılığında ittifak yapmıştır ve bu durum Bizans ekonomisine büyük zarar vermiştir. I. Alexios Komnenos'un diplomasi ile elde ettiği önemli başarılarından biri Peçenek sorununu Kumanları kendi tarafına çekerek halletmesidir.

I. Alexios Komnenos, Ege Denizinde güçlü olan Türk denizcisi Çaka Beyi, imparatorluğu için tehdit olarak görmekteydi. I. Alexios, Çaka Beyi ortadan kaldırmak için bir başka Türk hükümdarı olan I. Kılıç Arslan'ı kullanmıştır. Bizans imparatorunun oyununa gelen sultan I. Kılıç Arslan, Çaka Beyi ortadan kaldırmıştır. Bizans İmparatorluğu, Türkler başta olmak üzere kendileri açısından pek çok tehdidin karşısında yok olma tehlikesi geçirirken I. Alexios Komnenos'un yönetimine girdikten sonra Bizans İmparatorluğunun askerî açıdan tüm tehditlere karşılık mukavemet gücü artmıştır. Romanın mirası olan bu imparatorluk bu şekilde Türk akınlarına karşılık ayakta kalma süresi uzamıştır. I. Alexios Komnenos, Türkleri orduda kullanmaktan başka aralarından kendine önemli danışman ve komutanlarda seçmiştir.

Tezimizde işlediğimiz ve önemli bulgulara ulaştığımız bir diğer konu Birinci Haçlı Seferi konusudur. Selçuklu Türklerinin, Anadolu'da ilerlemeleri ve Bizans İmparatorluğunun gelen akıncı Türkleri durduramamaları Bizans'ı arayışa itmiştir. Sonuç olarak İmparator I. Alexios Komnenos bu duruma bir çare olarak papa II. Urbanus ile anlaşarak Avrupa'dan yardım talebinde bulunmuştur. Birinci Haçlı Seferinin nedenlerinden biri budur. Ayrıca Bizans İmparatorluğunu, Türkler ile

kendileri arasında tampon olarak gören Avrupa dünyası Birinci Haçlı Seferini, Bizans İmparatorluğu ile beraber organize etmiştir.

I. Haçlı Seferinin Avrupa dünyası bakımından dikkate değer sonuçları vardır. Papalar, Avrupa'da tüm siyasi ve ekonomik gücü ellerinde bulundurmaya istemekteydiler. Bu bakımdan papaların, papalık makamını tüm Hristiyanlar üzerinde bir güç haline getirmek istediklerini ifade edebiliriz. Ortodoks inanca sahip olan Bizans İmparatorluğunun papalık makamına tabi olması ve Katolik Hristiyan anlayışın Ortodoks inanca galip gelmesi, papaların bir hayali idi. Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos'un, papa Urbanus ile görüşmesi ve yardım talebinde bulunması bu bakımdan Katolik dünya için bulunmaz bir fırsat olmuştur. Avrupa toplumunun yoksul bir durumda olması, halkın daha iyi bir yaşama kavuşmak istemesi ve Avrupa'daki Feodal Bey ve Lordların güçlerini ve topraklarını arttırmak istemesi Birinci Haçlı Seferinin Katolik Avrupa için bir dizi önemli konularıdır.

Anadolu'nun, Bizans İmparatorluğu ve Selçuklu Türkleri için önemi konusu aslında askeri strateji konusudur. Çalıştığımız dönem içinde Anadolu coğrafyası sadece ekonomik ve kültürel olarak değil askeri ve demografik olarak önemlidir zira Anadolu coğrafyası dönemin siyasi yapıları için hali hazırda asker gücü demektir. Bizans imparatoru bunun bilincinde olmuş olmalı ki Anadolu'da, Bizans'ın tutunabilmesi için Türklere karşı çok fazla gayret göstermiştir.

Türklerin tarih boyunca pek çok devletin ordusunda kullanıldığı zaten bilinmektedir. I. Alexios Komnenos'un, Tatikios gibi Türklere kendisine adam alması ve ordusunda kullanması onun geniş fikirli ve pragmatik olarak düşündüğünü bizlere göstermektedir.

Birinci Haçlı Seferi, Bizans İmparatorluğu açısından sonuçları önemlidir. I. Alexios Komnenos Avrupa'dan küçük bir askeri yardım beklerken, Avrupa dünyasından Bizans İmparatorluğuna devasa bir Haçlı akını gelmiştir. Haçlı liderlerinin gücü ve kalabalık orduları sebebiyle I. Alexios Komnenos büyük bir baskı altına girmiştir zira düşmanları olan Türklere güvenilmez olan Batı dünyası arasında kalmış ve Haçlıların dizginlenmesi ve kontrol edilmesi ayrıca çeşitli ihtiyaçlarının giderilmesi problemleri

Bizans İmparatorluğuna büyük bir yük olmuştur. Buna rağmen Bizans İmparatoru, I. Haçlı Seferinin Bizans İmparatorluğunun çıkarları doğrultusunda meydana gelmesinde aktör olmuştur. Bizans İmparatoru I. Alexios Komnenos, Avrupa topraklarından Bizans İmparatorluğu topraklarına gelen Haçlıları, kendine tabi kılmıştır. Bu şekilde I. Alexios Komnenos Bizans İmparatorluğunun Türklere karşı kaybettiği topraklarını geri alabilmiştir. I. Alexios Komnenos, Haçlı orduları sayesinde başta İznik olmak üzere Batı Anadolu topraklarını hakimiyeti altına almıştır. Antakya'nın Haçlılar tarafından ele geçirilmesinden sonra buranın Bizans imparatoruna teslim edilmemesi Haçlılar ile Bizans İmparatorluğu arasında bir problem olmuştur.

1071 tarihinden itibaren Anadolu'da yoğun olarak görülen Türk ilerleyişi I. Haçlı Seferi ile durdurulmuştur. Selçuklu Türklerinin kendilerinden daha büyük ve kalabalık Haçlı orduları karşısında yaptıkları askeri faaliyetler tarihte önemli bir konudur. Anadolu Selçuklu hükümdarı I. Kılıç Arslan, Anadolu topraklarının coğrafya ve iklim şartlarını kullanarak Haçlı ordularına karşı farklı savunma stratejilerine başvurmuştur. Su ve yiyecek kaynaklarının tahrip edilmesi ve atlarla Anadolu'nun doğu taraflarına çekilerek yaya Haçlı ordusunun yıpratılması ve parçalanması tezimizde ortaya koyduğumuz bazı önemli Türk taktikleridir. Anadolu Selçuklu hükümdarı I. Kılıç Arslan, tüm gayretlerine rağmen Haçlı ordularının ilerleyişini yavaşlatmaktan başka bir şey yapamamıştır. Anadolu Selçuklu Devletinin başkenti bu dönemde Konya'ya gerilemiştir. Anadolu Selçuklu Devleti, Batı Anadolu'daki topraklarının büyük bir bölümünü kaybetmiştir.

Anadolu coğrafyasında Haçlılar, Avrupa Feodalitesine uygun olarak Edessa'da (Urfa) Flandre kontu Baudouin, Antiocheia'da (Antakya) Taranto kontu Bohemond ve Kudüs'te Godefroy de Bouillon için bir dizi hükümdarlık kurdular. Birinci Haçlı Seferi zamanında Hospitalier, Töton ve Temlier adlarında kurulan askeri ve dini karakterli tarikatlar sonraki seferlerde de faaliyette bulunmuşlardır.

Sonuç olarak Kudüs'ün Haçlılar tarafından ele geçirilmesi ve burada kendi yönetimlerini oluşturmaları Birinci Haçlı Seferinin Haçlılar adına önemli bir başarısıdır. Birinci Haçlı Seferi nedeniyle Anadolu topraklarında din ve millet ayrımı

yapmaksızın katliamlar gerçekleştiren Haçlı orduları ve Haçlı yöneticileri Urfa, Antakya, Kudüs bölgelerinde kendi yönetimlerini kurmuşlardır. Anadolu'daki, Türk ilerleyişi sekteye uğramış ve Bizans İmparatorunun Haçlılarla olan ortaklığı kısa vadeli olarak Bizans İmparatorluğunun gücünü ve Anadolu'daki otoritesini artırmıştır. Haçlı Seferi sonucunda Batı dünyası, İpek ve Baharat yollarına ulaşım imkânı sağlamıştır ve böylece Avrupa'da ticari faaliyetler artış göstermiştir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Altınay AR (2007) *Haçlılar (1095-1291)* (Ötüken Neşriyat A.Ş. İstanbul).
- Altınay AR (2012) *Bizans İmparatoriçeleri* (Arkeoloji ve Sanat Yayınları. İstanbul,).
- Ash J (2005) *Bizans'a Yolculuk* (Albatros Yayıncılık LTD, İstanbul).
- Ayan E (2013) *Anonim Haçlı Tarihi* (Selenge Yayınları, İstanbul).
- Ayönü Y (2014) *Selçuklular ve Bizans* (Türk Tarih Kurumu, Ankara).
- Bahar H (2011) *Roma ve Bizans Tarihi* (Kömen Yayınları, Konya).
- Bedirhan Y (2018) *Orta Çağ Tarihi* (Eğitim Yayın Evi, Konya).
- Demirkent I (1997) *Haçlı Seferleri* (Dünya Yayıncılık A.Ş, İstanbul).
- Demirkent I (2014) *Türkiye Selçuklu Hükümdarı Sultan I. Kılıç Arslan* (Türk Tarih Kurumu, Ankara).
- Dikici R (2016) *Bizans İmparatorluğu Tarihi (330-1453)* (Remzi Kitabevi A.Ş, İstanbul).
- Gül M (2014) *Orta Çağ Avrupa Tarihi* (Bilge Kültür Sanat, İstanbul).
- Kanat C, Burçak D (2015) *Sorularla Haçlı Seferleri* (Yedi Tepe Yayın Evi, İstanbul).
- Kesik M (2003) *Türkiye Selçuklu Devleti Tarihi Sultan I. Mesut Dönemi (1116-1155)* (Türk Tarih Kurumu, Ankara).
- Koca S (2016) *Türkiye Selçukluları Tarihi (1071-1220) (Sultan Alp Arslan'dan Uluğ Keykubâd'a)* (Berikan Yayınevi, Ankara).
- Özgüdenli O.G. (2013) *Büyük Selçuklu Devleti Tarihi (1040-1157)* (İsam Yayınları, İstanbul).
- Sevim A (1990) *Anadolu Fatihisi Kutalmışoğlu Süleyman Şah* (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara).
- Sevim A-Merçil E (2014) *Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset, Teşkilat ve Kültür* (Türk Tarih Kurumu, Ankara).
- Turan O (2004) *Selçuklular Zamanında Türkiye* (Ötüken Neşriyat A.Ş, İstanbul).
- Ulugün FY (2010) *Bizans, Selçuklu-Haçlılar Dönemi Bithynia* (Yüksek Öğrenim Derneği Tarih Yayınları, İzmit).
- Usta A (2015) *Haçlı Seferlerinde Kuşatma* (Yeditepe Yayın Evi, İstanbul).
- Usta A (2016) *Çıkarların Gölgesinde Haçlı Seferleri* (Yeditepe Yayınevi, İstanbul).
- Yıldız S (2017) *Bizans Sanatı Kültürü ve Anadolu'daki İzleri* (Detay Yayıncılık,

Ankara).

Yinanç MH (1944) *Türkiye Tarihi Selçuklular Devri* (Bürhaneddin Matbaası, İstanbul).

Çeviri Eserler

Aguilers R (2019) *Haçlılar Kudüs'te Bir Papazın Gözünden İlk Haçlı Seferi*, çev. Süleyman Genç. (Yeditepe Yayınevi, İstanbul).

Azimi İ (2006) *Azimi Tarihi*, çev. Ali Sevim. (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara).

Bailly A (2006) *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, çev. Haluk Şaman. (Kilim Matbaası, İstanbul).

Bibi İ (1996) *El Evamirü'l-Alai'ye-Fi'l-Umuri'l-Ala'ie (Selçuk Name)*, çev. Mürsel Öztürk. (T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı Basımevi, Ankara).

Cahen C (2013) *Haçlı Seferleri Zamanında Doğu ve Batı*, çev. Mustafa Daş. (Yeditepe Yayınevi, İstanbul).

Carnotensis F (2009), *Kudüs Seferi*. çev. İlcan Bihter Barlas. (IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul).

Davies N (2011) *Avrupa Tarihi*, çev. Burcu Çığman-Elif Topçugil-Kudret Emiroğlu-Suat Kaya. (İmge Kitabevi, İstanbul).

Diehl C (1937) *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, çev. Tevfik Bıyıklıoğlu. (Gazete Matbaa Kütüphane, İstanbul).

Donskoy G-Agibalova Y (2017) *Orta Çağ Tarihi*, çev. Çağdaş Sümer (Yordam Kitap, İstanbul).

Dukas (1956) *Bizans Tarihi*, çev. V.L. Mirmiroğlu. (İstanbul Enstitüsü Yayınları, İstanbul).

Hill B (2003) *Bizans İmparatorluk Kadınları Himaye ve İdeoloji*, çev. Pınar Kesen Gibbon. (Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul).

Lemerle P (2019) *Bizans Tarihi*, çev. Galip Üstün. (İletişim Yayınları, İstanbul).

Levtchenko MV (1999) *Kuruluşundan Yıkılışına Kadar Bizans Tarihi*, çev. Maide Selen. (Özne Yayınları, İstanbul).

Maalouf A (2007) *Arapların Gözünden Haçlı Seferleri*, çev. Ali Berktaş. (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul).

Mango C (2011) *Bizans Yeni Roma İmparatorluğu*, çev. Gül Çağalı Güven. (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul).

- Mango C (2008) *Bizans Yeni Roma İmparatorluğu*, çev. Gül Çağalı Güven, (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul).
- Mateos U, Grigor P (2000) *Urfalı Mateos Vekayi-Namesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)*, çev. Halil Yınanç. (Türk Tarih Kurumu, Ankara).
- Michaud JF (2011) *Haçlı Seferlerinin İlginç Olayları*, çev. Güray Kırpık. (Lotus Yayınevi, Ankara).
- Nicol DM (2000) *Bizans ve Venedik Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine Bir Araştırma*, çev. Gül Çağalı Güven. (Detay Basım LTD, İstanbul).
- Nicolle D (2017) *Birinci Haçlı Seferi*, çev. L. Ece Sakar. (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul).
- Nomiku HA (1997) *Haçlı Seferleri*, çev. Kriton Dinçmen. (İletişim Yayınları, İstanbul).
- Norwich JJ (2013) *Bizans Gerileme ve Çöküş Dönemi*, çev. Selen Hırçın Riegel (Kabalıcı Yayınevi, İstanbul).
- Ostrogorsky G (2006) *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan. (Türk Tarih Kurumu, Ankara).
- Runcıman S (2008) *Haçlı Seferleri Tarihi*, çev. Fikret Işıltan. (Türk Tarih Kurumu, Ankara).
- Skiliter CNC (YK) *Türkiye Tarihi Bizans'tan Türkiye'ye (1071-1453)*, çev. Ali Özdamar (Kitap Yayınevi, İstanbul).
- Tudebodus P (2019) *Bir Tanığın Kaleminden Birinci Haçlı Seferi Kudüs'e Yolculuk*, çev. Süleyman Genç. (Kronik Kitap, İstanbul).
- Tyrensis W (2016) *Haçlı Kroniği Başlangıçtan Kudüs'ün Zaptına Kadar*, çev. Ergin Ayan. (Ötüken Neşriyat A.Ş, İstanbul).
- Vasıliev AA (1943) *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, çev. Arif Müfid Mansel. (Maarif Matbaası, Ankara).
- Vasıliev AA (2016) *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, çev. Tevabil Alkaç. (Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti, İstanbul).
- Wise BS (2016), *Dünya Tarihi*, çev. Mihriban Doğan. (Say Yayınları, İstanbul).
- Khoniates N (1995) *Historia*, çev. Fikret Işıltan (Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara).

Kinnamos I (2001) *Historia (1118-1176)*, çev. Işın Demirkent (Türk Tarih Kurumu, Ankara).

Komnena A (1996) *Alexiad Anadolu'da ve Balkan Yarımadasında İmparator I. Alexios Komnenos Dönemi'nin Tarihi*, çev. Bilge Umar. (İnkılap Kitabevi, İstanbul).

Makaleler

Kaleli E (2014) İmparator I. Alexios Komnenos Döneminde Bizans ve Haçlılar Arasındaki İhtilaflar. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. CT(SY): 976.

Küçüksipahioğlu B (2017) Birinci Haçlı Seferi'nden Fethe Kadar Batılıların İstanbul'u Ele Geçirme Çabaları. *Tarih Dergisi*. CT(66): 36-37.

Gölgesiz Karaca S, XI. Yüzyılda Bizans Norman ilişkilerine Bakış. *Tarih İncelemeleri Dergisi*. 27(1): 106.

Tezler

Karakaya AE (2019) Ortadoğu'da Bizans İmparatorluğu-Haçlı İlişkileri (1099-1131). Yüksek Lisans Tezi, T. C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.

Kavak H (2016) Birinci Haçlı Seferi Esnasında Doğu Akdeniz'in Durumu. Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, İstanbul.

Gölgesiz Karaca S (2017) Kuruluş Döneminde (1098-1112) Antakya Haçlı Prinkepsliği-Bizans İlişkileri. Yüksek Lisans Tezi, T. C. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, İzmir.

Şahin S (2012) Normanlar Döneminde Sicilya Adası (11-12.Yüzyıllar). Doktora Tezi, T. C. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Elâzığ.